

Phân tích bối cảnh về Thực trạng
phong trào LGBTI tại

VIỆT NAM

TÁC GIẢ

TÌNH HÌNH TOÀN CẦU - Shehrezade Kara & Lucas Paoli Itaborahy

VIỆT NAM - Đinh Hồng Hạnh & Hàn Minh Nhật

Dàn trang: gebr.silvestri

Phân tích bối cảnh về Thực trạng phong trào LGBTI tại

VIỆT NAM

COC Hà Lan công bố vào tháng 01 năm 2021

MỤC LỤC

1. TÌNH HÌNH TOÀN CẦU 6

Luật nhân quyền quốc tế 7

Thực thi và nội luật hóa các cam kết nhân quyền 7

Trở ngại trong xây dựng các quy phạm và tiêu chuẩn quốc tế 9

Không gian xã hội dân sự 10

Chủ thể chính 10

Chủ thể đối lập 11

Không gian xã hội dân sự dần thu hẹp 11

Tài trợ cho phong trào 12

Tác động của tài trợ đối với phong trào 12

Các loại tài trợ khác cho phong trào 12

Các nhà tài trợ LGBTI chính trên thế giới 13

Tài trợ và can thiệp từ chính phủ 13

Tài trợ cho HIV/AIDS 14

2. KẾ HOẠCH PHÁT TRIỂN TRÊN DIỆN RỘNG 15

Hòa nhập kinh tế, việc làm và nghèo đói 15

Chăm sóc y tế 16

Mục tiêu phát triển bền vững 18

3. TÁC ĐỘNG CỦA COVID-19 21

Tác động đến việc làm và bảo trợ xã hội 21

Tác động đến nhà ở 22

Tác động đến y tế 23

Tác động đến bạo lực gia đình và bạo lực trên cơ sở giới 23

Tác động đến khả năng đảm nhận và/hoặc duy trì việc làm 24

Tác động đến các chủ doanh nghiệp LGBTI có thu nhập thấp 24

4. KẾT LUẬN 26

VIỆT NAM

1. SỰ PHÁT TRIỂN CỦA PHONG TRÀO LGBTI 28

Tổng quan lịch sử 28

Tổng quan về PRIDE 28

2. TÌNH HÌNH PHONG TRÀO LGBTI HIỆN NAY 32

Bối cảnh quốc gia 32

Cấp độ tổ chức trong nước 32

An toàn và An ninh 37

Y tế và Sức khoẻ toàn diện 38

Hòa nhập trong Phong trào 39

Tình hình tài trợ và nguồn lực cho công tác LGBTI 42

Tính sẵn có của thông tin và dữ liệu về người LGBTI và các vấn đề liên quan đến người LGBTI 42

3. THAM GIA VẬN ĐỘNG HÀNH LANG VÀ VẬN ĐỘNG CHÍNH SÁCH 45

Tổng quan về vận động hành lang và vận động chính sách 45

Các phe đồng minh và phe đối lập chính 50

4. PHÂN TÍCH ĐIỂM MẠNH, ĐIỂM YẾU, CƠ HỘI VÀ MỐI ĐE DOẠ (SWOT) 52

Điểm mạnh 52

Điểm yếu 52

Cơ hội 53

Mối đe dọa 53

1. TÌNH HÌNH TOÀN CẦU

Người đồng tính, song tính, chuyển giới và liên giới tính (LGBTI[1]) trên toàn cầu vẫn tiếp tục phải đối mặt với tình trạng bạo lực và phân biệt đối xử dựa trên xu hướng tính dục, bản dạng giới, thể hiện giới hoặc đặc điểm giới tính (SOGIESC) thực tế hay qua đánh giá ngoài.

Tình trạng này bao gồm bắt giữ và giam giữ tùy tiện, tra tấn, đối xử tàn bạo, vô nhân đạo hoặc hạ nhục/bị làm nhục khi nạn nhân không được tiếp cận với công lý hoặc bồi thường. Các hành vi này bao gồm các vụ giết người, tấn công và bạo lực tình dục của cả các tác nhân Nhà nước và ngoài Nhà nước - bao gồm cả cảnh sát, đám đông, thành viên cộng đồng và gia đình.

Sáu mươi chín quốc gia tiếp tục hình sự hóa quan hệ đồng giới có đồng thuận giữa người trưởng thành, trong đó sáu quốc gia có quy định hình phạt tử hình.[2] Ít nhất sáu quốc gia hình sự hóa hành vi "mặc trang phục khác giới tính". Người LGBT cũng trở thành đối tượng nhắc đến trong các quy định của luật hình sự về mại dâm, sống du mục, lảng vảng và đồi truỵ (thường bằng những từ ngữ mơ hồ).

Người LGBTI phải đối mặt với tình trạng phân biệt đối xử khi tiếp cận các dịch vụ chăm sóc sức khỏe, giáo dục, việc làm và nhà ở. Người chuyển giới gặp trở ngại khi muốn thay đổi giấy tờ tùy thân theo bản dạng giới của họ và khi tiếp cận dịch vụ chăm sóc định giới. Người liên giới tính vẫn phải trải qua phẫu thuật "bình thường hóa" bộ phận sinh dục, thường được thực hiện trong thời kỳ sơ sinh và không có sự đồng ý của họ, dẫn đến tình trạng đau khổ và phụ thuộc vào dịch vụ y tế suốt đời. Người đồng tính nữ và song tính nữ phải đối mặt với tình trạng phân biệt đối xử phức tạp trên cơ sở giới và giới tính, đặc biệt là ở những khu vực mà giá trị phụ hệ áp đảo.

Các nhà bảo vệ nhân quyền về các vấn đề LGBTI tiếp tục phải đối mặt với các rào cản về quyền tự do ngôn luận, quyền biểu tình ôn hòa và lập hội, với các trang web bị kiểm duyệt, các sự kiện bị đóng cửa, các văn phòng bị đột kích và các tổ chức bị từ chối đăng ký theo pháp luật. Các nhà hoạt động phải chịu sự giám sát, giam giữ và tấn công, và trong một số trường hợp, không còn lựa chọn nào khác ngoài việc xin tị nạn để thoát khỏi áp bức.

Trong khi đó, khả năng tiếp cận công lý, các biện pháp khắc phục và bồi thường là không đủ. Từ cơ quan thực thi pháp luật đến cơ quan tư pháp, cũng như giữa các nhà hoạch định chính sách và pháp luật còn thiếu sự nhạy cảm đối với các vấn đề mà người LGBTI phải đối mặt.

Bên cạnh những thách thức đang diễn ra, cũng có xu hướng tăng cường công nhận quyền bình đẳng LGBTI trên toàn thế giới. Mười một quốc gia thành viên LHQ (LHQ) hiện nay đã đưa xu hướng tính dục là một cơ sở để bảo vệ công dân chống lại phân biệt đối xử trong hiến pháp.[3] Trong những năm gần đây, Botswana, Belize và Ấn Độ đã phi hình sự hoá quan hệ đồng giới, Đài Loan, Ecuador và Vương quốc Anh công nhận bình đẳng hôn nhân, Micronesia, Kosovo và Bắc Macedonia thông qua các điều khoản không phân biệt đối xử dựa trên xu hướng tính dục.[4] Hơn nữa, ngày càng nhiều quốc gia, bao gồm Argentina, Bỉ, Chile, Colombia, Đan Mạch, Pháp, Ấn Độ, Malta, Mexico, Hà Lan, Na Uy, Pakistan, Peru và Uruguay, đều hướng tới các quy định pháp luật nhằm công nhận giới tính mà không có các yêu cầu về y tế.[5]

1 Các cụm từ viết tắt LGBTIQ, LGBTI, LGBT, LBQ và GNC (không theo chuẩn mực giới) được sử dụng đa dạng xuyên suốt toàn bộ tài liệu để đề cập đến các nhóm khác nhau.
2 Lucas Ramon Mendos, ILGA World (2019). "Kỳ thị đồng tính được nhà nước ủng hộ 2019: Tổng quan tình hình pháp luật toàn cầu.
3 Như trên.
4 Lucas Ramon Mendos, ILGA World (2019).
5 ILGA World: Zhan Chiam, Sandra Duffy, Matilda González Gil, Lara Goodwin, và Nigel Timothy Mpemba Patel, Báo cáo Bản đồ pháp lý về người chuyển giới 2019: Công nhận trước pháp luật (Geneva: ILGA World, 2020).

Ở cấp độ quốc tế, nhiệm vụ của Chuyên gia độc lập về bảo vệ chống lại bạo lực và phân biệt đối xử dựa trên xu hướng tính dục và bản dạng giới (SOGI) đã được Hội đồng Nhân quyền LHQ xây dựng vào năm 2016, và gia hạn vào năm 2019.[6] Tổ chức Y tế Thế giới đã bỏ chuyển giới khỏi chương về các bệnh tâm thần trong Phân loại bệnh lý quốc tế vào năm 2018, như một thành công cho những người ủng hộ người chuyển giới.[7] Vào tháng 9 năm 2020, Áo thay mặt cho 32 quốc gia trình bày một tuyên bố chung lên Hội đồng Nhân quyền nhằm kêu gọi các chính phủ "điều tra vi phạm nhân quyền và lạm dụng đối với người liên giới tính, đảm bảo trách nhiệm giải trình, đảo ngược những quy định pháp luật phân biệt đối xử và cung cấp cho nạn nhân quyền tiếp cận để khắc phục."[8]

LUẬT NHÂN QUYỀN QUỐC TẾ

Các tài liệu cốt lõi về nhân quyền quốc tế, như Tuyên ngôn quốc tế về nhân quyền (UDHR), Công ước quốc tế về các quyền dân sự và chính trị (ICCPR) và Công ước quốc tế về các quyền kinh tế, xã hội và văn hóa (ICESCR), áp dụng bình đẳng cho tất cả mọi người mà không có sự phân biệt, bao gồm cả trên cơ sở xu hướng tính dục, bản dạng giới và đặc điểm giới tính.[9] Các hiệp ước bổ sung như Công ước xóa bỏ phân biệt đối xử với phụ nữ, Công ước về quyền trẻ em, và Công ước về quyền của người khuyết tật áp dụng cho các nhóm cụ thể (trong trường hợp này tương ứng là phụ nữ, trẻ em và người khuyết tật), trong khi những công ước khác như Công ước chống tra tấn, Công ước chống lại cưỡng bức mất tích, và Công ước về xóa bỏ phân biệt chủng tộc, tập trung vào các vấn đề cụ thể.

Các công ước này bao trùm các quyền con người và các quyền tự do cơ bản như quyền không bị phân biệt đối xử, quyền được sống, quyền tự do và an toàn của con người, quyền được pháp luật bảo vệ bình đẳng, quyền riêng tư, quyền tự do ngôn luận, quyền biểu tình ôn hòa và lập hội, và quyền tiếp cận với tiêu chuẩn sức khỏe cao nhất có thể đạt được.

Luật học quốc tế trong lĩnh vực nhân quyền cũng khẳng định việc áp dụng luật quốc tế liên quan đến các vấn đề mà người LGBTI đối mặt. Văn phòng Cao ủy Nhân quyền LHQ gần đây đã xuất bản một tập sách có tên "Sinh ra Tự do và Bình đẳng" trình bày về luật học trong lĩnh vực này.[10]

THỰC THI VÀ NỘI LUẬT HÓA CÁC CAM KẾT NHÂN QUYỀN

Bảng: Ngày ký (S) hoặc ngày phê chuẩn (R)

	ICCPR	ICESCR	CEDAW	CAT	CRC	CED	CRPD	CERD
VIETNAM	R-1982	R-1982	R-1982	R-2015	R-1990	NA	R-2015	R-1982

Các cơ quan giám sát công ước (nhóm chuyên gia được giao nhiệm vụ xem xét việc thực hiện nghĩa vụ và cam kết công ước của các quốc gia thành viên) đã hoan nghênh một số tiến bộ về công nhận quyền của người LGBTI ở các quốc gia liệt kê ở trên, đồng thời bày tỏ quan ngại về nhiều vấn đề.

6 https://www.ohchr.org/EN/Issues/SexualOrientationGender/Pages/Index.aspx
7 https://www.who.int/classifications/classification-of-diseases
8 http://webtv.un.org/search/item8-general-debate-29th-meeting-45th-regular-session-human-rights-council/6196364625001/?term=&lan=english&-cat=Regular%20Sessions&sort=date&page=6#player
9 OHCHR (2019). Sinh ra Tự do và Bình đẳng: Xu hướng tính dục, bản dạng giới, và đặc điểm giới tính trong luật nhân quyền quốc tế.
10 https://www.ohchr.org/Documents/Publications/Born_Free_and_Equal_WEB.pdf

Về mặt tích cực, Ủy ban Nhân quyền hoan nghênh quyết định của Tòa án Tối cao Belize trong vụ Caleb Orozco kiện Bộ trưởng Tư pháp của Belize và cộng sự (2016), trong đó Tòa án thừa nhận mục 53 Bộ luật Hình sự về hình sự hóa hành vi quan hệ tình dục đồng giới có đồng thuận giữa những người trưởng thành là trái hiến pháp và mang tính phân biệt đối xử.[11] Ủy ban này cũng hoan nghênh những nỗ lực của Việt Nam nhằm cải thiện tình hình của người LGBTI, bao gồm loại bỏ điều luật cấm hôn nhân cùng giới và xây dựng quy định pháp luật công nhận chuyển đổi giới tính.[12] Ngoài ra, Ủy ban hoan nghênh những tiến bộ đạt được ở Pakistan về tình hình của người liên giới tính.[13]

Bên cạnh những điểm tích cực, các cơ quan giám sát công ước đã bày tỏ lo ngại về tình trạng bạo lực và phân biệt đối xử đối với người LGBTI trên toàn thế giới. Các cơ quan chuyên gia lo ngại luật hình sự hoặc các quy định pháp luật mang tính phân biệt đối xử hiện nay ở Guyana, Senegal, Cameroon, Ghana, Tanzania, Malawi, Morocco, Indonesia, Pakistan, Ethiopia, Tunisia, Kenya, Uganda, Nigeria, Burundi, Bangladesh, Cộng hòa Dân chủ Congo và Zambia hướng đến các đối tượng dựa trên cơ sở xu hướng tính dục.[14] Ở Guyana, Ủy ban về các quyền kinh tế, xã hội và văn hóa (CESCR) chỉ ra rằng hành vi "mặc trang phục khác giới tính" cũng đã bị hình sự hóa ở quốc gia này theo mục 353 Luật Hình sự (điều 2 (2)).[15] Ở Kenya, Ủy ban Nhân quyền coi tỷ lệ lây nhiễm HIV/AIDS ở người đồng tính là một điều đáng tiếng và nhấn mạnh rằng "một phần là do pháp luật đã hình sự hóa quan hệ đồng giới có đồng thuận và sự kỳ thị của xã hội đã cản trở những người này tiếp cận điều trị và chăm sóc y tế".[16] Ở Nigeria, Ủy ban Nhân quyền đặc biệt quan tâm đến việc Đạo luật (Cấm) Hôn nhân đồng giới được thông qua, và tình trạng quấy rối và bạo lực đối với người LGBTI gia tăng sau đó, "cũng như số lượng những vụ bắt giữ và giam giữ thanh niên dựa trên xu hướng tính dục và bản dạng giới của họ, có thể trên thực tế hay qua cảm nhận bên ngoài."[17]

Các cơ quan giám sát công ước đã chỉ ra vấn đề phân biệt đối xử đối với người LGBTI ở Guyana, Belize, Senegal, Burkina Faso, Cameroon, Ghana, Maroc, Iraq, Malawi, Burundi, Zambia, Nigeria, Uganda và Tunisia.[18] Cụ thể: các hành vi phân biệt đối xử của cán bộ xuất nhập cảnh ở Belize,[19] phân biệt đối xử về quyền được chăm sóc y tế ở Cameroon, Malawi và Nigeria,[20] và phân biệt đối xử trẻ em đồng tính trong tiếp cận giáo dục ở Burundi.[21] Ủy ban Nhân quyền cũng lo ngại về việc thiếu các quy định pháp luật chống phân biệt đối xử rõ ràng ở Burkina Faso, Iraq, Pakistan, Uganda, Tunisia, Bangladesh và Cộng hòa Dân chủ Congo.[22] Ngoài ra, Ủy ban về quyền của người khuyết tật bày tỏ lo ngại về tình trạng phân biệt đối xử người LGBTI khuyết tật ở Uganda và việc "không đủ các biện pháp pháp lý để bảo vệ họ chống lại tình trạng phân biệt đối xử này".[23] Ủy ban về các quyền kinh tế, xã hội và văn hóa (CESCR) lo ngại rằng người LGBTI ở Uganda là nạn nhân của tình trạng cưỡng ép trục xuất và bị từ chối tiếp cận dịch vụ chăm sóc sức khỏe, bao gồm cả các dịch vụ liên quan đến HIV/AIDS.[24]

11 CCPR/C/BLZ/CO/1/ADD.1 (CCPR, 2018), đoạn 14.
12 CCPR/C/VNM/CO/3 (CCPR, 2019), đoạn 15.
13 CCPR/C/PAK/CO/1 (CCPR, 2017), đoạn 11.
14 E/C.12/GUY/CO/2-4 (CESCR, 2015), E/C.12/SEN/CO/3 (CESCR, 2019), E/C.12/CMR/CO/4 (CESCR, 2019), CEDAW/C/CMR/CO/4-5 (CEDAW, 2014), CCPR/C/CMR/CO/4 (CCPR, 2010), CCPR/C/GHA/CO/1 (CCPR, 2016), E/C.12/TZA/CO/1-3 (CESCR, 2012), CCPR/C/MWI/CO/1/Add.1 (CCPR, 2014), CCPR/C/MAR/CO/6 (CCPR, 2016), E/C.12/IDN/CO/1 (CESCR, 2014), CCPR/C/PAK/CO/1 (CCPR, 2017), E/C.12/PAK/CO/1 (CESCR, 2017), CCPR/C/ETH/CO/1 (CCPR, 2011), CAT/C/TUN/CO/3 (CAT, 2016), CCPR/C/CO/83/KEN (CCPR, 2005) , CEDAW/C/UGA/CO/7 (CEDAW, 2010), A/HRC/26/21, CCPR/C/BGD/CO/1 (CCPR 2017), CCPR/C/COD/CO/4 (CCPR 2017), A/HRC/37/14 (UPR 2018).
15 E/C.12/GUY/CO/2-4 (CESCR, 2015).
16 CCPR/C/KEN/CO/3 (CCPR 2012).
17 CCPR/C/NGA/CO/2 (CCPR 2019).
18 CEDAW/C/GUY/CO/9 (CEDAW, 2019), CRC/C/GUY/CO/2-4 (CRC, 2013), CCPR/C/BLZ/CO/1/ADD.1 (CCPR, 2018), E/C.12/SEN/CO/3 (CESCR, 2019), CCPR/C/BFA/CO/1 (CCPR, 2016), E/C.12/CMR/CO/4 (CESCR, 2019), CEDAW/C/CMR/CO/4-5 (CEDAW, 2014), CCPR/C/GHA/CO/1 (CCPR, 2016), CCPR/C/MAR/CO/6 (CCPR, 2016), CCPR/C/IRQ/CO/5 (CCPR, 2015), E/C.12/IRQ/CO/4 (CESCR, 2015), CCPR/C/MWI/CO/1/Add.1 (CCPR, 2014), A/HRC/10/12/Add.1, A/HRC/32/36/Add.3, A/HRC/26/21, CRPD/C/UGA/CO/1.
19 CCPR/C/BLZ/CO/1/ADD.1 (CCPR, 2018).
20 E/C.12/CMR/CO/4 (CESCR, 2019), CCPR/C/MWI/CO/1/Add.1 (CCPR, 2014).
21 CCPR/C/BDI/CO/2 (CCPR 2014).
22 CCPR/C/BFA/CO/1 (CCPR, 2016), CCPR/C/IRQ/CO/5 (CCPR, 2015), CCPR/C/PAK/CO/1 (CCPR, 2017), E/C.12/UGA/CO/1 (CESCR 2015), CCPR/C/TUN/CO/6 (CCPR 2020), CCPR/C/BGD/CO/1 (CCPR 2017), CCPR/C/COD/CO/4 (CCPR 2017), CCPR/C/KEN/CO/3 (CCPR 2012).
23 CRPD/C/UGA/CO/1), 2016, đoạn 8-9.
24 E/C.12/UGA/CO/1 (CESCR 2015).

Tình trạng bạo lực đối với người LGBTI đã được Ủy ban Nhân quyền nhấn mạnh trong các đánh giá về Malawi, Maroc, Iraq, Cộng hòa Dân chủ Congo, Kenya, Burundi, Tunisia và Bangladesh.[25] Ủy ban xóa bỏ phân biệt đối xử với phụ nữ (CEDAW) quan tâm đến các báo cáo về bạo lực đối với phụ nữ LBT ở Nigeria và Uganda.[26] Ủy ban chống tra tấn (CAT) và Ủy ban quyền trẻ em (CRC) bày tỏ quan ngại đặc biệt về các cuộc tấn công bạo lực, khủng bố và giết người (bao gồm trẻ vị thành niên) trên cơ sở xu hướng tính dục hoặc bản dạng giới thực tế hay qua cảm nhận bên ngoài thường không bị trừng phạt.[27] Các cơ quan giám sát công ước đã ghi nhận tình trạng bạo lực và quấy rối thể chất và tình dục do cơ quan thực thi pháp luật ở Guyana, Belize, Tunisia, Bangladesh và Uganda thực hiện.[28] Họ cũng ghi nhận các trường hợp tấn công bạo lực, bao gồm cả hiếp dâm và đe doạ tính mạng đối với các nhà bảo vệ nhân quyền về LGBTI ở Haiti,[29] cũng như lăng mạ và tống tiền các nhà hoạt động LGBTI ở Burundi.[30] Ủy ban Nhân quyền cũng đề cập đến tình trạng đối xử vô nhân đạo và nhục mạ đối với những người bị giam giữ vì tội quan hệ tình dục với người cùng giới ở Cameroon,[31] cũng như bắt ép kiểm tra hậu môn ở Tunisia và Bangladesh.[32] Ủy ban Nhân quyền cũng lo ngại về phát ngôn thù hận nhắm vào người LGBTI, đến từ cả các chính trị gia và giới truyền thông, ở Belize và Burkina Faso.[33]

TRỞ NGẠI TRONG XÂY DỰNG CÁC QUY PHẠM VÀ TIÊU CHUẨN QUỐC TẾ

Trong khi luật nhân quyền quốc tế áp dụng bình đẳng với tất cả mọi người, bao gồm cả người LGBTI, việc thúc đẩy và bảo vệ quyền con người và các quyền tự do cơ bản của người LGBTI vẫn vấp phải sự phản đối từ các nhóm tìm cách phá hoại tính phổ quát của quyền con người.

Các nhóm đối lập và chính phủ thù địch đã biện minh cho tình trạng phân biệt đối xử đối với người LGBTI với nhiều lý do, chẳng hạn như vì chủ quyền nhà nước, chống chủ nghĩa đế quốc phương Tây, tôn giáo, văn hóa, giá trị truyền thống, bảo vệ phụ nữ, trẻ em và gia đình và "học thuyết anti-gender". Các nhóm này định vị quyền con người của người LGBTI là "quyền mới", họ vận động chống lại giáo dục giới tính toàn diện và củng cố các định kiến về vai trò giới.[34]

Các nhóm này, với việc họ có nguồn tài trợ tốt, tiếp tục củng cố quyền lực và xây dựng các liên minh chiến lược với các đại diện của nhà nước, giành được quyền tiếp cận và ảnh hưởng trong các cơ quan của LHQ về xây dựng quy phạm nhân quyền.[35]

Tổ chức giám sát tính phổ quát của các quyền (OURs) đã ghi nhận "các thỏa thuận và cam kết hiện có bị làm giảm hiệu quả; bế tắc trong đàm phán; các cơ quan LHQ, các cơ quan giám sát công ước và các chuyên gia độc lập bị cản trở và giảm hiệu quả trong thời gian dài; và thành công trong việc hạn chế sử dụng ngôn ngữ lỗi thời trong các tài liệu nhân quyền quốc tế.[36]

25 CCPR/C/MWI/CO/1/Add.1 (CCPR, 2014), CCPR/C/MAR/CO/6 (CCPR, 2016), CCPR/C/IRQ/CO/5 (CCPR, 2015), CCPR/C/COD/CO/4 (CCPR 2017), CCPR/C/KEN/CO/3 (CCPR 2012), CCPR/C/BGD/CO/1 (CCPR 2017).
26 CEDAW/C/NGA/CO/7-8 (CEDAW 2017), CEDAW/C/UGA/CO/7 (CEDAW 2010).
27 CAT/C/IRQ/CO/1 (CAT, 2015), CRC/C/IRQ/CO/2-4 (CRC, 2015).
28 CEDAW/C/GUY/CO/9 (CEDAW, 2019), CCPR/C/BLZ/CO/1/ADD.1 (CCPR, 2018), CAT/C/TUN/CO/3 (CAT, 2016), CAT/C/BGD/CO/1 (CAT 2019), E/C.12/UGA/CO/1 (CESCR 2015).
29 CRC/C/HTI/CO/2-3 (CRC, 2016), đoạn 18.
30 A/HRC/31/55/Add.2.
31 CCPR/C/CMR/CO/4 (CCPR, 2010).
32 CCPR/C/TUN/CO/6 (CCPR 2020), CCPR/C/BGD/CO/1 (CCPR 2017).
33 CCPR/C/BLZ/CO/1/ADD.1 (CCPR, 2018), CCPR/C/BFA/CO/1 (CCPR, 2016).
34 https://www.oursplatform.org/resource/rights-risk-key-opposition-discourses/
35 https://www.oursplatform.org/resource/rights-risk-key-opposition-strategies-tactics/
36 https://www.oursplatform.org/resource/rights-risk-key-opposition-strategies-tactics/

KHÔNG GIAN XÃ HỘI DÂN SỰ

CHỦ THỂ CHÍNH

Tiến bộ trong chính sách và thực hành về các vấn đề liên quan đến xu hướng tính dục, bản dạng giới và đặc điểm giới tính chủ yếu là nhờ hoạt động vận động chính sách của các tổ chức LGBTI ở cấp quốc gia, khu vực và quốc tế. Các tổ chức đồng minh về nữ quyền hoặc nhân quyền nói chung đã hỗ trợ, và củng cố tính chính thống cho hoạt động của các tổ chức LGBTI trong những năm qua. Công việc này tất nhiên bị phụ thuộc vào sự ưu tiên và phân phối tài nguyên của các nhà tài trợ.

Trong hai thập kỷ qua, khối xã hội dân sự về LGBTI đã đẩy mạnh hợp tác với LHQ và các tổ chức liên chính phủ khác, và đóng vai trò cốt yếu nhằm buộc các quốc gia phải chịu trách nhiệm cho các vi phạm nhân quyền dựa trên xu hướng tính dục, bản dạng giới và đặc điểm giới tính. Các tổ chức LGBTI quốc tế đã dẫn đầu công tác vận động chính sách về các vấn đề của SOGIESC trong các cơ chế và cơ quan phát triển của LHQ, góp phần đạt được những thành tựu và nhận thức quan trọng về những vấn đề này trong các cơ quan giám sát công ước của LHQ, các chuyên gia độc lập và cơ chế kiểm điểm định kỳ phổ quát (UPR).[37] Các tổ chức LGBTI quốc tế cũng đã đóng một vai trò quan trọng trong việc kêu gọi hỗ trợ từ các tổ chức địa phương và khu vực, cũng như củng cố năng lực cho các tổ chức này, nhằm hợp tác với họ và chính phủ để vận động thay đổi chính sách và công nhận quyền.[38] Mặt khác, các tổ chức địa phương đã góp phần nâng cao nhận thức công chúng về các hành vi vi phạm, cung cấp dữ liệu, chứng thực, báo cáo và các chiến lược huy động khác, từ đó tác động đến hoạt động vận động chính sách của các tổ chức LGBTI quốc tế.

Quyết định bổ nhiệm Chuyên gia độc lập LHQ về xu hướng tính dục và bản dạng giới năm 2016 có thể được coi là kết quả của việc các tổ chức LGBTI liên tục hoạt động tại LHQ, và nhờ vậy đã đẩy mạnh sự quan tâm có hệ thống về các vấn đề LGBTI trong các cơ quan đa phương như Hội đồng Nhân quyền và Đại hội đồng LHQ. Hoạt động vận động chính sách của các tổ chức LGBTI và xã hội dân sự đồng minh ở cấp quốc gia và quốc tế, cũng như hỗ trợ của các quốc gia ủng hộ, đóng vai trò cốt yếu trong việc đánh bại những phản đối ở cả Geneva và New York.

Hỗ trợ ngày càng tăng của các cơ quan LHQ cũng đã góp phần hợp pháp hóa và tăng cường hoạt động của xã hội dân sự LGBTI. Ví dụ: Văn phòng Cao ủy Nhân quyền LHQ (OHCHR) đã triển khai nhiều hoạt động quan trọng liên quan đến các vấn đề LGBTI trong những năm gần đây, bao gồm xây dựng các báo cáo nhân quyền, hướng dẫn thực hành tốt, tờ thông tin, tài liệu đào tạo, quản lý một chiến dịch nâng cao nhận thức toàn cầu, hỗ trợ các văn phòng thực địa và các cơ chế nhân quyền của LHQ, và làm việc với khu vực tư nhân vì sự bình đẳng hơn nữa cho người LGBTI.[39]

Hơn nữa, Chương trình Phát triển LHQ (UNDP) gần đây đã triển khai các chương trình khu vực nhằm tăng cường hiểu biết về các vấn đề mà người LGBTI phải đối mặt, và thúc đẩy chúng trở thành một phần trong các nỗ lực phát triển quốc gia.[40] Các tổ chức khác của LHQ cũng đẩy mạnh lồng ghép các vấn đề LGBTI vào chương trình làm việc của họ,[41] ví dụ như Văn phòng LHQ về chống ma túy và tội phạm (bao gồm cả phòng ngừa và điều trị HIV), UNFPA (nâng cao năng lực về các vấn đề LGBTI), UNHCR (hướng dẫn bảo vệ người tị nạn và người xin tị nạn LGBTI), UNICEF (giải quyết các định kiến giới mang tính phân biệt đối xử và tình trạng phân biệt đối xử dựa trên trên xu hướng tính dục và bản dạng giới đối với trẻ em), UN Women (tổ chức sự kiện, hội nghị bàn tròn và nhóm làm việc), ILO (nghiên cứu về phân biệt đối xử trong việc làm), UNESCO

37 Để tìm hiểu về những thành tựu chính trong vấn đề SOGIESC tại LHQ giai đoạn 2003-2014, xem: How far has SOGII for web.pdf (arc-international.net).
38 Karsay, Dodo (2014). 'Thành tựu trong vận động chính sách vì SOGII tại LHQ và con đường tương lai?', ARC International.
39 https://www.ohchr.org/EN/Issues/Discrimination/Pages/LGBT.aspx
40 https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Discrimination/LGBT/UN_LGBTI_summary_2019.pdf
41 Như trên.

(giải quyết vấn đề bắt nạt đồng tính và chuyển giới trong học đường), WHO (xây dựng báo cáo và hướng dẫn, ví dụ về sức khỏe tình dục, quyền con người và pháp luật), Ngân hàng Thế giới (thu thập dữ liệu) và IOM (cung cấp gói đào tạo về cách làm việc với người LGBTI trong bối cảnh nhân đạo).[42] OHCHR thường xuyên công bố bản tóm tắt các tài liệu về LGBTI do các cơ quan của LHQ thực hiện.[43]

CÁC CHỦ THỂ ĐỐI LẬP

Một số tổ chức xã hội dân sự và các nhóm quốc gia cũng đã cùng liên minh để phản đối những tiến bộ trong việc công nhận quyền của người LGBTI trên toàn cầu. Nhiều tổ chức trong đó đứng trên quan điểm tôn giáo chính thống, bao gồm từ Công giáo, Tin lành, Mormon, Chính thống giáo Nga đến Hồi giáo.[44] Trong số các quốc gia, có thể kể đến Vatican, Liên bang Nga và các quốc gia thành viên thuộc Tổ chức Hợp tác Hồi giáo (OIC).

Gần đây hơn, việc vận động "anti-gender" gia tăng đã tạo ra các mối quan hệ hợp tác khó lường trước được giữa các nhóm cực đoan bảo thủ, các nhóm theo chủ nghĩa dân tộc, cánh hữu tôn giáo – những người đang tìm cách phục hồi "các giá trị gia đình truyền thống", và các nhà hoạt động nữ quyền cực đoan – những người đang tìm cách duy trì các biện pháp bảo vệ nhân quyền dựa trên giới tính cho phụ nữ và trẻ em gái hợp giới. Những chủ thể này đã thành công trong việc vận động chống lại việc công nhận giới tính hợp pháp của người chuyển giới dựa trên bản dạng giới ở Anh và New Zealand.

KHÔNG GIAN XÃ HỘI DÂN SỰ DẦN THU HẸP

Sự tham gia của cộng đồng cũng như tham gia vào các tiến trình chính trị là một yếu tố cơ bản của quyền con người. Tuy nhiên, theo văn phòng nhân quyền LHQ, các tổ chức xã hội dân sự trên khắp thế giới đang bị "cản trở" bởi các cuộc tấn công nhằm vào các nhà bảo vệ nhân quyền, bởi sự bất bình đẳng và bởi đàn áp bất đồng chính kiến một cách ôn hòa.[45]

Ở một số quốc gia, các tổ chức và nhà hoạt động về các vấn đề LGBTI bị hạn chế quyền tự do ngôn luận, quyền biểu tình ôn hòa và lập hội, giới hạn sự tham gia của cộng đồng và sự tham gia vào chính trị.[46] Những hạn chế này tồn tại dưới hình thức bị luật hạn chế hoặc cấm thảo luận về xu hướng tính dục hoặc bản dạng giới, hạn chế nhận tài trợ nước ngoài, từ chối đơn đăng ký tổ chức, kiểm duyệt, cấm phổ biến thông tin, hạn chế các trang web, đột kích vào văn phòng của các nhóm LGBTI, giám sát, bắt giữ, quấy rối, tra tấn và thậm chí giết hại các nhà hoạt động.[47] Các sự kiện bị từ chối giấy phép tổ chức hoặc cảnh sát cho phép các hành vi quấy rối người tham gia diễn ra tại các sự kiện của cộng đồng LGBTI.

Những hạn chế này gây khó khăn nghiêm trọng cho các nhóm LGBTI để hoạt động trong một môi trường an toàn và đảm bảo an ninh, để nhận đủ tài trợ để tổ chức hoạt động và chương trình, và cung cấp dịch vụ cho các thành viên trong cộng đồng. Những hạn chế này cũng ngăn cản các nhà hoạt động LGBTI vận động hiệu quả về các vấn đề ảnh hưởng đến cộng đồng mà không phải đối mặt với nguy cơ bị trả thù.

Vấn đề này đặc biệt đáng quan ngại ở những khu vực mà các tổ chức LGBTI đang cung cấp dịch vụ thiết yếu cho cộng đồng – những người bị xem là thứ yếu hoặc bị loại trừ về kinh tế xã hội, như khi tiếp cận với dịch vụ y tế, nhà ở, giáo dục hoặc an sinh xã hội.

42 Như trên.
43 https://www.ohchr.org/EN/Issues/LGBTI/Pages/UNWideWork.aspx
44 xem ví dụ tại https://www.oursplatform.org/resource/rights-risk-key-opposition-actors/
45 https://www.ohchr.org/EN/AboutUs/ManagementPlan/Pages/participation.aspx
46 OHCHR (2019). Sinh ra Tự do và Bình đẳng: Xu hướng tính dục, bản dạng giới, và đặc điểm giới tính trong luật nhân quyền quốc tế.
47 Như trên.

TÀI TRỢ CHO PHONG TRÀO

Nghiên cứu của Dự án Từ thiện Toàn cầu (GPP) ghi nhận tổng cộng 560 triệu USD đã được tài trợ cho LGBTI trên phạm vi toàn cầu trong hai năm từ 2017 đến 2018, trong đó 58% được đóng góp vào các tổ chức LGBTI ở các nước Bắc toàn cầu (Global North),[48] 34% cho các tổ chức ở các nước Nam toàn cầu (Global South) và các nước phương Đông,[49] và 11% cho các tổ chức làm công việc quốc tế hoặc toàn cầu.[50] Báo cáo ghi nhận hơn 19.764 khoản tài trợ được trao bởi 800 quỹ, các nhà tài trợ trung gian NGO, và các tập đoàn và bởi 15 nhà tài trợ chính phủ và các cơ quan đa phương.

TÁC ĐỘNG CỦA TÀI TRỢ ĐỐI VỚI PHONG TRÀO

Nghiên cứu của GPP[51] chỉ ra rằng phần lớn các khoản tài trợ được trao bên ngoài Hoa Kỳ không tập trung vào một nhóm LGBTI cụ thể, còn lại 11% dành cho các vấn đề chuyển giới, 10% cho đồng tính nam, song tính nam và MSM, 8% cho người LBQ nữ, 2% cho cộng đồng liên giới tính và 1% cho riêng người song tính.

Hầu hết tài trợ cho nhóm đồng tính nam, song tính nam và MSM được phân bổ cho vấn đề HIV/AIDS, trong khi nhóm LBQ nữ nhận được tài trợ nhiều nhất cho các hoạt động nhân quyền nói chung.

Trong giai đoạn 2015-2016, tổng vốn tài trợ cho các nước Nam toàn cầu và các nước phương Đông đã tăng thêm 46%. Tính theo khu vực, Châu Mỹ Latinh và Caribe có mức tăng cao nhất (97%), tiếp theo là châu Phi cận Sahara (40%) và châu Á-Thái Bình Dương (38%). Tài trợ cho Đông Âu, Trung Á và Nga tăng 23%, trong khi Trung Đông và Bắc Phi có mức tăng nhỏ chỉ 7%.

Các khoản viện trợ cho các nước Bắc toàn cầu tăng 4% và cho các tổ chức vận động quốc tế giảm 13%.

Ở các nước Nam toàn cầu và các nước phương Đông, tài trợ cho người di cư, người tị nạn và người xin tị nạn tăng nhiều nhất (600%), tiếp theo là cộng đồng liên giới tính (200%), trẻ em và thanh thiếu niên (82%), cộng đồng người chuyển giới (26%) và lao động tình dục (5%).

CÁC LOẠI TÀI TRỢ KHÁC CHO PHONG TRÀO

Theo nghiên cứu của GPP[52] , tài trợ dành cho phong trào LGBTI bên ngoài Hoa Kỳ trong giai đoạn 2017–2018 có thể được phân loại theo các tiêu chí sau:

1) Nguồn tài trợ: 37% tài trợ cho LGBTI đến từ chính phủ và cơ quan đa phương, 31% từ tổ chức công và tổ chức phi chính phủ trung gian, 23% từ tổ chức tư nhân. Tài trợ của tập đoàn và nhà tài trợ ẩn danh lần lượt chiếm 4% và 5%.
2) Vấn đề được tài trợ: phần lớn tài trợ dành cho nhân quyền (60%), tiếp theo là y tế và sức khỏe toàn diện (20%), cộng đồng và gia đình (6%), chống bạo lực, kỳ thị đồng tính và chuyển giới (3%), giáo dục (1%) và các vấn đề kinh tế (1%).
3) Chiến lược được tài trợ: vận động chính sách, tổ chức cộng đồng và nâng cao nhận thức công chúng chiếm phần

48 Báo cáo của GPP xem miền Bắc toàn cầu gồm Hoa Kỳ, Canada và Tây Âu.
49 Báo cáo của GPP xem miền Nam toàn cầu gồm 5 khu vực: (1) châu Á-Thái Bình Dương; (2) Đông Âu, Trung Á và Nga; (3) Mỹ Latin và Caribe; (4) Trung Đông và Bắc Phi; and (5) châu Phi cận Sahara.
50 https://globalresourcesreport.org/
51 Như trên.
52 Như trên.

lớn tài trợ (57%), tiếp theo là nâng cao năng lực và đào tạo (11%), dịch vụ trực tiếp (9%), từ thiện và gây quỹ (9%), nghiên cứu (4%), văn hoá/truyền thông (2%) và các chiến lược khác (8%).

CÁC NHÀ TÀI TRỢ LGBTI CHÍNH TRÊN THẾ GIỚI

Theo nghiên cứu của GPP[53] , 20 nhà tài trợ hàng đầu, không bao gồm tài trợ dành cho Hoa Kỳ, đã trao tổng cộng 128 triệu đô la từ năm 2017 đến năm 2018. Trong số đó, 11 nhà tài trợ có trụ sở tại Tây Âu và 9 nhà tài trợ có trụ sở tại Mỹ.

	20 NHÀ TÀI TRỢ LGBTI HÀNG ĐẦU	TỔNG TIỀN (USD)
1	Open Society Foundations	$15,920,449
2	Arcus Foundation	$13,633,255
3	Ford Foundation	$12,319,300
4	Elton John AIDS Foundation (UK)	$9,843,890
5	National Lottery Community Fund, The	$8,980,621
6	COC Netherlands	$8,556,326
7	Tides Foundation	$8,360,950
8	M.A.C. AIDS Fund	$7,026,039
9	Hivos	$6,528,684
10	Foundation for a Just Society	$5,895,000
11	Astraea Lesbian Foundation for Justice	$4,732,248
12	AmplifyChange	$3,814,721
13	American Jewish World Service	$3,681,434
14	Sigrid Rausing Trust	$3,443,212
15	Gilead Sciences	$3,329,193
16	VOICE	$2,596,212
17	Comic Relief	$2,586,679
18	Mama Cash	$2,443,957
19	Dreilinden	$2,227,092
20	Baring Foundation, The	$2,058,579

TÀI TRỢ VÀ CAN THIỆP TỪ CHÍNH PHỦ

Ngoài lãnh thổ Hoa Kỳ, 37% tài trợ cho các vấn đề LGBTI đến từ chính phủ và các tổ chức đa phương. Các chính phủ tài trợ cho LGBTI bao gồm Thụy Điển, Vương quốc Anh, Hà Lan, Na Uy, Phần Lan, Canada, Đan Mạch, Đức và Hoa Kỳ.[54]

Một số chính phủ của các nước Bắc toàn cầu tìm cách khẳng định vai trò lãnh đạo đối với các vấn đề LGBTI như một chính

53 Như trên.
54 Như trên.

sách đối ngoại, thay vì như là một mối quan tâm trong nước.[55] Ví dụ, trong Đánh giá quốc gia tự nguyện về việc thực hiện các Mục tiêu phát triển bền vững tại nước mình, các nước phương Tây chỉ đề cập đến cam kết của họ với người LGBTI khi có liên quan đến quan hệ đối ngoại, khiến người LGBTI tại chính các quốc gia này có nguy cơ bị "bỏ lại đằng sau". Điều này được minh họa rõ hơn bởi sự xuất hiện của Liên minh Quyền bình đẳng (ERC), một nhóm gồm hầu hết các quốc gia Bắc toàn cầu đang tìm kiếm cơ hội hợp tác chính sách đối ngoại về các vấn đề SOGIESC. Liên minh này xuất hiện vì các quốc gia phương Tây thấy thất vọng khi họ chỉ đóng vai trò thứ yếu, trong khi Nam Phi và các quốc gia Mỹ Latinh đi đầu trong các nghị quyết của LHQ về xu hướng tính dục và bản dạng giới, và về những hạn chế đối với tư cách thành viên phương Tây tại Nhóm các quốc gia nòng cốt về SOGI (ESC) New York.[56] ERC đã đưa ra các tuyên bố chung về các vấn đề LGBTI,[57] nhưng tác động của nó đến việc thúc đẩy và bảo vệ quyền con người của người LGBTI vẫn chưa thấy rõ. Trong thực tế, một trong những quốc gia đồng chủ trì hiện tại của liên minh ERC (Vương quốc Anh) gần đây vẫn tiếp tục xem chuyển giới là một bệnh lý,[58] một trong những nguyên nhân gốc rễ cho tình trạng vi phạm nhân quyền cho nhóm này.[59]

TÀI TRỢ CHO HIV/AIDS

Nghiên cứu gần đây của Aidsfonds về tài trợ HIV cho các nhóm đối tượng đích[60] ở các nước thu nhập thấp và trung bình (LMIC) cho thấy rằng những quần thể này vẫn chưa được cung cấp nguồn lực một cách tương xứng, mặc dù họ chiếm hơn một nửa tổng số ca nhiễm mới trong năm 2018. Theo nghiên cứu, chương trình nhắm đến nhóm này chỉ nhận được 2% tổng số tiền tài trợ cho HIV từ năm 2016 đến năm 2018. Kinh phí dành cho đồng tính nam và song tính nam chiếm chưa đến 3% tổng kinh phí, và chỉ 0,3% dành cho người chuyển giới.[61]

Các nhà tài trợ chính cho chương trình phòng chống HIV cho các nhóm đối tượng đích là Quỹ Toàn cầu và PEPFAR, chiếm tương ứng 55% và 23% tổng số tiền tài trợ. Các nhà tài trợ khác bao gồm các tổ chức từ thiện tư nhân (10%), chính phủ các nước LMIC (7%) và chính phủ Hà Lan (4%).[62]

55 https://sustainabledevelopment.un.org/vnrs/

56 Pháp, Hà Lan, Hoa Kỳ, và Vương quốc Anh nằm trong số các quốc gia nhiều lần bị các nhóm xã hội dân sự LGBTI phản đối việc triển khai nghị quyết riêng về xu hướng tính dục và bản dạng giới với Ủy ban Nhân quyền và Đại hội đồng LHQ. Những nỗ lực này tiếp tục là nguồn cơn gây xung đột giữa tham vọng lãnh đạo của chính phủ phương Tây và phúc lợi của xã hội dân sự LGBTI và mọi người nói chung.

57 https://www.gov.uk/government/collections/equal-rights-coalition#latest-update

58 https://www.gov.uk/government/news/government-responds-to-gender-recognition-act-consultation

59 https://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=19956&LangID=E

60 Nhóm đối tượng đích là những người chịu ảnh hưởng nhiều bởi HIV, bao gồm đồng tính nam, song tính nam, nam quan hệ đồng tính với nam, người chuyển giới, lao động tình dục, và người tiêm ma túy.

61 Fast-Track or Off Track report-fial_0.pdf (aidsfonds.org).

62 Như trên.

2. KẾ HOẠCH PHÁT TRIỂN TRÊN DIỆN RỘNG

HÒA NHẬP KINH TẾ, VIỆC LÀM VÀ NGHÈO ĐÓI

Người LGBTI phải đối mặt với tình trạng bị loại trừ về kinh tế-xã hội ở mọi trên thế giới. Ngược đãi từ gia đình và cộng đồng, bắt nạt học đường và tỷ lệ vô gia cư cao một cách không cân đối khiến người LGBTI gặp bất lợi từ trước khi tham gia thị trường lao động. Đối với người LBQ nữ, tình trạng này càng tồi tệ hơn do phân biệt đối xử giới tính. Ngân hàng Thế giới cho rằng có thể tỉ lệ người LGBTI trong nhóm 40% dân số nghèo nhất cao hơn tỉ lệ trên dân số do hệ quả của loại trừ về kinh tế-xã hội.[63] Viện nghiên cứu Williams cũng cho rằng trong một số bối cảnh nhất định, một phần ba người LGBT không được đảm bảo an ninh lương thực, với hai phần ba trong số này là nữ.[64]

Hiện có các biện pháp bảo vệ ở cấp độ quốc tế liên quan đến việc không phân biệt đối xử tại nơi làm việc thông qua các tiêu chuẩn lao động và nhân quyền quốc tế. Chúng bao gồm các tiêu chuẩn về an sinh xã hội, chăm sóc sức khỏe, và quyền riêng tư. Ngoài ra, các quốc gia thành viên LHQ đã cam kết trong các Mục tiêu phát triển bền vững rằng "không để ai bị bỏ lại phía sau", bao gồm cả việc thúc đẩy việc làm toàn diện và công việc tốt cho tất cả mọi người. Năm 2017, OHCHR đưa ra bộ Tiêu chuẩn thực hành tại nơi làm việc trong giải quyết vấn đề phân biệt đối xử đối với người LGBTI, khẳng định trách nhiệm trong việc bảo vệ và tôn trọng quyền của người LGBTI, đồng thời cung cấp các biện pháp khắc phục vi phạm.[65]

Nghiên cứu định tính và định lượng trên quy mô toàn cầu về tình hình việc làm của người LGBTI còn rất hạn chế, trong khi nghiên cứu tập trung vào người lao động liên giới tính hầu như không tồn tại. Nghiên cứu của Tổ chức Lao động Quốc tế (ILO) đã chỉ ra rằng tình trạng phân biệt đối xử diễn ra trong suốt quá trình làm việc, từ khi nộp hồ sơ xin việc và phỏng vấn đến các cơ hội thăng tiến nghề nghiệp, chênh lệch phúc lợi xã hội và sa thải bất công.[66] Quấy rối, bắt nạt và lạm dụng xảy ra phổ biến với những cá nhân không theo chuẩn mực giới ở nơi làm việc. Nghiên cứu của ILO cho thấy mối tương quan giữa bắt nạt tại nơi làm việc và tình trạng sức khỏe thể chất và tinh thần kém của người lao động LGBT, bao gồm trầm cảm, lòng tự trọng thấp và có ý định tự tử. Những yếu tố này khiến nhiều người LGBT đến làm việc tại các lĩnh vực không chính thức và không ổn định, ít được bảo vệ, có rủi ro kinh tế và cá nhân cao.

Ngoài ra, Cơ quan bảo vệ quyền cơ bản của Liên minh châu Âu đã thực hiện nghiên cứu chuyên sâu về tình trạng phân biệt đối xử đối với người LGBTI ở châu Âu, bao gồm phân biệt đối xử việc làm. 21% người LGBTI tham gia nghiên cứu cảm thấy bị phân biệt đối xử tại nơi làm việc.[67]

Mặc dù có ít tài liệu hơn về các vấn đề mà người lao động song tính và chuyển giới phải đối mặt,[68] các nghiên cứu cho thấy những người không theo chuẩn giới một cách rõ ràng, đặc biệt là thông qua thể hiện giới, sẽ bị phân biệt đối xử và quấy rối ở mức cao nhất, bất kể xu hướng tính dục, bản dạng giới hoặc đặc điểm giới tính trên thực tế.[69] Phân biệt đối xử trong việc làm đối với người LGBTI càng tồi tệ hơn bởi các yếu tố giao thoa, bao gồm giới tính, dân tộc, tình trạng sức khỏe, tình trạng di cư, quốc tịch, tầng lớp xã hội và tình trạng khuyết tật.[70]

63 https://blogs.worldbank.org/governance/lgbti-people-are-likely-over-represented-bottom-40
64 Báo cáo của Chuyên gia độc lập về SOGI, A/75/258 (2020), đoạn 26.
65 https://www.ohchr.org/EN/Issues/Discrimination/Pages/Biz4LGBTI.aspx
66 Phân biệt đối xử tại nơi làm việc dựa trên xu hướng tính dục và bản dạng giới: Kết quả Dự án PRIDE của ILO. Nghiên cứu của ILO khám phá tình trạng phân biệt đối xử đối với lao động LGBT ở Argentina, Costa Rica, Pháp, Indonesia, Nam Phi và Thái Lan.
67 https://fra.europa.eu/en/publication/2020/eu-lgbti-survey-results#TabPubFindingsQA1
68 UNDP, ILO (2018). Người LGBTI và việc làm: Phân biệt đối xử dựa trên xu hướng tính dục, bản dạng giới, thể hiện giới, và đặc điểm giới tính ở Trung Quốc, Philippines và Thái Lan.
69 Như trên.
70 Xem ví dụ ILO (2016) Dự án PRIDE ở nơi làm việc: Kết quả, Argentina và Nam Phi; Dự án PRIDE ở nơi làm việc: Canada (2017).

Nhiều người chuyển giới bị quấy rối và bắt nạt tại nơi làm việc, bao gồm thăng tiến kém và không thể tiết lộ bản dạng giới của họ tại nơi làm việc.[71] Những trở ngại khác đối với người lao động chuyển giới bao gồm phải sử dụng cơ sở vật chất phân theo giới tính (ví dụ như nhà vệ sinh và phòng thay đồ), mặc đồng phục và tuân theo quy tắc trang phục theo giới, phân chia giới không cần thiết trong việc sử dụng ngôn ngữ, sử dụng sai đại từ nhân xưng và thiếu các lựa chọn mang tính bao trùm về giới trên các biểu mẫu, đặc biệt cho người phi nhị giới.

Người liên giới tính từng bị ép buộc hoặc cưỡng ép phẫu thuật hoặc thực hiện các thủ thuật khác có nhiều khả năng bị chấn thương về tâm lý, và điều này có thể ảnh hưởng đến họ ở nơi làm việc.[72] Tính vô hình và thiếu hiểu biết về các vấn đề ảnh hưởng đến người liên giới tính có khả năng đặt ra những thách thức đối với việc đạt được bình đẳng tại nơi làm việc cho người liên giới tính. Nghiên cứu về lao động liên giới tính sẽ giúp xác định bất kỳ thách thức cụ thể nào mà họ có thể gặp phải.

Người lao động đồng tính nữ chia sẻ rằng họ phải đối mặt với tình trạng phân biệt đối xử kép, đầu tiên là trên cơ sở giới và sau đó là xu hướng tính dục.[73] Tỉ lệ quấy rối tình dục đối với lao động đồng tính nữ được ghi nhận ở mức cao, do các đồng nghiệp nam tin rằng họ có thể "chữa" xu hướng tính dục của người đồng tính nữ, và các nhà quản lý mong đợi lao động đồng tính nữ quan hệ tình dục với họ để giữ lấy công việc.[74] Nghiên cứu của ILO cho thấy người đồng tính nữ có ít khả năng nắm giữ các vị trí lãnh đạo hơn so với người đồng tính nam.[75]

Người LGBTI bị phân biệt đối xử tại nơi làm việc ít hài lòng hơn với công việc và có nhiều khả năng tìm kiếm việc làm ở những nơi khác.[76] Nhiều lao động LGBTI hoàn toàn quay lưng lại với nền kinh tế chính thức, ví dụ như tìm kiếm việc làm trong các ngành công nghiệp giải trí, làm đẹp hoặc thiết kế sáng tạo, hoặc thông qua công việc tự do.[77] Trong nhiều trường hợp, những công việc này có tính an toàn ổn định thấp hơn, lương thấp và phúc lợi thấp hơn.[78] Một số người khác quyết định thành lập doanh nghiệp nhỏ hoặc buôn bán nhỏ, thường bán sản phẩm hoặc dịch vụ.[79]

Nghiên cứu của tổ chức Micro Rainbow International cho thấy người LGBT có thu nhập thấp có nhiều khả năng rơi vào và/hoặc duy trì tình trạng nghèo đói hơn, do hệ quả từ các hình thức phân biệt đối xử mang tính giao thoa dựa trên giới, chủng tộc, giai cấp, xu hướng tính dục và/hoặc bản dạng giới, ở nơi làm việc.[80] Thông thường, họ có thể phá vỡ chu kỳ nghèo đói bằng cách bắt đầu tự kinh doanh nhỏ và tham gia các hoạt động tạo ra thu nhập khác. Bên cạnh những ảnh hưởng tích cực khác đến cuộc sống và cộng đồng, việc trao quyền kinh tế cho người LGBTI dễ bị tổn thương có thể giúp họ tăng thu nhập và lòng tự trọng, cải thiện sinh kế, cũng như tự chủ tài chính và cải thiện điều kiện sống.[81]

CHĂM SÓC Y TẾ

Người LGBTI phải đối mặt với tình trạng bạo lực và phân biệt đối xử khi tiếp cận dịch vụ chăm sóc y tế, trong đó có cả chăm sóc sức khỏe sinh sản và tình dục. Tình trạng này bao gồm các phân loại y tế mang tính phân biệt đối xử (bệnh lý hóa), các

71 UNISON (2017). Tờ thông tin: Quyền của lao động chuyển giới.
72 Chương trình Pride in Diversity và Tổ chức Liên giới tính quốc tế của Australia (2014). Hướng dẫn hòa nhập người liên giới tính cho người sử dụng lao động.
73 ILO (2016). Dự án PRIDE ở nơi làm việc: Pháp, Nam Phi.
74 ILO (2015-2016). Dự án PRIDE ở nơi làm việc: Argentina, Costa Rica.
75 ILO (2016). Dự án PRIDE ở nơi làm việc: Costa Rica.
76 UNDP, ILO (2018).
77 ILO (2015-2016) Dự án PRIDE ở nơi làm việc: Indonesia, Thái Lan, Pháp; UNDP, ILO (2018).
78 ILO (2015-2016) Dự án PRIDE ở nơi làm việc: Thái Lan, Pháp.
79 ILO (2014) Xu hướng tính dục và bản dạng giới ở Thái Lan.
80 ITABORAHY, Lucas P. (2014).'Tình trạng nghèo đói của người LGBT ở Rio de Janeiro'. Micro Rainbow International.
81 TABORAHY, Lucas P.; KALUME, Clarisse C. and RIBEIRO, Ivana P. (2017). 'Tinh thần khởi nghiệp LGBT: nghiên cứu tình huống khi trao quyền kinh tế-xã hội ở Rio de Janeiro (2015-17)'. Micro Rainbow International.

thủ thuật y tế mang tính lạm dụng hoặc ép buộc, bao gồm cái gọi là "liệu pháp chuyển đổi", và ép buộc phẫu thuật và triệt sản.[82] Ngoài ra, các nhà cung cấp dịch vụ chăm sóc sức khỏe thường thiếu nhạy cảm và thiếu đào tạo về nhu cầu chăm sóc sức khỏe chuyên biệt cho người LGBTI. Nhiều người sử dụng định kiến giới để chẩn đoán người chuyển giới và người liên giới tính, thay vì dựa trên dữ liệu khoa học hoặc kết quả kiểm tra. Phân biệt đối xử khi tiếp cận dịch vụ y tế khiến một số người LGBTI hoàn toàn tránh sử dụng dịch vụ y tế chuyên nghiệp. Cùng với phân biệt đối xử và bạo lực trong các lĩnh vực khác của cuộc sống, trở ngại trong thực hiện các quyền liên quan đến sức khỏe đã và đang gây ra các vấn đề sức khỏe tinh thần và thể chất cho người LGBTI.

Trên thực tế, tỉ lệ gặp phải các vấn đề sức khỏe tinh thần của người LGBTI cao hơn so với dân số chung. Nghiên cứu hiện tại cho thấy rằng các bối cảnh xã hội bất lợi, chẳng hạn như sống chung với bạo lực, kỳ thị và phân biệt đối xử liên quan đến SOGIE có tác động nghiêm trọng lên sức khỏe và hạnh phúc của các nhóm thiểu số về giới và tính dục.[83]

Một nghiên cứu gần đây của COC và Đại học Cape Town cho thấy tình trạng bấp bênh về sức khỏe tinh thần của người LGBTI ở Đông và Nam Phi.[84] Nghiên cứu cho thấy người LGBTI phải đối mặt với tình trạng lăng mạ, bạo lực thể chất và tình dục ở mức độ cao. Điều này, kết hợp với việc thường xuyên bị loại trừ, gạt ra ngoài lề xã hội và kỳ thị có ảnh hưởng tiêu cực đến sức khỏe tinh thần và hạnh phúc của họ, dẫn đến tỉ lệ trầm cảm, lo lắng, tự tử và sử dụng chất kích thích cao. Khi so sánh với các nhóm thiểu số hợp giới, phụ nữ chuyển giới có rủi ro về sức khỏe tinh thần và bạo lực cao nhất. Mức độ trầm cảm và lo lắng cũng như tỉ lệ tự sát đặc biệt cao ở người đồng tính nữ và song tính nữ, cũng như chuyển giới nữ và người không theo chuẩn giới. Chuyển giới nữ và người không theo chuẩn giới có tỉ lệ sử dụng chất kích thích cao nhất.[85]

Không giống như đồng tính, chuyển giới vẫn bị Tổ chức Y tế Thế giới (WHO) phân loại là bệnh tâm thần cho đến tận năm 2018, khi Phân loại Bệnh lý Quốc tế mới – ICD 11 được công bố và tất cả các chẩn đoán liên quan đến chuyển giới đã bị loại bỏ khỏi chương Rối loạn sức khỏe tinh thần.[86] Tuy nhiên, người chuyển giới vẫn tiếp tục bị các chuyên gia y tế trên toàn thế giới gắn mác bệnh lý và tiếp tục gặp phải những rào cản nghiêm trọng khi tiếp cận dịch vụ chăm sóc định giới, bao gồm nghèo đói và khó khăn tài chính, thiếu nhà cung cấp đủ năng lực và dịch vụ chăm sóc đầy đủ, thành kiến và kỳ thị từ các chuyên gia y tế, bên cạnh các yếu tố khác.[87] Theo các nghiên cứu của Viện nghiên cứu Williams, việc thiếu khả năng tiếp cận dịch vụ chăm sóc định giới dẫn đến tỷ lệ tự tử cao hơn trong cộng đồng người chuyển giới.[88]

Sự đa dạng về đặc điểm giới tính vẫn bị WHO phân loại là một tình trạng bệnh lý và trẻ sơ sinh liên giới tính có thể bị can thiệp y tế cưỡng ép, thực hiện thủ thuật "bình thường hóa" bộ phận sinh dục, triệt sản và các thủ thuật xâm nhập khác mà không được đồng thuận. Một số cơ quan của LHQ, chẳng hạn như Ủy ban Nhân quyền, Ủy ban Quyền trẻ em, Ủy ban chống tra tấn, cũng như Văn phòng Cao ủy Nhân quyền đã lên án các biện pháp can thiệp y tế không cần thiết, không thể phục hồi và các vi phạm nhân quyền khác đối với trẻ em và người lớn liên giới tính, bao gồm cả việc giết hại trẻ sơ sinh, thiếu khả năng tiếp cận công lý và các biện pháp bồi thường, kỳ thị và phân biệt đối xử trong giáo dục, thể thao, việc làm và các dịch vụ khác.[89] Họ cũng đã kêu gọi các quốc gia khẩn trương áp dụng các biện pháp chấm dứt bạo lực và hành vi có hại đối với người liên giới tính.[90] Năm 2015, Malta trở thành quốc gia đầu tiên thông qua luật công nhận quyền tự chủ và tự quyết thân

82 OHCHR (2019), Sinh ra Tự do và Bình đẳng.
83 Plöderl, M. and Tremblay, P. (2015) 'Sức khỏe tinh thần của người thiểu số tính dục. Tổng quan hệ thống', International Review of Psychiatry.
84 Nghiên cứu này được thực hiện ở chín quốc gia: Botswana, Ethiopia, Kenya, Lesotho, Malawi, Nam Phi, eSwatini, Zambia và Zimbabwe.
85 Müller, A., Daskilewicz, K. và nhóm nghiên cứu sức khỏe Nam và Đông Phi (2019). 'Chúng ta có đang đi đúng hướng? Thực trạng về bạo lực, sức khỏe tinh thần, tiếp cận chăm sóc sức khỏe liên quan đến xu hướng tính dục, bản dạng giới và thể hiện giới: Báo cáo dựa trên nghiên cứu cộng đồng ở chín quốc'. Amsterdam: COC Hà Lan.
86 Tổ chức Y tế Thế giới hướng đến chấm dứt phân loại chuyển giới như một loại bệnh tâm thần - TGEU.
87 Rào cản trong chăm sóc xác nhận giới tính của người chuyển giới và người không theo chuẩn mực giới (nih.gov).
88 Suy nghĩ và cố gắng tự tử ở người chuyển giới trưởng thành – Viện nghiên cứu Williams (ucla.edu).
89 Ghi chú nền tảng của OHCHR về Vi phạm nhân quyền đối với người liên giới tính.
90 Tuyên bố chung của LHQ và chuyên gia nhân quyền vùng, n 2.

thể, bảo vệ mọi công dân không bị phân biệt đối xử và thực hiện các can thiệp y tế cưỡng ép dựa trên đặc điểm giới tính.[91]

Nghiên cứu cho thấy nam giới quan hệ tình dục đồng giới và chuyển giới nữ có nguy cơ lây nhiễm HIV cao hơn, thanh thiếu niên và người lớn LGBT, bao gồm cả người lớn tuổi có tỉ lệ tự tử và lạm dụng chất kích thích cao hơn, và thiếu dữ liệu trầm trọng về nhu cầu sức khỏe của người nữ hợp giới LBQ, bao gồm thông tin liên quan đến sức khỏe sinh sản và thiếu khả năng tiếp cận các dịch vụ y tế nói chung.[92]

Mặc dù quyền tình dục và sinh sản có liên quan đến cộng đồng LGBTI, nhiều vấn đề trong số này vẫn bị vô hình hóa trong phong trào LGBTI rộng lớn hơn. Nguyên tắc Yogyakarta+10 (YP+10),[93] một văn bản luật mềm về việc áp dụng luật nhân quyền quốc tế liên quan đến SOGIESC đã đưa ra các vấn đề về tiếp cận giáo dục tình dục toàn diện, các biện pháp tránh thai an toàn, giá cả phải chăng và hiệu quả, thông tin và giáo dục về kế hoạch hóa gia đình và sức khỏe sinh sản và tình dục không phân biệt đối xử, và hỗ trợ sinh sản. YP+10 tiếp tục kêu gọi phi hình sự hóa mại dâm và nạo phá thai, xóa bỏ bạo lực tình dục và sinh sản, bao gồm cắt bỏ bộ phận sinh dục, triệt sản không tự nguyện, cưỡng ép kết hôn, hiếp dâm, cưỡng ép có thai.[94]

Không có dữ liệu thống kê toàn diện trên toàn cầu về khả năng tiếp cận chăm sóc sức khỏe của người LGBTI. Dữ liệu định lượng ít ỏi hiện có cho thấy rằng người LGBT phải đối mặt với tình trạng phân biệt đối xử khi tiếp cận với dịch vụ y tế. Nhận định này được các nghiên cứu định tính bổ sung trong cùng lĩnh vực củng cố. Ví dụ: một bài viết khoa học xuất bản vào năm 2019 đã điều tra "cách các tư tưởng phân biệt giới tính và phụ hệ giao thoa với các hình thức phân biệt đối xử khác, như phân biệt chủng tộc, phân biệt giai cấp và kỳ thị người đồng tính, dẫn đến tình trạng sức khỏe tiêu cực như thế nào." Các tác giả đã thảo luận về "bằng chứng cho thấy hậu quả sâu rộng của những vấn đề này, bao gồm bất bình đẳng giới và các chuẩn mực giới bị giới hạn tác động đến sức khỏe như thế nào thông qua mức độ tiếp xúc khác biệt, các hành vi liên quan đến sức khỏe và khả năng tiếp cận dịch vụ chăm sóc, cũng như cách nghiên cứu sức khỏe và hệ thống chăm sóc sức khỏe thiên vị về giới củng cố và tái tạo bất bình đẳng giới, tạo ra ảnh hưởng nghiêm trọng đến sức khỏe.[95]

MỤC TIÊU PHÁT TRIỂN BỀN VỮNG

Năm 2015, Đại hội đồng LHQ đã thông qua các Mục tiêu phát triển bền vững (SDG), với 17 mục tiêu và 169 chỉ tiêu cần đạt được vào năm 2030, một phần của Chương trình nghị sự 2030 về Phát triển bền vững.

Mặc dù người LGBTI không được đề cập rõ ràng trong SDG, nhưng họ nằm trong cam kết "không để ai bị bỏ lại phía sau". Trong tuyên bố SDG, các quốc gia thành viên cam kết "tôn trọng, bảo vệ và thúc đẩy quyền con người và những quyền tự do căn bản cho tất cả mọi người, không phân biệt chủng tộc, màu da, giới tính, ngôn ngữ, tôn giáo, chính trị hoặc quan điểm khác, nguồn gốc quốc gia hoặc xã hội, tài sản, sinh đẻ, khuyết tật hoặc tình trạng khác". Việc sử dụng cụm từ "cho tất cả mọi người" và "tình trạng khác" chỉ ra rằng các loại phân biệt đối xử không được liệt kê cụ thể, như phân biệt đối xử dựa trên xu hướng tính dục, bản dạng giới, thể hiện giới và đặc điểm giới tính, đều bị cấm.

Mỗi mục tiêu trong số 17 mục tiêu phát triển bền vững có liên quan đến tất cả các nhóm người, nhưng có một số mục tiêu

91 Luật về Bản dạng giới, thể hiện giới, và đặc điểm giới tính 2018.
92 Báo cáo của Chuyên gia độc lập LHQ về SOGI (2019), A/74/181.
93 YP+10 được thông qua vào ngày 10/11/2017 để bổ sung cho Nguyên tắc Yogyakarta thông qua vào vào tháng 11/2006 nhằm nỗ lực áp dụng tiêu chuẩn nhân quyền quốc tế vào các vấn đề xu hướng tính dục và bản dạng giới.
94 yogyakartaprinciples.org
95 Prof Lori Heise và cộng sự. (2019). "Bất bình đẳng giới và tiêu chuẩn giới hạn chế: xác định những thách thử liên quan đến sức khỏe". Quyển 393, kỳ 10189, trang 2440-2454.

đặc biệt liên quan đến người LGBTI. Trong đó bao gồm:

Mục tiêu 1 để chấm dứt nghèo đói: Người LGBTI phải đối mặt với tình trạng loại trừ về kinh tế-xã hội, bao gồm giáo dục, việc làm và nhà ở, làm tăng nguy cơ sống trong cảnh nghèo đói.

Mục tiêu 3 về cuộc sống lành mạnh và hạnh phúc: Việc người LGBTI phải đối mặt với tình trạng phân biệt đối xử trong chăm sóc y tế, cũng như phân biệt đối xử và bạo lực trong bối cảnh rộng hơn có ảnh hưởng tiêu cực đến sức khỏe.

Mục tiêu 4 về đảm bảo giáo dục có chất lượng mang tính hòa nhập và bình đẳng: trẻ em LGBTI và trẻ em không theo chuẩn giới phải đối mặt với tình trạng phân biệt đối xử, bắt nạt và loại trừ trong môi trường giáo dục.

Mục tiêu 5 về bình đẳng giới: bất bình đẳng giới, phân biệt đối xử và bạo lực trên cơ sở giới là một trong những nguyên nhân sâu xa dẫn đến những lo ngại về nhân quyền mà người LGBTI đang phải đối mặt. Người LBQ nữ phải đối mặt với tình trạng phân biệt đối xử phức tạp trên cơ sở giới.

Mục tiêu 6 về nước và vệ sinh: tiếp cận an toàn với các công trình vệ sinh vẫn là một vấn đề, đặc biệt đối với phụ nữ và người chuyển giới.

Mục tiêu 8 về tăng trưởng kinh tế và việc làm: phân biệt đối xử trong suốt quá trình tìm việc làm khiến nhiều người LGBT phải làm công việc dễ bị tổn thương và được trả lương thấp, thường ở khu vực phi chính thức.

Mục tiêu 10 về giảm bất bình đẳng: Người LGBTI có nhiều khả năng phải đối mặt với bất bình đẳng trong mọi lĩnh vực của cuộc sống.

Mục tiêu 11 về thành phố an toàn và hòa nhập: Người LGBTI phải đối mặt với tình trạng phân biệt đối xử, bạo lực và các tổn hại khác tại thành phố.

Mục tiêu 16 về xã hội hòa nhập, tiếp cận công lý và thể chế hiệu quả: tiếp cận công lý và thể chế hiệu quả vẫn là một trở ngại đối với nhiều người LGBTI, đặc biệt là ở những nơi luật và chính sách hình sự và/hoặc mang tính phân biệt đối xử được sử dụng để nhắm vào họ.

Do các chỉ số SDG không bao trùm người LGBTI một cách cụ thể nên báo cáo về việc thực hiện SDG cho những nhóm này phụ thuộc vào quyết định của các quốc gia, cũng như các tổ chức xã hội dân sự.

Một số quốc gia đã đưa người LGBTI vào Đánh giá quốc gia tự nguyện về việc thực hiện SDG.[96] Ví dụ, vào năm 2017, Belize đã ghi nhận tỷ lệ lây nhiễm HIV trong nhóm nam quan hệ tình dục đồng giới (MSM) và vạch ra "chương trình sức khỏe cộng đồng phòng ngừa HIV/AIDS nhằm giảm nguy cơ và tác động của STI/HIV/AIDS." Năm 2018, Ireland đã thảo luận kế hoạch phát triển Chiến lược quốc gia về hòa nhập người LGBTI dành cho mọi lứa tuổi, và thu hút sự chú ý đến Đạo luật Công nhận Giới tính. Malta đã cấm cái gọi là "liệu pháp chuyển đổi", thông qua dự luật bình đẳng hôn nhân và có kế hoạch chăm sóc sức khỏe miễn phí cho người chuyển giới. Philippines lo ngại về thách thức liên quan đến nhu cầu tách biệt dữ liệu theo xu hướng tính dục và bản dạng giới. Bồ Đào Nha đã mở rộng khả năng tiếp cận cho tất cả mọi người đối với sức khỏe sinh sản và tình dục và các quyền cho mọi phụ nữ bất kể xu hướng tính dục, bao gồm tiếp cận giáo dục giới tính trong các cơ sở giáo dục công và tư, tiếp cận kế hoạch hóa gia đình, bao gồm tiếp cận miễn phí với bác sĩ, các phương pháp điều trị vô sinh, phi hình sự hóa phá thai (bao gồm cả phá thai tự nguyện) và các kỹ thuật y tế hỗ trợ sinh sản.

Theo dõi việc thực hiện SDG đòi hỏi phải có dữ liệu chất lượng cao, cập nhật và phân tách. Tuy nhiên, ở hầu hết các quốc

96 Xem Báo cáo quốc gia tự nguyện tại https://sustainabledevelopment.un.org/vnrs/

gia, dữ liệu về người LGBTI còn hạn chế hoặc không tồn tại. Ngân hàng Thế giới và UNDP, cùng với các đại diện xã hội dân sự, các chính phủ, khu vực tư nhân, giới học thuật và các tổ chức đã và đang nỗ lực hướng tới việc xây dựng một Chỉ số Cộng đồng LGBTI toàn cầu, tiêu chuẩn toàn cầu đầu tiên để đo lường sự hòa nhập của các cá nhân LGBTI trong xã hội.[97] Các chỉ số này sẽ bao gồm sức khỏe, giáo dục, khả năng tham gia các tiến trình dân sự và chính trị, an ninh cá nhân và bạo lực, và năng lực kinh tế. Các chỉ số này dự kiến sẽ cung cấp dữ liệu quan trọng để đo lường việc thực hiện SDG.

97 https://www.undp.org/content/undp/en/home/librarypage/hiv-aids/lgbti-index.html

3. TÁC ĐỘNG CỦA COVID-19

Trong tuyên bố nhân Ngày quốc tế chống kỳ thị người đồng tính, song tính, và chuyển giới, Chuyên gia độc lập về SOGI đã kêu gọi các quốc gia lồng ghép người LGBT vào kế hoạch phản ứng đại dịch, nhắc nhở rằng "người đồng tính, song tính, chuyển giới và đa dạng giới, những người chiếm tỉ lệ không cân xứng trong nhóm người nghèo, vô gia cư và không được chăm sóc sức khỏe, sẽ bị ảnh hưởng sâu sắc bởi đại dịch."[98]

Vào tháng 10 năm 2020, các Chuyên gia độc lập đã công bố báo cáo chuyên đề của mình lên Đại hội đồng LHQ, tập trung vào tác động của đại dịch COVID-19 đến người LGBT và người đa dạng giới. Báo cáo đã phân tích tác động của đại dịch đối với tình trạng loại trừ xã hội và bạo lực, cũng như tương tác với các yếu tố thúc đẩy kỳ thị và phân biệt đối xử mang tính thể chế. Báo cáo cũng chỉ ra các biện pháp được áp dụng trong bối cảnh của đại dịch nhằm áp bức người LGBT và người đa dạng giới, hoặc các biện pháp với các tác động phân biệt đối xử gián tiếp hoặc ngoài ý muốn, và xác định các thực hành tốt.[99]

Vào tháng 5 năm 2020, tổ chức OutRight Action International đã công bố kết quả nghiên cứu ban đầu ghi lại ảnh hưởng của đại dịch COVID-19 đến người LGBTI. Những thách thức cụ thể mà người LGBTI phải đối mặt được xác định trong báo cáo của OutRight bao gồm sinh kế bị hủy hoại, gián đoạn khi tiếp cận với dịch vụ chăm sóc sức khỏe, tăng nguy cơ bạo lực gia đình, cô lập xã hội và gia tăng lo âu, tình trạng đổ tội oan, phân biệt đối xử và kỳ thị, lạm dụng quyền lực nhà nước, và những lo ngại về sự tồn tại của tổ chức.[100]

Tổ chức LBTI Caucus cũng đưa ra một tuyên bố bày tỏ quan ngại về khả năng tiếp cận dịch vụ chăm sóc sức khỏe cho người LBTI và người đa dạng giới trong cuộc khủng hoảng COVID-19, gia tăng bạo lực gia đình, tác động đến việc làm và lao động, và những rủi ro liên quan đến khả năng "rơi vào hoặc trở lại tình trạng mất an ninh lương thực, nghèo đói và vô gia cư", những rủi ro phức tạp đối với người LBTI và người đa dạng giới tị nạn và xin tị nạn, và tác động đến việc vận động chính sách và sự bền vững của cộng đồng.[101]

Nghiên cứu của tổ chức Sexual Minorities Uganda (SMUG) chỉ ra các tác động lên "sinh kế như thiếu khả năng tiếp cận thức ăn và nhu yếu phẩm; tác động lên sức khỏe như thiếu khả năng tiếp cận với thuốc ARV và các dịch vụ tâm lý xã hội bao gồm cả nỗi sợ hãi về COVID-19 cũng như phản ứng đối với cộng đồng LGBTIQ+, cũng như khác biệt về tác động lên các nhóm đối tượng ở nông thôn và thành thị."[102]

Khảo sát cho thấy nhu cầu cấp thiết nhất của cộng đồng là tiếp cận thức ăn và nhu yếu phẩm (67% người trả lời), tiếp theo là tiếp cận ART, PrEP và PEP, và hỗ trợ tái định cư (33%). Trong một cuộc khảo sát riêng với thành viên cộng đồng, SMUG nhận thấy 87% người trả lời lo lắng về tình trạng thiếu lương thực và 59% phải trao đổi tình dục lấy thức ăn, chỗ ở và/hoặc các tiện nghi cơ bản khác.[103]

TÁC ĐỘNG ĐẾN VIỆC LÀM VÀ BẢO VỆ XÃ HỘI

Người LGBTI chiếm tỉ lệ không cân xứng trong nền kinh tế phi chính thức và tự do, điều này thường khiến họ không được

98 https://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=25889&LangID=E
99 Báo cáo của Chuyên gia độc lập về SOGI (2020), A/75/258.
100 Amie Bishop, OutRight Action International (2020). "Gia tăng tổn thương: Ảnh hưởng của đại dịch COVID-19 đối với người LGBTIQ".
101 https://outrightinternational.org/content/lbti-caucus-statement-response-covid-19-pandemic
102 https://sexualminoritiesuganda.com/wp-content/uploads/2020/08/Findings-from-SMUG-COVID-19-Check-In-4.pdf
103 https://sexualminoritiesuganda.com/wp-content/uploads/2020/08/Report-on-the-impact-of-COVID19-on-the-LGBTIQ-community-in-Uganda.pdf

đảm bảo về thu nhập và nằm ngoài hệ thống an sinh xã hội. Chuyên gia độc lập về SOGI đã đưa ra ví dụ về Brazil, nơi ước tính "90% người chuyển giới tham gia vào hoạt động mại dâm, trong khi khoản tiền hỗ trợ kích thích kinh tế từ chính phủ chỉ dành cho người tự kinh doanh hoặc có công việc phi chính thức đã đăng ký trước – điều này loại bỏ nhiều lao động có nghề nghiệp không được công nhận (chẳng hạn như lao động tình dục)."[104]

Các thành viên cộng đồng được OutRight phỏng vấn bày tỏ lo ngại về "khả năng đủ điều kiện tiếp cận các hỗ trợ thực phẩm và phúc lợi liên quan đến khủng hoảng giống như các cá nhân, vợ chồng và gia đình dị tính trong bối cảnh đại dịch xảy ra."[105] Mặc dù nghiên cứu phục vụ báo cáo của OutRight được thực hiện trong giai đoạn rất sớm của cuộc khủng hoảng, 10 trong số 59 người được phỏng vấn đã mất các nguồn thu nhập chính do đại dịch.[106] Do mất thu nhập, người LGBTI cũng phải đối mặt với tình trạng bất an ngày càng tăng trong việc tiếp cận các tài nguyên cơ bản, bao gồm thực phẩm và nơi ở.

TÁC ĐỘNG ĐẾN NHÀ Ở

Tác động kinh tế của đại dịch đã dẫn đến việc gia tăng các vụ cưỡng chế trục xuất trên toàn thế giới, khi chủ nhà và khách thuê nhà chật vật để trả tiền thuê nhà và các khoản vay thế chấp. Ít nhất 150 triệu người trên toàn thế giới đã sống trong tình trạng vô gia cư và một phần tư dân số thế giới đang sống ở các khu định cư không chính thức.[107] Báo cáo viên đặc biệt của LHQ về quyền nhà ở bày tỏ lo ngại về tình trạng trục xuất và phá dỡ nhà gia tăng trong khủng hoảng.[108] Hướng dẫn về cưỡng chế trục xuất của báo cáo viên trước đây đã ghi lại "Trong đại dịch, bị đuổi khỏi nhà có thể đồng nghĩa với việc bị ban án tử hình."

Chuyên gia độc lập về SOGI đã bày tỏ lo ngại về tình trạng phân biệt đối xử đối với người LGBT trong việc tiếp cận nhà ở, cũng như việc người LGBT chiếm tỉ lệ không cân xứng trong nhóm dân số vô gia cư.[109] Người LBQ nữ có thể đặc biệt dễ bị tổn thương, phải đối mặt với các hình thức phân biệt đối xử phức tạp. Theo Bình luận chung số 7 về cưỡng ép trục xuất của Ủy ban LHQ về các quyền kinh tế, xã hội và văn hóa, phụ nữ đặc biệt dễ bị trục xuất "vì phân biệt đối xử do luật định và các hình thức phân biệt đối xử khác thường áp dụng lên quyền tài sản (bao gồm quyền sở hữu nhà) hoặc quyền tiếp cận tài sản hoặc chỗ ở, và tính dễ bị tổn thương của phụ nữ trước các hành vi bạo lực và lạm dụng tình dục khi họ rơi vào cảnh vô gia cư."[110]

Trong báo cáo của mình về COVID-19, Chuyên gia Độc lập lưu ý rằng "người LGBT vô gia cư đứng ở vị trí đặc biệt bấp bênh bởi vì khi cơ hội tìm được việc làm, thậm chí là việc làm ngắn hạn và các giải pháp nhà ở tạm thời giảm mạnh, họ buộc phải dựa vào các chương trình nhà ở xã hội và nhà tạm trú không an toàn cho các cộng đồng bị kỳ thị." [111]

Tác động tiêu cực của khủng hoảng COVID-19 lên thu nhập chỉ có thể làm trầm trọng thêm những rào cản mà người LGBTI phải đối mặt trong việc tiếp cận nhà ở, và tăng nguy cơ vô gia cư. Micro Rainbow, một tổ chức hỗ trợ người tị nạn LGBTI, ghi nhận rằng nhiều người LGBTI di cư phải đi ngủ nhờ hoặc sống trong những căn phòng quá đông đúc thuê từ những chủ nhà vô đạo đức, bị hạn chế sử dụng thiết bị dọn dẹp và giặt giũ, và trở thành người vô gia cư do hệ quả của đại dịch, tất cả đều làm tăng nguy cơ bị nhiễm COVID-19.[112]

104 Báo cáo của Chuyên gia độc lập về SOGI (2020), A/75/258.
105 Bishop, OutRight (2020).
106 Như trên.
107 https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Housing/SR_housing_COVID-19_guidance_evictions.pdf
108 https://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=26170&LangID=E
109 Báo cáo của Chuyên gia độc lập về SOGI (2019), A/74/181, đoạn 14-18.
110 Nhận xét chung số 7 của CESCR về quyền có nhà ở đầy đủ: cưỡng ép trục xuất (E/1992/23), đoạn 10.
111 Báo cáo của Chuyên gia độc lập về SOGI (2019), A/74/181, đoạn 31.
112 https://microrainbow.org/gbti-migrants-hit-hard-by-covid-19/

Nhiều người LGBTI trẻ tuổi đã không còn lựa chọn nào khác ngoài việc chuyển đến sống cùng gia đình, khiến họ dễ bị lạm dụng do sự kỳ thị đồng tính và chuyển giới và gia tăng mức độ lo âu.[113] Tại Uganda, một nhóm người LGBTI đang ở khu tạm trú cho người vô gia cư đã bị bắt sau khi dân làng địa phương trình báo họ với chính quyền vì sống gần nhà.[114]

TÁC ĐỘNG ĐẾN Y TẾ

Đại dịch COVID-19 cũng ảnh hưởng đến khả năng tiếp cận dịch vụ y tế cho người LGBTI, bao gồm chăm sóc liên quan đến HIV, chăm sóc định giới, chăm sóc sức khỏe tinh thần và các hình thức chăm sóc sức khỏe khác.

Ví dụ: tổ chức OutRight ghi nhận tình trạng người LGBTI gặp phải "gián đoạn trong tiếp cận thuốc điều trị HIV, điều trị dự phòng trước phơi nhiễm với HIV (PrEP) và các dịch vụ chăm sóc khác liên quan đến HIV, ngay cả khi thông qua các tổ chức cộng đồng". Người chuyển giới và liên giới tính tham gia nghiên cứu cũng gặp phải tình trạng các phương pháp điều trị hormone và các chăm sóc định giới khác bị gián đoạn. Báo cáo cũng ghi nhận tác động sức khỏe tinh thần của đại dịch, chẳng hạn như gia tăng lo âu và cô lập xã hội do bị cắt liên lạc với cộng đồng LGBTI.[115]

UNAIDS báo cáo rằng đại dịch COVID-19 có thể đẩy lùi công cuộc phòng chống AIDS 10 năm hoặc hơn thế, và ước tính rằng "gián đoạn điều trị HIV trong 6 tháng do COVID-19 có thể gây ra thêm 500.000 ca tử vong chỉ riêng ở vùng cận Sahara của châu Phi."[116] Chuyên gia độc lập về SOGI trích dẫn một cuộc khảo sát toàn cầu gần đây với sự tham gia của 2.732 cá nhân từ 103 quốc gia "23% người sống chung với HIV cho biết họ đã mất khả năng tiếp cận với các nhà cung cấp dịch vụ chăm sóc HIV do các biện pháp cách ly xã hội COVID-19, và chỉ 17% chia sẻ rằng họ có thể kết nối với nhà cung cấp dịch vụ y tế từ xa."[117]

Trong khi người LGBTI phải đối mặt với những rào cản khi tiếp cận dịch vụ y tế, Chuyên gia độc lập về SOGI đã bày tỏ lo ngại rằng bất bình đẳng xã hội khiến họ có nguy cơ nhiễm COVID-19 cao hơn, và sự chênh lệch về sức khỏe thể chất và tinh thần khiến một số người LGBT có nguy cơ cao hơn mắc các vấn đề sức khỏe nghiêm trọng.[118]

TÁC ĐỘNG ĐẾN BẠO LỰC GIA ĐÌNH VÀ BẠO LỰC TRÊN CƠ SỞ GIỚI

UN Women đã xác nhận tình trạng bạo lực trên cơ sở giới "gia tăng theo cấp số nhân", khi nhiều phụ nữ buộc phải sống chung với những kẻ bạo hành do tình trạng phong tỏa.[119] Nghiên cứu của OutRight tiết lộ rằng "những người được phỏng vấn chia sẻ rằng bản thân cảm thấy có nguy cơ cao hoặc biết những người khác có nguy cơ cao bị bạo lực và lạm dụng ngay trong chính ngôi nhà của mình, do buộc phải sống chung với gia đình không ủng hộ mình hoặc sống chung với bạn tình có xu hướng lạm dụng, trong thời gian cách ly hoặc phong tỏa."[120] Việc các dịch vụ hỗ trợ đóng cửa, cùng với cơ quan thực thi pháp luật không phản hồi hoặc có thái độ không thân thiện, khiến nhiều người bị mắc kẹt trong các tình huống lạm dụng.

113 xem ví dụ ở https://sexualminoritiesuganda.com/wp-content/uploads/2020/08/Report-on-the-impact-of-COVID19-on-the-LGBTIQ-community-inUganda.pdf
114 https://sexualminoritiesuganda.com/wp-content/uploads/2020/08/Report-on-the-impact-of-COVID19-on-the-LGBTIQ-community-in-Uganda.pdf
115 Như trên.
116 UNAIDS (2020). "Nắm lấy cơ hội: Xử lý bất bình đẳng cố hữu để chấm dứt dịch bệnh".
117 Báo cáo của Chuyên gia độc lập về SOGI lên Đại hội đồng LHQ (A/75/258), đoạn 28b.
118 Báo cáo của Chuyên gia độc lập về SOGI lên Đại hội đồng LHQ (A/75/258), đoạn 28.
119 UN Women (9/4/2020), Tóm tắt chính sách: Ảnh hưởng của COVID-19 lên phụ nữ. Xem tại https://www.unwomen.org/-/media/headquarters/attachments/sections/library/publications/2020/policy-brief-the-impact-of-covid-19-on-women-en.pdf?la=en&vs=1406
120 Amie Bishop, OutRight (2020).

Trong báo cáo của mình về đại dịch, Chuyên gia độc lập về SOGI đã chỉ ra "các chỉ thị yêu cầu người dân ở trong nhà, tình trạng cô lập, gia tăng căng thẳng và tiếp xúc với các thành viên gia đình thiếu tôn trọng đã làm trầm trọng thêm nguy cơ bạo lực như thế nào, với ảnh hưởng đặc biệt đến người cao tuổi và thanh thiếu niên."[121] Chuyên gia Độc lập chú ý đến "nguy cơ lạm dụng trầm trọng hơn khi cảnh sát đi tuần tra" do hạn chế tự do đi lại, với những vụ lạm dụng được quay và đăng trên mạng xã hội, tình trạng giam giữ tùy tiện và gia tăng ngược đãi và bạo lực trong không gian công.[122]

TÁC ĐỘNG ĐẾN KHẢ NĂNG ĐẢM NHẬN VÀ/HOẶC DUY TRÌ VIỆC LÀM

Cũng như nhiều lĩnh vực khác, công việc của các tổ chức LGBTI đã bị ảnh hưởng bởi đại dịch COVID-19. Khảo sát của tổ chức Global Philanthropy Project cho thấy những người được tài trợ cần thêm vốn (88%), thay đổi trong thỏa thuận tài trợ, bao gồm cả yêu cầu báo cáo và tiến trình báo cáo (85%), thay đổi nguồn vốn của dự án hoặc chương trình sang hoạt động chung (58%), và yêu cầu bổ sung các nguồn lực phi tài chính (35%).[123]

Từ tháng 4 đến tháng 5, SMUG đã tiến hành khảo sát về tác động của COVID-19 đối với các tổ chức thành viên. Với 89% người được hỏi đang làm việc từ xa do hệ quả của đại dịch, những thách thức hàng đầu bao gồm kết nối internet (88%), giao tiếp với đồng nghiệp (75%), và thiếu khả năng tiếp cận các công cụ hoặc thông tin cần thiết để làm việc tại nhà (63%).[124]

Trong bối cảnh chính trị xã hội rộng lớn hơn, tổ chức OutRight ghi nhận rằng "đàn áp, loại trừ và tội phạm hóa đang gia tăng" ở các quốc gia có xu hướng độc tài, với một số quốc gia lợi dụng tình trạng khẩn cấp để kiểm soát đặc biệt người LGBTI. [125]

TÁC ĐỘNG ĐẾN CÁC CHỦ DOANH NGHIỆP LGBTI CÓ THU NHẬP THẤP

Vào tháng 8 năm 2020, tổ chức Micro Rainbow International Foundation đã thực hiện một cuộc khảo sát trực tuyến để hiểu rõ hơn về tác động của đại dịch lên các chủ doanh nghiệp LGBTI có thu nhập thấp ở Brazil. Theo 118 câu trả lời nhận được, đại dịch đã tác động tiêu cực đến doanh nghiệp của họ, giảm doanh số hoặc giảm khách hàng, và gây khó khăn cho việc cung cấp sản phẩm hoặc dịch vụ. Nhiều người đã rơi vào cảnh nợ nần và phải tạm thời đóng cửa doanh nghiệp. Những người khác buộc phải tạm dừng gọi vốn hoặc thay đổi quy mô doanh nghiệp của họ và quyết định đầu tư vào bán hàng số và dịch vụ số.[126]

Hầu hết người được hỏi (68%) chia sẻ rằng các vấn đề sức khỏe tinh thần của họ đều gia tăng, bao gồm trầm cảm, lo âu và hoảng sợ, kết hợp với tình trạng khó khăn tài chính và thiếu cơ hội làm việc. 80% cũng cảm thấy mất an toàn và dễ bị tổn thương hơn trong giai đoạn này do kì thị đồng tính hoặc kì thị chuyển giới, bao gồm bạo lực gia đình gia tăng. Điều này khẳng định nhu cầu cấp thiết để có các hành động giảm mức độ dễ bị tổn thương về kinh tế xã hội cho cộng đồng LGBTI trong và sau đại dịch.[127]

Những người được hỏi cũng chia sẻ các chiến lược mà họ đã áp dụng để giảm bớt một số tác động tiêu cực của đại dịch.

121 Báo cáo của Chuyên gia độc lập về SOGI lên Đại hội đồng LHQ (A/75/258), đoạn 11.
122 A/75/258, đoạn 14.
123 Số liệu tóm tắt của tổ chức Global Philanthropy Project: Kết quả khảo sát về Phản ứng từ thiện đối với LGBTI trong đại dịch COVID-19, xem tại https://globalphilanthropyproject.org/covid19/
124 https://sexualminoritiesuganda.com/wp-content/uploads/2020/08/Findings-from-SMUG-COVID-19-Check-In-4.pdf
125 Như trên.
126 Ảnh hưởng của Covid-19 lên chủ doanh nghiệp LGBTI có thu nhập thấp ở Brazil - Micro Rainbow International Foundation (mrifoundation.global)
127 Như trên.

Những câu trả lời phổ biến nhất gồm ưu tiên và cơ cấu lại ngành nghề, tăng cường chăm sóc sức khỏe thể chất và tinh thần cũng như mạng lưới hỗ trợ, đặc biệt là của bạn bè và gia đình. Nhiều người cũng nhấn mạnh tầm quan trọng của việc được tiếp cận với viện trợ khẩn cấp và sắp xếp lại tài chính cá nhân của họ trong giai đoạn này.[128]

128 Như trên.

4. KẾT LUẬN

Mặc dù luật nhân quyền quốc tế bảo vệ người LGBTI một cách mạnh mẽ, mọi người trên thế giới vẫn tiếp tục phải đối mặt với tình trạng phân biệt đối xử và bạo lực trên cơ sở xu hướng tính dục, bản dạng giới, thể hiện giới và đặc điểm giới tính.

Tình trạng này bao gồm các hành vi bạo lực và giết người do các tác nhân nhà nước và không thuộc nhà nước thực hiện, ví dụ như cảnh sát, nhân viên y tế, cộng đồng và gia đình thường không bị trừng phạt hoặc không được bồi thường thỏa đáng. Các quy định pháp luật và thực hành mang tính phân biệt đối xử đã hình sự hóa, gạt ra ngoài lề và tẩy chay người LGBTI, khiến họ không được tham gia vào các hệ thống kinh tế-xã hội chính thức. Do đó, quá nhiều người LGBTI bị buộc phải làm việc trong nền kinh tế phi chính thức, lâm vào cảnh vô gia cư và không được bảo vệ y tế đầy đủ.

Nhờ nỗ lực không mệt mỏi của các nhà hoạt động LGBTI và các đồng minh, một số quốc gia đang bãi bỏ các quy định pháp luật mang tính phân biệt đối xử, và thông qua các quy định pháp luật và chính sách tiến bộ hơn được thiết kế để thúc đẩy và bảo vệ quyền con người. Tuy nhiên, các nhóm đối lập có tổ chức với nguồn tài trợ tốt đang tiếp tục tăng cường vận động, với một số thành công ở cấp quốc gia và quốc tế để chống lại các nỗ lực bảo vệ quyền con người và bình đẳng cho người LGBTI.

Một số quốc gia cũng đang tìm cách đàn áp các tổ chức xã hội dân sự hoạt động trong những lĩnh vực này, bằng cách kiểm duyệt các ấn phẩm và các sự kiện, tác động đến khả năng tiếp cận nguồn tài trợ và khiến các tổ chức, nhà hoạt động và thành viên cộng đồng có thêm nguy cơ bị bắt giữ, giam giữ và tra tấn.

Đại dịch toàn cầu COVID-19 đã làm trầm trọng thêm những thách thức mà các cá nhân và các tổ chức LGBTI phải đối mặt. Hỗ trợ, tài trợ, nghiên cứu và vận động chính sách bền vững và có hệ thống sẽ giảm thiểu rủi ro phải đối mặt và hướng tới một tương lai bình đẳng và không phân biệt đối xử cho người LGBTI.

Chuẩn bị bởi: Đinh Hồng Hạnh & Hàn Minh Nhật

Phân tích bối cảnh về Thực trạng phong trào LGBTI tại

VIỆT NAM

1. SỰ PHÁT TRIỂN CỦA PHONG TRÀO LGBTI

TỔNG QUAN LỊCH SỬ

Trong 10 năm gần đây, Việt Nam đã thực hiện một số bước tích cực để thúc đẩy quyền của phụ nữ LBTI, bao gồm việc bỏ cấm tổ chức đám cưới giữa những người cùng giới tính, tham vấn sửa đổi Bộ luật Dân sự nhằm cho phép người chuyển giới chuyển đổi giới tính một cách hợp pháp, và cung cấp không gian cho xã hội dân sự, bao gồm các tổ chức phi chính phủ, các nhóm LGBTIQ và các phương tiện thông tin đại chúng, để thảo luận các vấn đề liên quan đến quyền LGBTI, nâng cao nhận thức cộng đồng và vận động cải cách chính sách và luật pháp.

Năm 2012 đánh dấu một bước ngoặt đối với cộng đồng LGBTIQ tại Việt Nam khi báo chí đưa tin nhiều và dành thái độ tích cực hơn với người LGBT. Nhiều sáng kiến và tổ chức mới dành cho người LGBTIQ được thành lập và hoạt động trên nhiều tỉnh thành trong nhiều lĩnh vực, giúp nâng cao nhận thức của xã hội về LGBTIQ. Rất nhiều các hoạt động cũng như việc tổ chức, xây dựng cộng đồng đã diễn ra trong thời kỳ này. Tuy nhiên, các quy định pháp luật tiêu cực hoặc việc thiếu quy định pháp luật đã góp phần làm tồi tệ hơn tình trạng kỳ thị và phân biệt đối xử trong nhiều lĩnh vực, từ hành vi tình dục đến hôn nhân cùng giới và việc công nhận người chuyển giới.

Trong nhiệm kỳ 13 (2011-2016), Chính phủ và Quốc hội Việt Nam đã gây ấn tượng bằng việc thay thế quy định cấm hôn nhân cùng giới với cụm từ "giữa những người cùng giới tính" thành "không công nhận hôn nhân giữa những người cùng giới tính" trong Luật Hôn nhân và Gia đình sửa đổi (2014)[1]; cũng như Bộ luật Dân sự (sửa đổi) 2015 hợp pháp hóa việc thay đổi giới tính và cấp lại giấy tờ tùy thân cho người chuyển giới.[2] Đây cũng là lần đầu tiên vấn đề LGBTI được thảo luận tại Quốc hội với sự tham gia tích cực của một số cơ quan chính phủ, bao gồm Bộ Tư pháp, Bộ Y Tế, Bộ Lao động, Thương binh và Xã hội trong quá trình soạn thảo luật và tham vấn cộng đồng.

Do Việt Nam đang đàm phán gia nhập nhiều hiệp định thương mại đa phương như EVFTA và CPTPP, các cuộc thảo luận về quyền của cộng đồng, và đặc biệt, quyền của các nhóm xã hội thiểu số trong đời sống công cộng đã được mở rộng, đặc biệt là quyền lao động, quyền bình đẳng về chăm sóc sức khỏe, giáo dục, hộ tịch và quyền tự do lập hội.

Giai đoạn từ 2016 đến 2020 đã mang đến những hy vọng mới cho cộng đồng LGBTI tại Việt Nam, với mục tiêu cuối cùng là thúc đẩy sự ra đời của Luật Chuyển đổi giới tính và thực thi các quy định pháp luật về chống phân biệt đối xử dựa trên bản dạng giới và xu hướng tính dục trong các lĩnh vực khác nhau. Rất tiếc, nhiệm kỳ 14 của Quốc hội đã chứng kiến nhiều sự thay đổi nhân sự và là giai đoạn sửa đổi chiến lược của một số chính sách về giáo dục, phát triển kinh tế, cùng với các luật và bộ luật cơ bản quản lý trật tự xã hội, do đó LGBTIQ không còn là ưu tiên được thảo luận ở Quốc hội mà chỉ được đưa ra bởi các cơ quan liên quan. Trong bối cảnh đó, Luật Chuyển đổi giới tính đã được Bộ Y tế Việt Nam soạn thảo để thực hiện Bộ luật Dân sự, với mục đích rõ ràng là tôn trọng và đảm bảo quyền của người chuyển giới. Tuy nhiên, vào tháng 3 năm 2019, Bộ Y tế đã quyết định không đưa dự thảo này vào danh sách trình quốc hội để thảo luận và thông qua, mà ưu tiên cho các luật áp dụng chung hơn (chẳng hạn như Luật Bảo hiểm xã hội, các vấn đề chăm sóc sức khỏe cho trẻ em và luật quản lý thuốc).

1 Article 8, Revised Law on Marriage and Family 2014. Link: http://vbpl.vn/TW/Pages/vbpqen-toanvan.aspx?ItemID=11018
2 Article 37 Sex reassignment, Civil Code 2015. Link: https://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/vn/vn079en.pdf

TỔNG QUAN VỀ PRIDE

PRIDE (HỢP TÁC VÌ QUYỀN, HÒA NHẬP, ĐA DẠNG VÀ BÌNH ĐẲNG)

Tiếp cận: **Dự án PRIDE** (Hợp tác vì Quyền, Hòa nhập, Đa dạng và Bình đẳng) áp dụng cách tiếp cận do cộng đồng dẫn dắt, trong đó trao quyền cho các cộng đồng địa phương lãnh đạo, phát triển mục tiêu của riêng họ và lựa chọn các ưu tiên của riêng họ. COC triển khai một giai đoạn "thử nghiệm quỹ" (11/2016 - 3/2017) trước khi chính thức triển khai các dự án.

Các mục tiêu của giai đoạn 2016 - 2020 ở Việt Nam: Xây dựng và phát triển năng lực cộng đồng dựa trên lý thuyết về sự thay đổi và ủng hộ phong trào LGBTI tại Việt Nam.

Phương thức hỗ trợ tại Việt Nam:

1) **Hỗ trợ tài chính:** PRIDE tài trợ trực tiếp cho 3 tổ chức phi chính phủ tại Việt Nam, bao gồm ICS, CSAGA và iSEE (iSEE từng được tài trợ một phần từ dự án Bridging the GAP - BtG). Quỹ đóng một vai trò kép trong các tổ chức này: trực tiếp thực hiện các hoạt động của tổ chức, đồng thời là đối tác tài chính cung cấp hỗ trợ kỹ thuật cho một số các nhóm cộng đồng để tiếp cận các nguồn lực của dự án. Các gói tài trợ với các đối tác tài chính được ký kết hàng năm, chiếm khoảng 30-50% ngân sách dành cho hoạt động LGBTI của các đối tác.

2) **Hỗ trợ kỹ thuật:** Dự án PRIDE cung cấp hỗ trợ kỹ thuật để phát triển năng lực của các tổ chức tại Việt Nam thông qua các chương trình nâng cao năng lực cho các nhà lãnh đạo cộng đồng, phát triển tổ chức và kết nối với các tổ chức nước ngoài. Tại Việt Nam, PRIDE/COC tổ chức họp và đánh giá thường niên với các đối tác và có đội ngũ nhân sự giám sát chặt chẽ quá trình hợp tác. Ngoài 3 đối tác tài chính, PRIDE còn trực tiếp cung cấp hỗ trợ kỹ thuật và chia sẻ kinh nghiệm với các tổ chức cộng đồng (CBO), các mạng lưới và các nhà hoạt động cá nhân tại Việt Nam.

3) **Tiếp cận:** Với phương pháp tiếp cận do cộng đồng lãnh đạo và trao quyền, các đối tác và cộng đồng ở Việt Nam sẽ có một mức độ tự chủ và tự quyết nhất định trong việc thiết lập các chiến lược hoạt động cho mạng lưới của họ. Với các tổ chức đối tác tài chính, mục tiêu xây dựng cộng đồng và lập kế hoạch hoạt động cũng được tổ chức tự đặt ra, dựa trên quá trình thảo luận và luồng thông tin liên tục. Cách tiếp cận này cung cấp cơ hội để có thêm nhiều dự án mới và thúc đẩy sự tham gia của nhiều nhóm độc lập hơn.

Kết quả đạt được:

- Thông qua các cách tiếp cận khác nhau, các đối tác tài chính đã hỗ trợ hơn 20 nhóm cộng đồng ở khoảng 15 địa phương với các nguồn lực cần thiết để thực hiện dự án. Đối với các CBO tham gia, tài trợ từ dự án PRIDE chiếm phần lớn ngân sách hàng năm của họ (50% trở lên).

- Dự án PRIDE có những tác động đáng kể trong việc tạo điều kiện và cung cấp các khóa đào tạo cho các tổ chức ở Việt Nam, nhờ đó thúc đẩy việc trao đổi kiến thức và hợp tác giữa các tổ chức. Thông qua cuộc họp đối tác của COC, Hải Đăng, CSAGA và iSEE đã thu thập thông tin và hợp tác để cùng nhau tiến hành tập huấn và vận hành các quỹ sáng kiến cộng đồng, chẳng hạn như Quỹ Sáng kiến Việt Pride năm 2019 và 2020, Hội nghị Cùng vươn xa (Stronger Together Summit) vào tháng 11 năm 2019, đào tạo nâng cao năng lực cho các nhà lãnh đạo cộng đồng vào tháng 9 năm 2020.

Kết quả chưa đạt được:

(i) Xây dựng không gian thân thiện với cộng đồng thông qua sáng kiến thư viện cộng đồng và trung tâm cộng đồng tại Trung tâm ICS:

- Khi ra mắt vào tháng 1/2019, dự án đã được cộng đồng đón nhận, đạt được mục tiêu hỗ trợ địa điểm cho hơn 40 nhóm/chương trình.
- Tuy nhiên, đến đầu năm 2020, do dự án không đáp ứng được các mục tiêu về ngân sách và kinh doanh (ICS hoạt động như một doanh nghiệp xã hội), mô hình trung tâm cộng đồng-quán cà phê đã bị cắt giảm và chỉ giữ lại không gian thư viện LGBT: *"Đăng ký theo mô hình kinh doanh cũng là một thách thức đối với ICS, vì chúng tôi phải tuân thủ đầy đủ các quy định về thuế và giải trình các khoản lỗ trong quá trình kiểm toán, vì vậy khi hub cà phê thua lỗ, ICS phải xem xét đóng cửa trung tâm cộng đồng."*[3]

(ii) iSEE đã thực hiện một nghiên cứu về các nhóm dân tộc thiểu số LGBT và kết quả cho thấy rằng việc họ là người dân tộc thiểu số là nguyên nhân dẫn đến nhiều kỳ thị và phân biệt đối xử trong cuộc sống hàng ngày hơn là bản dạng LGBT. iSEE đã chọn không tiếp tục khám phá vấn đề do thiếu nguồn lực, cũng như cần phân tích kỹ lưỡng hơn về tương tác giữa cả hai bản dạng để nghiên cứu và can thiệp có thể được thực hiện trong tương lai.

(iii) Xây dựng nền tảng cho hiệp hội LGBT quốc gia: Đây là mục tiêu trong nửa sau của dự án PRIDE. Tính đến tháng 10 năm 2020, quá trình này không mang lại kết quả, vì các tổ chức chưa có động lực và chưa làm rõ nhu cầu thành lập một hiệp hội quốc gia, và để duy trì nó đòi hỏi rất nhiều nguồn lực. Do đó, các tổ chức quyết định không tiếp tục.

Đánh giá từ các tổ chức địa phương:

- Về cách tiếp cận: Dự án PRIDE có cách tiếp cận độc đáo so với các tổ chức khác, trong đó dự án tôn trọng tiếng nói địa phương và quyền đưa ra quyết định của cộng đồng, mà vẫn có các chỉ số rõ ràng để đánh giá chất lượng dự án.
- Các hoạt động xây dựng cộng đồng LGBTIQ của iSEE cũng dựa vào cộng đồng, do đó quá trình này đã giúp iSEE nhận thức rõ hơn về tác động của việc học và làm quen với các công cụ và phương pháp hiệu quả mới, chẳng hạn như xây dựng nghị trình để gặp gỡ đối tác và tạo điều kiện học hỏi trao đổi kiến thức. COC đã tạo ra cân bằng về sự tham gia và áp dụng cách tiếp cận không can thiệp vào việc lập kế hoạch của các nhóm. Khi dự án kết thúc, sẽ có các phương pháp khác để tạo điều kiện thuận lợi cho các hoạt động cộng đồng và tận dụng các nguồn lực của các đối tác khác trong cùng lĩnh vực, chẳng hạn như kết hợp với CSAGA, hội thảo của Hải Đăng.
- COC có mức độ linh hoạt cao và sẵn sàng lắng nghe tiếng nói địa phương để điều chỉnh các hoạt động của mình cho phù hợp. Tất cả các tổ chức đã được hỗ trợ tốt khi họ cần điều chỉnh kế hoạch của mình và không gặp bất kỳ khó khăn nào. COC là bên duy nhất trực tiếp chọn và xác định kết quả tài trợ, không phải là các đối tác tài chính.
- Các nhóm được COC định hướng hợp tác với nhau nhưng không bắt buộc vì đối tượng mục tiêu của những nhóm này khác nhau. Ở cấp độ nhóm, đã có các mạng lưới hợp tác (4LINKS, Nữ Yêu Nữ, Hà Nội Pride), và ở cấp độ tổ chức, các đối tác tài chính cũng đã hợp tác tổ chức các chương trình chung.
- Điều phối viên COC làm việc để giữ liên hệ chặt chẽ với cộng đồng và hỗ trợ cộng đồng kết nối với các đối tác khác.

3 Phỏng vấn Giám đốc ICS, 30/08/2020.

Mức độ hiệu quả

- Dự án PRIDE đóng một vai trò quan trọng trong việc hỗ trợ tổ chức trong giai đoạn chuyển tiếp (ICS) và hỗ trợ sự thay đổi của mô hình điều phối và hoạt động (PFLAG), do không có nhiều nguồn lực và quỹ cho sự phát triển nội bộ của tổ chức.
- Các quỹ đã tạo cho các tổ chức không gian để phát triển và nâng cao năng lực. Đối với các CBO, tài trợ từ PRIDE giúp tổ chức duy trì các hoạt động cơ bản và cần thiết, có cơ hội triển khai các ý tưởng mới và kết nối với các mạng lưới khác.

Mức độ minh bạch thông tin:

- Việc trao đổi thông tin giữa các đối tác tài chính và các CBO, và giữa các CBO trong dự án diễn ra liên tục và thông suốt dưới các hình thức email, điện thoại, mạng xã hội, gặp mặt trực tiếp. Các đối tác tài chính luôn cố gắng tạo ra một cuộc trao đổi ba bên trực tiếp với COC, hỗ trợ dịch thông tin của các nhóm CBO sang tiếng Anh và thông báo lịch trình trao đổi thông tin và các cuộc họp thường niên.
- Một số nhóm cho rằng minh bạch thông tin là điều cần thiết trong các hoạt động cộng đồng: Các nhóm nhỏ hơn đôi khi không biết về các nguồn tài trợ mới, không có quyền truy cập thông tin về các quỹ của COC cho giai đoạn sau, hoặc nhận được phản hồi không đầy đủ từ nhân viên của đối tác tài chính.

Tính bền vững

Các nhóm đã được hưởng lợi rất nhiều từ các chương trình nâng cao năng lực cho các hoạt động cộng đồng và phát triển tổ chức.

Một số tổ chức đã thảo luận về việc đăng ký tư cách pháp nhân trong tương lai và nhận thấy nhiều khó khăn bao gồm:

(i) Đăng ký theo hình thức Tổ chức Khoa học/Viện/Trung tâm yêu cầu cao về cơ cấu và chức năng năng lực;[4]

(ii) "Câu hỏi đặt ra là dịch vụ nào cần thiết cho cộng đồng" đối với hình thức kinh doanh.[5] Tuy nhiên, có nhiều các yếu tố ảnh hưởng đến sự phát triển bền vững của cộng đồng sau năm 2020 nên chưa có đầy đủ thông tin để đánh giá.

4 Phỏng vấn NextGEN Hà Nội, 05/09/2020 và Asexual in Vietnam 06/09/2020.
5 Phỏng vấn LGBT Cần Thơ, 08/09/2020.

2. TÌNH HÌNH PHONG TRÀO LGBTI HIỆN NAY

BỐI CẢNH QUỐC GIA

Việt Nam chưa bao giờ hình sự hóa đồng tính, nhưng cũng chưa bao giờ ban hành các quy định pháp luật cụ thể sử dụng các thuật ngữ như xu hướng tính dục, bản dạng giới hay đặc điểm giới tính. Bình đẳng và không phân biệt đối xử là một trong những nguyên tắc cơ bản và quan trọng trong hệ thống pháp luật của Việt Nam. Thúc đẩy hiệu quả thực thi và công nhận quyền của người LGBTI là vấn đề cần được giải quyết.

- Kể từ tháng 1 năm 2016, các sửa đổi trong Luật Hôn nhân và Gia đình (2014) và Bộ luật Dân sự (2015) đã không mang lại thay đổi về địa vị pháp lý cho cộng đồng LGBTIQ. Các quan hệ pháp luật dân sự khác phát sinh từ hôn nhân như việc nuôi con nuôi, thừa kế hợp pháp và bảo lãnh hôn nhân cho các cặp đôi LGBTI cũng không được công nhận.
- Đối với cộng đồng người chuyển giới: dự thảo Luật Chuyển đổi giới tính chưa được ban hành theo lộ trình ban hành văn bản quy phạm pháp luật. Nhu cầu thay đổi thông tin cá nhân trên giấy tờ (tên, giới tính) cũng như nhu cầu chăm sóc sức khỏe và can thiệp y tế ngày càng tăng từ năm 2016.
- Các nỗ lực khác để vận động luật pháp và chính sách liên quan đến quyền con người của người LGBTIQ, chẳng hạn như đưa nội dung về xu hướng tính dục và bản dạng giới vào Điều 8 của Bộ luật Lao động sửa đổi (2012) về chống phân biệt đối xử tại nơi làm việc, cũng như thúc đẩy Luật về Hội và Luật Chống phân biệt đối xử dựa trên xu hướng tính dục và bản dạng giới (theo khuyến nghị của Ủy ban CEDAW và UPR Chu kỳ 2), chưa mang lại kết quả.
- Ở cấp độ quốc tế, trong khuôn khổ UPR 2019, Việt Nam đã từ chối chấp nhận các khuyến nghị bao gồm đưa xu hướng tính dục và bản dạng giới vào Bộ luật Lao động và hợp pháp hóa hôn nhân cùng giới.[6] Tuy nhiên, chính phủ Việt Nam đã chấp nhận các khuyến nghị sau:
    - Khuyến nghị 38.109: "Xây dựng Luật Chống phân biệt đối xử trên cơ sở xu hướng tính dục và bản dạng giới"
    - Khuyến nghị 38.97: "Thực hiện các bước tiếp theo để đảm bảo bảo vệ tất cả các nhóm dễ bị tổn thương trong xã hội bao gồm người đồng tính, song tính, người chuyển giới và liên giới tính"
    - Khuyến nghị 38.93: "Ban hành luật pháp để đảm bảo quyền tiếp cận can thiệp khẳng định giới và công nhận giới hợp pháp"

CẤP ĐỘ TỔ CHỨC TRONG NƯỚC

Tổ chức chính thức/đã đăng ký

Đến tháng 10 năm 2020, báo cáo này đã ghi nhận thông tin từ 11 tổ chức đã đăng ký hoạt động về quyền LGBTIQ, bao gồm:

6 Hội đồng Nhân quyền, UPR Chu kỳ 3 năm 2019 về Việt Nam, tr. 2. Link: http://hrs.org.vn/wp-content/uploads/2019/07/K%E1%BA%BFt-qu%E1%BA%A3-UPR k%E1%BB%B3-th%E1%BB%A9-3-c%E1%BB%A7a-Vi%E1%BB%87t-Nam.pdf

- 01 iNGO: Tổ chức Cứu trợ Trẻ em Việt Nam (Save the Children Vietnam)
- 05 Viện/Trung tâm/Tổ chức học thuật: Viện Nghiên cứu Xã hội, Kinh tế và Môi trường (iSEE), Trung tâm Nghiên cứu và Khoa học Ứng dụng về Giới, Gia đình, Phụ nữ và Vị thành niên (CSAGA), Trung Tâm Sáng Kiến Sức Khỏe Dân Số (CCIHP), Trung tâm Hỗ trợ Sáng kiến Phát triển Cộng đồng (SCDI), Viện Nghiên cứu Phát triển Xã hội (ISDS). Tất cả các tổ chức trên đều đã đi vào hoạt động trước năm 2016 và có trụ sở chính tại Hà Nội.
- 05 Doanh nghiệp: Trung tâm ICS, Doanh nghiệp Xã hội Hải Đăng (từ năm 2016), Phòng khám Glink (từ năm 2016), Phòng khám My Home (từ năm 2017), Doanh nghiệp Xã hội Venus (từ năm 2018).
- Ngoài ra, có nhiều tổ chức khác hoạt động về quyền của người thiểu số và quyền bình đẳng giới, sức khỏe và tính dục cũng lồng ghép các vấn đề LGBTIQ trong hoạt động của họ. Báo cáo không có số liệu thống kê và ghi nhận thông tin từ nhóm tổ chức này.

- Có sự thiếu nhất quán trong việc sử dụng thuật ngữ "LGBTIQ", "LGBTI" hoặc "LGBT". Dù vậy, các CBO đã quen với thuật ngữ "LGBT" vì thuật ngữ này xuất hiện trong tên tổ chức cũng như hoạt động của họ. Tên CBO thường là sự kết hợp giữa "LGBT" và tên tỉnh/thành phố cụ thể nơi họ đóng trụ sở, chẳng hạn như LGBT Đồng Nai, LGBT Vĩnh Long hay LGBT Cần Thơ: *"Những người sáng lập tổ chức của chúng tôi quen thuộc hơn với thuật ngữ "LGBT". Thuật ngữ này cũng dễ giải thích hơn cho các thành viên trong cộng đồng của chúng tôi. Chúng tôi không thường làm việc với những người liên giới tính và đôi khi từ "queer" hơi khó giải thích, vì vậy chúng tôi chỉ sử dụng thuật ngữ mà chúng tôi vẫn sử dụng từ trước đến nay."*[7]
- Ngoài ra còn thiếu sự nhất quán trong việc sử dụng các thuật ngữ giữa các CBO và NGO trong mô tả hoặc nghiên cứu về cộng đồng, ví dụ như khảo sát về tác động của COVID-19 đối với cộng đồng LGBTI + (iSEE), Chương trình Phát triển Lãnh đạo LGBTI+ ở Việt Nam (ViLead - ICS) và Chiến dịch "Ngôi nhà an toàn hơn cho người LGBTIQ tại Việt Nam" (UN Women)

- *"ICS không sử dụng thuật ngữ LGBTIQ. Chúng tôi sử dụng LGBTI+ vì thuật ngữ "Queer" không phải là thuật ngữ dành riêng cho cộng đồng LGBT và còn được biết đến trong các lĩnh vực khác. Đồng thời, trong một số trường hợp, thuật ngữ này có thể được nhìn nhận một cách tiêu cực. ICS đã thêm chữ cái "I" vì chúng tôi muốn thu hút chú ý đến sự tham gia của những người liên giới tính trong phong trào của chúng tôi."*[8]

Trong phạm vi nghiên cứu này, chúng tôi đã đồng ý giữ nguyên các tên gọi và thuật ngữ mà những người được hỏi đã sử dụng và trong đánh giá của chúng tôi, thuật ngữ "LGBTIQ" sẽ được sử dụng.

Nhóm hoạt động không đăng ký/không chính thức

Số lượng các nhóm cộng đồng không chính thức và không đăng ký (ở cấp cơ sở) tại Việt Nam tương đối cao và chưa được thống kê đầy đủ. Trong báo cáo này, các nhà nghiên cứu quyết định thu thập dữ liệu từ: các nhóm cộng đồng thuộc mạng lưới được thành lập trước năm 2016; các nhóm đang nhận hỗ trợ tài chính và kỹ thuật từ các tổ chức đã đăng ký hoạt động; và các nhóm trực tiếp nhận hỗ trợ từ dự án PRIDE thông qua các đối tác tài chính.

7 Phỏng vấn với lãnh đạo LGBT Cần Thơ và đại diện LGBT Vĩnh Long, tháng 9/2020.
8 Phỏng vấn với Giám đốc ICS, tháng 11/2020.

Một số nhóm và hiệp hội không có tư cách pháp nhân nhưng trực thuộc hoặc được tài trợ bởi các tổ chức có tư cách pháp nhân bao gồm:

- Mạng lưới Nữ Yêu Nữ (dự án của CSAGA - 12 thành viên tại 9 tỉnh)
- Câu lạc bộ Nhân văn - Bình đẳng giới (trực thuộc Đoàn Thanh niên - Hội Sinh viên Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn, Đại học Quốc gia Hà Nội),
- PFLAG Việt Nam, PFLAG Cần Thơ (trực thuộc Liên hiệp các tổ chức hữu nghị Cần Thơ),
- Nhóm LGBT Đà Lạt (dự kiến trực thuộc Tỉnh đoàn Lâm Đồng).

Các nhóm trả lời phỏng vấn: PFLAG Sài Gòn, Bon Bon, It's T time, NextGEN Hanoi, LumiQueer, LGBT Cần Thơ, LGBT Vĩnh Long, Jessica's Band, LGBT Đồng Nai, Nữ Yêu Nữ Thái Nguyên, Nữ Yêu Nữ Hà Nội, Nữ Yêu Nữ Việt Nam, UniGEN, FTM, LGBT Đà Lạt, Cộng đồng phổ Vô tính tại Việt Nam, LGBT Vĩnh Phúc.

Các nhóm điền thông tin khảo sát: LGBTQ + Bà Rịa - Vũng Tàu, Rất Đỗi Bê Đê, HRFO - Human Rights Fighters, Comeback home, Love boy Hà Nội, LGBT Ninh Thuận, Cát Trắng Hải Phòng, Nữ Yêu Nữ Cần Thơ, PFLAG Sài Gòn, LGBT Khánh Hòa.

Mức độ chuyên môn của phong trào trên phương diện:

Tham gia chính trị (Cấp địa phương, trung ương, khu vực và toàn cầu)

Mức độ tham gia và vận động chính trị

Các nhóm LGBTIQ ở Việt Nam chủ yếu được hình thành và phân bố tại một địa phương hay địa bàn nhất định. Đa số đang tham gia vào một số mạng lưới vận động hoặc liên minh hoạt động. Đây là một trong những đặc điểm được thừa hưởng từ các hoạt động xây dựng cộng đồng và tăng cường sự hiện diện trước năm 2016, thông qua chương trình phát triển các nhà lãnh đạo cộng đồng do những tổ chức hoạt động trong lĩnh vực trọng tâm là sự cân bằng và tính đại diện tại địa phương thực hiện. Ngoài ra, khái niệm "cộng đồng" trong giai đoạn trước còn được hiểu là "địa phương" - cộng đồng chung nơi mỗi nhóm hoạt động tại địa phương sẽ được gắn với cộng đồng nơi họ thường sinh sống hoặc làm việc. Do đó, hoạt động của các nhóm này thường mang tính cục bộ, giải quyết các vấn đề cụ thể mà địa phương gặp phải hoặc chiến lược hoạt động của họ được quyết định dựa trên mức độ thuận tiện trong việc tiếp cận các đối tác tại địa phương - dựa trên quan hệ cá nhân.

Cấp địa phương: Hầu hết các nhóm chủ yếu làm việc với trường học tại địa phương và tổ chức sự kiện offline, chẳng hạn như Bòn bon, UniGen, LGBT Khánh Hoà, LGBT Vĩnh Long, LGBT Đà Lạt, LGBT Vĩnh Phúc

Cấp trung ương: Một số nhóm đã tham gia đối thoại chính sách quốc gia và kết nối với các cơ quan nhà nước như: PFLAG Vietnam, It's T Time, FTM, Hà Nội Queer.

Vận động

- Việt Pride là sự kiện thu hút được đông đảo người dân địa phương tham gia. Việt Pride 2016 được tổ chức trên khắp 35 tỉnh thành của Việt Nam bằng nỗ lực chung của cộng đồng LGBTIQ, iSEE và ICS, với sự hỗ trợ từ Phái đoàn Liên minh Châu Âu tại Việt Nam, Oxfam tại Việt Nam. Bên cạnh đó, mỗi vùng ở Việt Nam đều có các liên minh nhóm hoạt động LGBTIQ mang tính biểu tượng riêng. Một ví dụ là Nhóm Làm việc Hà Nội Pride, được thành lập bởi một tổ hợp của các tổ chức LGBTIQ nhỏ hơn tham gia các sự kiện Hà Nội Pride hàng năm. Tại Việt Pride 2019, Hà Nội Pride đã có thể tập hợp tổng cộng 14 tổ chức. Đến năm 2020, Việt Pride vẫn là cột mốc thu hút sự quan tâm nhất của toàn cộng đồng và xã hội.
- Chiến dịch "Sao phải đợi"[9] với chuỗi sự kiện được điều phối bởi Trung tâm ICS, iSEE, tổ chức cộng đồng It's T Time, Tổ chức FTM Việt Nam, TRANS CORE VN và The Asterisk.

Gây quỹ và quản lý tổ chức

- Một số cá nhân trưởng thành từ các hoạt động hoặc dự án trên và bắt đầu thành lập các nhóm mới như Lumi Queer, It's T Time, FTM, Hà Nội Queer
- Một số nhóm cộng đồng đã phát triển từ các hoạt động xây dựng cộng đồng trước năm 2016 và bắt đầu hoạt động độc lập, chủ động tìm kiếm các nguồn lực mới trong khi phần lớn các nhóm vẫn dựa vào nguồn tài trợ từ những tổ chức đã đăng ký hoạt động.
- Một số tổ chức đã sử dụng cách huy động vốn độc đáo như: i) huy động vốn dựa trên nền tảng số, ii) huy động vốn từ việc bán lẻ hàng hóa trên fanpage/website, iii) trực tiếp gây quỹ tại các sự kiện, iv) bán vé sự kiện cộng đồng - cách tiếp cận mới trong 2 năm gần đây.
- Một số tổ chức chọn các lĩnh vực cụ thể để hoạt động, chẳng hạn như: Hà Nội Queer quảng bá văn hóa và không gian cộng đồng Queer, Lumi Queer tập trung vào kể chuyện và đặc biệt là điện ảnh Queer, 6+ làm về chăm sóc sức khỏe tâm thần, Bòn Bon quảng bá về môi trường Trường học An toàn, Quan tâm và It's T Time hoạt động về các vấn đề chuyển giới nam.
- Trong giai đoạn 2016 - 2020, một số nhóm tự thành lập và hoạt động độc lập không được hỗ trợ từ các NGO như Rất Đỗi Bê Đê, HRFO - Human Rights Fighters. Không gian mạng xã hội và nhu cầu đa dạng hóa các nguồn thông tin về cộng đồng LGBTIQ là lý do đằng sau việc thành lập các nhóm trực tuyến này.

Hợp tác/Xung đột giữa các chủ thể khác nhau hoạt động trong lĩnh vực LGBTIQ.

Hợp tác:

(1) Một số hội nghị, cuộc họp và hội thảo đã được tổ chức nhằm nâng cao năng lực lãnh đạo của các NGO như Hội thảo Chiến lược Quốc gia LGBTIQ (của iSEE, Trung tâm ICS), Hội nghị Cùng vươn xa (của Doanh nghiệp Xã hội Hải Đăng). Hầu hết các tổ chức làm việc cùng nhau trong các chương trình lớn hoặc trong các hoạt động vận

9 http://ics.org.vn/why-not-trans

động chính sách. Tuy nhiên, có ít sự hợp tác hơn giữa các tổ chức trong lĩnh vực quyền LGBTIQ và tổ chức trong lĩnh vực HIV/sức khỏe tình dục xét về hoạt động, mạng lưới và nhóm đối tượng. Trong những năm gần đây, các tổ chức về quyền LGBT bắt đầu thực hiện một số dự án về HIV/sức khỏe tình dục, và ngược lại, bên cạnh một số dự án chung giữa hai bên. Hội nghị Cùng vươn xa lần thứ hai năm 2020 có một diễn đàn cộng đồng thu nhỏ mang tên Tiếng nói cộng đồng LGBTIQ Việt Nam được tổ chức với sự tham gia của nhiều NGO, Đối tác phát triển, Cơ quan chính phủ, Đại sứ quán, Liên Hợp Quốc, Doanh nghiệp và Cơ quan truyền thông. Cộng đồng đã có cơ hội lên tiếng về những vấn đề cấp bách, chủ động đưa ra các giải pháp, đề xuất hợp tác với tất cả các bên để cùng nhau hướng tới một tương lai vì Sức khoẻ, Bình đẳng và Phát triển bền vững cho Cộng đồng LGBTIQ Việt Nam.

(2) Tuy nhiên, vẫn chưa có nhiều dự án phối hợp giữa các tổ chức về quyền LGBTIQ và tổ chức về sức khỏe. Thảo luận về các mục tiêu hành động của Hội nghị vẫn chưa đi đến việc thành lập một nhóm làm việc: *"Hội nghị Stronger Together là cuộc họp thường niên dành cho cộng đồng LGBTIQ nói chung và cho các đối tác và đồng minh của chúng tôi, trong đó nhấn mạnh tầm quan trọng của sự hợp tác giữa các tổ chức hoạt động về quyền và những tổ chức khác về riêng quyền sức khỏe trong cộng đồng của chúng ta. Hội nghị kịp thời đề xuất các vấn đề khẩn cấp và đưa ra một tuyên bố chung cùng một danh sách khuyến nghị về các vấn đề chăm sóc sức khỏe và quyền cộng đồng. Hội nghị không phải là một diễn đàn có các hoạt động thường xuyên, không có cơ cấu tổ chức hoặc ban quản trị như một mạng lưới hay một hiệp hội. Trước đó (trước Hội nghị lần thứ hai năm 2020), một nhóm các tổ chức hoạt động về quyền đã có một cuộc thảo luận về việc thành lập một hiệp hội LGBTI+ quốc gia với các hoạt động thường xuyên và cơ cấu ban quản trị để đại diện cho các nhóm làm việc, khác với Hội nghị."*[10]

(3) Sự kết nối giữa các tổ chức LGBTIQ với mục đích chung như mạng lưới VNTG, Nữ Yêu Nữ, Nhóm Làm việc Hôn nhân Bình đẳng, C4TRANS (thúc đẩy quyền của người chuyển giới)

Xung đột:

Xung đột giữa và trong tổ chức thường xảy ra nhưng không nghiêm trọng, bao gồm xung đột nội bộ, chẳng hạn như giữa nhóm chuyển giới nam và chuyển giới nữ; xung đột giữa các tổ chức có lợi ích khác nhau, xung đột giữa các nhà lãnh đạo bên trong/bên ngoài, xung đột với các nhà tài trợ, v.v.

"Đôi khi xung đột xảy ra vì các thủ tục hành chính và quy trình có thể quá phức tạp với các tổ chức, gây khó khăn cho các CBO và cá nhân trong việc đáp ứng mọi nhu cầu để nhận được tài trợ. Khi một số tài liệu bị thiếu, các CBO bị đặt câu hỏi về tính minh bạch. Điều này ảnh hưởng đến giao tiếp và khiến mối quan hệ đối tác gặp rủi ro. Tổ chức của chúng tôi đã nỗ lực đơn giản hóa thủ tục theo khuyến nghị của cộng đồng để có thể hỗ trợ họ tốt hơn."[11]

Hậu quả của những xung đột này bao gồm:

- Ảnh hưởng đến sức khỏe tinh thần / thể chất nói chung của những người liên quan khi không thể đạt được những mục tiêu chung
- Ảnh hưởng đến sự đồng hành và mối quan hệ của cộng đồng chung, khiến các nhà hoạt động cảm thấy tách biệt và mất động lực. Một thành viên trong nhóm hoạt động vì quyền của người chuyển giới trả lời: *"Trong khi chúng tôi làm việc cùng nhau, xung đột xảy ra vì chúng tôi không thể đi đến thống nhất về hoạt động. Nhóm phụ nữ chuyển giới*

10 Phỏng vấn với cán bộ chương trình LGBTI+ của iSEE, ngày 8/11/2020.
11 Phỏng vấn với Giám đốc Dự án SCDO, ngày 16/9/2020.

đã liên hệ với nhà tài trợ và thông báo cho nhà tài trợ và đối tác tài chính về việc họ rút khỏi dự án nên mục tiêu ban đầu của chúng tôi không thực hiện được (bị trì hoãn). Tất cả các lãnh đạo đã có một cuộc họp một lần nữa để thảo luận về tương lai của cộng đồng trong 5 năm tới (khoảng tháng 3 năm 2019)."[12]

- Ảnh hưởng đến văn hóa phản hồi tích cực trong cộng đồng, từ đó khiến các nhà hoạt động không muốn tiếp tục hỗ trợ hoạt động của cộng đồng LGBTIQ trong tương lai gần.

AN TOÀN VÀ AN NINH

Phân tích tình hình an toàn và an ninh cho các cá nhân và nhóm LGBTIQ.

Cơ chế bảo đảm an toàn/an ninh về mặt vật lý như không gian an toàn và nơi tạm trú.

- Tính đến thời điểm hiện tại, những người LGBTIQ tại Việt Nam đã có một số không gian tụ họp an toàn tại 03 thành phố lớn nhất: Hà Nội (Queer Zone), Đà Nẵng (Điểm thân thiện với LGBTQ) và TP.HCM (Bản đồ tự hào). Được xây dựng, kết nối và duy trì bởi các nhóm LGBTIQ hoặc khởi nguồn từ các dự án LGBTIQ tại Việt Nam, những không gian này góp phần khuyến khích xã hội xây dựng không gian lành mạnh và thân thiện với sự đa dạng hơn, đồng thời thể hiện sự tôn trọng và ủng hộ của các doanh nghiệp đối với cộng đồng LGBTIQ
- Queer Zone (2018) - Bản đồ cầu vồng: một dự án do Hà Nội Queer khởi xướng nhằm xây dựng bản đồ các địa điểm thân thiện cho người LGBTIQ ở Thành phố Hà Nội. Dự án đã xây dựng một mạng lưới gồm 32 địa điểm.
- Điểm thân thiện với LGBTI+ (2020): một dự án của Nhóm Tự hào (LGBT Đà Nẵng) nhằm hỗ trợ Danang Pride 2020 và đề xuất những địa điểm mà người LGBTI có thể trải nghiệm sự thân thiện. Dự án đã có mạng lưới gồm 3 địa điểm.
- Bản đồ Tự hào (2020) - Mạng lưới không gian thân thiện cho cộng đồng LGBTIQ: một phần trong chuỗi hoạt động của Việt Pride TP. HCM 2020, nhằm kết nối các doanh nghiệp và cơ sở an toàn và thân thiện cho cộng đồng LGBTIQ. Dự án đã có một mạng lưới gồm 20 địa điểm.
- Nhà tạm lánh (Nữ yêu nữ / Mạng lưới CSAGA): mô hình được khởi động từ năm 2018 và được triển khai tại 9 tỉnh thành. Đến năm 2019, CSAGA có 9 nhà tạm trú cung cấp thông tin và địa chỉ an toàn, nhằm nâng cấp thành trung tâm tạm trú - nơi cung cấp kiến thức về pháp luật và quyền cũng như nơi tạm trú khẩn cấp cho các thành viên trong cộng đồng khi bị bạo lực trên cơ sở giới và xâm hại trong gia đình.

Tình hình an toàn trên nền tảng số khi sinh hoạt trực tuyến

Các nhóm LGBTIQ hiện có hoạt động trên internet phát triển mạnh mẽ mà không bị kiểm duyệt. Một số tổ chức hoạt động vì quyền của LGBTIQ hoạt động hợp pháp, tập trung nghiên cứu, giáo dục cộng đồng, tổ chức sự kiện và vận động chính sách. Các biện pháp hạn chế quyền tự do ngôn luận trên không gian mạng ảnh hưởng đến tất cả người dân tại Việt Nam nói chung, bao gồm cả cộng đồng LGBTIQ (Việt Nam thông qua Luật An ninh mạng mới năm 2018). Tuy nhiên, tất cả các nội dung liên quan đến cộng đồng LGBTIQ (trừ những nội dung nhạy cảm như tình dục, xâm hại tình dục, v.v.) thường không bị cấm ở Việt Nam. Khi chia sẻ thông tin về cộng đồng LGBTIQ trực tuyến, một người có thể gặp phải ngôn từ kích động thù địch và bạo lực trực tuyến. Bên cạnh đó, việc bán hàng hóa trực tuyến như một cách để gây quỹ có thể bị hạn chế do chính sách của các mạng xã hội (ví dụ, chính sách của Facebook). Nói chung, quyền truy cập Internet và cách cộng đồng LGBTIQ sử dụng và tham gia Internet và mạng xã hội không phải là một vấn đề lớn ở Việt Nam.

12 Phỏng vấn với nhà sáng lập của It's T Time, ngày 6/9/2020

Trong bối cảnh quyền con người, các biện pháp xử lý hành chính và hình sự đối với những người sử dụng internet để phê phán và chia sẻ thông tin chưa được kiểm chứng ở Việt Nam đã trở nên phổ biến hơn kể từ tháng 2 năm 2020. Đây là thời điểm Chính phủ Việt Nam "tuyên chiến với tin giả" – đấu tranh chống thông tin sai sự thật về COVID-19 trên nternet (cụ thể là các nền tảng mạng xã hội trực tuyến). Các biện pháp và chế tài xử lý thông tin sai sự thật chủ yếu dựa vào Luật An ninh mạng 2018 và các quy định của Luật Xử lý vi phạm hành chính. Luật An ninh mạng mở rộng khả năng kiểm duyệt internet, tăng cường các biện pháp chống xâm phạm quyền riêng tư và tước quyền truy cập internet của các tổ chức, cá nhân đăng tải nội dung "bị nghiêm cấm". (Nhà nước áp dụng các biện pháp để bảo vệ không gian mạng quốc gia; ngăn chặn và xử lý các hành vi xâm phạm an ninh quốc gia, trật tự, an toàn xã hội và pháp luật, quyền và lợi ích của tổ chức, cá nhân trên không gian mạng)

Trong bối cảnh đó, người dùng internet nói chung và các bên liên quan ở Việt Nam cần được cập nhật về sự phát triển của hệ thống pháp luật và tác động của các biện pháp kiểm soát liên quan đến quyền tự do ngôn luận trên không gian mạng.[13]

Y TẾ VÀ SỨC KHOẺ TOÀN DIỆN

Tổng quan về sức khỏe toàn diện của các tổ chức, nhóm và nhà hoạt động LGBTIQ chính.

Sức khỏe toàn diện bao gồm: sức khỏe tinh thần của nhân viên tổ chức và các nhà hoạt động, sự ổn định và tự do về tài chính của tổ chức/nhóm.

Sức khỏe tinh thần của nhân viên tổ chức và các nhà hoạt động, sự ổn định và tự do về tài chính của tổ chức/nhóm: Các tổ chức cam kết xây dựng một nơi làm việc an toàn cho tất cả nhân viên và tình nguyện viên và cam kết tuân thủ quy định của luật lao động về thời gian làm việc, nghỉ phép năm, tiền lương và các phúc lợi khác. Một số tổ chức có một buổi nói chuyện ngắn hàng tuần để chia sẻ về vấn đề sức khỏe tinh thần.

Tổng quan chung về y tế và sức khỏe toàn diện của cộng đồng LGBTIQ nói chung, trong đó làm rõ sự khác biệt (nếu có) giữa các thành phần khác nhau trong cộng đồng.

Về dịch vụ chăm sóc sức khỏe, hầu hết các cơ sở y tế ở Việt Nam đều chưa có chứng nhận đủ điều kiện can thiệp chuyển giới (can thiệp định giới). Các can thiệp chuyển giới được coi là phẫu thuật thẩm mỹ hoặc phẫu thuật chỉnh hình. Vì vậy, nhiều người chuyển giới lo ngại về việc thiếu bằng chứng tài liệu để xác định việc chuyển giới của họ sau này và lựa chọn đến Thái Lan để thực hiện các can thiệp chuyển giới.

Về bảo hiểm y tế, người chuyển giới gặp khó khăn nhất trong việc tiếp cận bảo hiểm y tế, đặc biệt là phụ nữ (51,4%). Một số thách thức cụ thể bao gồm thực tế là họ trông không giống như ảnh hộ chiếu, tên và thông tin trên căn cước công dân/chứng minh nhân dân không trùng khớp (25,4%), nhân viên y tế có thái độ phân biệt đối xử với người chuyển giới (19,7%) hoặc bảo hiểm từ chối chi trả cho nhu cầu y tế của họ (11,4%).[14]

13 Phỏng vấn về Tự do ngôn luận và Luật An ninh mạng với cán bộ của Oxfam Việt Nam, tháng 10/2020.
14 http://isee.org.vn/wp-content/uploads/2019/01/Report_Need-experience-on-medical-intervention-of-Transgender-community-in-Vietnam-FINAL.pdf

Nói chung, người chuyển giới phải đối mặt với các vấn đề sức khỏe thể chất nhiều nhất liên quan đến can thiệp chuyển giới và giấy tờ tùy thân: *"Khi người chuyển giới đi kiểm tra sức khỏe tại bệnh viện (công), họ sẽ bị từ chối vì giới tính của họ ghi trên giấy tờ không khớp với ngoại hình của họ, vì vậy vấn đề lớn nhất là chăm sóc sức khỏe. Người chuyển giới vẫn tự mua và tiêm nội tiết tố cũng như phẫu thuật (định giới) tại những địa chỉ "ngầm"."*[15]

HÒA NHẬP TRONG PHONG TRÀO

Phân tích về các nhóm yếu thế trong phong trào LGBTIQ và đưa họ vào chương trình chính thống, cụ thể là cộng đồng LBQ, Chuyển giới và Liên giới tính.

Mạng lưới Nữ Yêu Nữ (CSAGA): Mạng lưới Nữ Yêu Nữ đã được CSAGA xây dựng từ năm 2016 từ nguồn tài trợ của Brot für die Welt / Bread for the World. Nhưng kể từ năm 2018, với sự hỗ trợ từ PRIDE, mạng lưới đã phát triển rộng khắp với 12 nhóm ở 9 tỉnh và hơn 2000 thành viên tích cực tham gia các hoạt động offline. Các nhóm hoạt động tại các tỉnh Bắc Giang, Phú Thọ, Nam Định, Hà Nội, TP. HCM, Cần Thơ, Thanh Hóa, Sơn La, trong đó một số nhóm là nhóm cộng đồng đầu tiên tại địa phương. Đây hiện là mạng lưới Nữ Yêu Nữ lớn nhất Việt Nam. Cộng đồng LBQ và mạng lưới Nữ Yêu Nữ phải đối mặt với nhiều thách thức từ định kiến xã hội, định kiến giới và bạo lực gia đình trên cơ sở giới.

"Cộng đồng của chúng tôi hoạt động để thúc đẩy quyền LGBTIQ và quyền của phụ nữ nhưng cũng phải đối mặt với các vấn đề liên quan đến kỳ thị và phân biệt đối xử đối với phụ nữ ở Việt Nam. Ngay cả trong cộng đồng của chúng tôi, chúng tôi phải giúp các thành viên vượt qua cảm giác tự ti và thúc đẩy sự tham gia của phụ nữ. Chúng tôi luôn hướng tới trao quyền cho các mạng lưới thành viên trước khi thực hiện bất kỳ hoạt động nào liên quan đến quyền. Do đó, đối với cộng đồng đồng tính nữ hoặc chuyển giới, chúng tôi phải phát huy mạng lưới của mình và kêu gọi sự tham gia. Điều này mất rất nhiều thời gian trước thềm bất kỳ thảo luận nào về quyền và hoạt động vận động chính sách nào." [16]

Từ năm 2016, đã có thêm nhiều nhóm được thành lập dựa trên nhu cầu và đặc điểm của từng nhóm thiểu số trong cộng đồng, ví dụ như Cộng đồng FTM Việt Nam, It's T Time (Chuyển giới nam), Cộng đồng vô tính (Asexual), Tổ chức Nữ Yêu Nữ (Đồng tính nữ), v.v. Hoạt động của những nhóm này cũng linh hoạt hơn và không chỉ quan tâm đến các vấn đề địa phương.

Dự án "Điền vào Ô còn trống - Fill in the Blank" nhằm tổ chức một cuộc triển lãm về cuộc sống của người LGBT khiếm thính và thanh niên ở mọi lứa tuổi đến từ các tầng lớp xã hội và tỉnh thành khác nhau.[17]

Người chuyển giới đang phải đối mặt với một số vấn đề khẩn cấp. Việc hầu hết họ không có giấy tờ tùy thân khiến họ không đủ điều kiện nhận gói hỗ trợ của chính phủ và các dịch vụ y tế và phúc lợi xã hội khác. Đặc biệt, hồi tháng 4 năm 2020, một người chuyển giới nam ở tỉnh Đồng Tháp đã mang thai và trở thành người chuyển giới đầu tiên ở Việt Nam sinh một bé gái một cách tự nhiên. Minh Khang sau 6 tháng vẫn chưa làm được giấy khai sinh cho con gái. Cơ quan nhà nước từ chối yêu cầu được ghi tên là cha chứ không phải là mẹ trên giấy khai sinh của con mình của Minh Khang, trong trường hợp cho thấy có sự phức tạp giữa quyền của người chuyển giới và quyền làm cha mẹ. Khang cho biết mình lúc đó ***"ưu tiên con gái mới sinh. Tôi sẽ đặt tên của tôi dưới mục tên "mẹ" trên giấy khai sinh của em bé,***

15 Phỏng vấn với quản trị viên của FTM, ngày 14/9/2020.
16 Phỏng vấn với cán bộ dự án của CSAGA, ngày 22/9/2020.
17 Phỏng vấn đề điều phối viên của Hanoi Queer, ngày 14/9/2020. Link: https://sohuutritue.net.vn/trien-lam-cham-vao-thanh-am-trai-nghiem-cung-bac-cam-xuc-dac-biet-cua-nguoi-khiem-thinh-d59928.htm

mặc dù tôi đã có kế hoạch tiếp tục liệu pháp hormone vào tháng tới". Trường hợp của anh chỉ ra nhiều vấn đề do sự chậm trễ về mặt pháp lý gây khó khăn hàng ngày cho người chuyển giới, từ chăm sóc sức khỏe đến các dịch vụ công và quyền làm cha mẹ.[18]

Tính giao thoa giữa các phong trào khác nhau:

Người lao động tình dục, người khuyết tật, người sử dụng ma túy, người có HIV, người ở ngoài thủ đô.

- Dịch vụ chăm sóc sức khỏe cho các nhóm đối tượng chưa thành niên đã đa dạng hơn: Các dịch vụ dự phòng và điều trị HIV đã được đưa về địa phương nhờ các công ty tư nhân (G-Link, Hải Đăng). Các dịch vụ chăm sóc sức khỏe tinh thần đã tiếp cận được đối tượng ở cấp độ cá nhân, đa dạng hơn về hình thức (hội thảo offline, online), phong phú hơn về nội dung thông tin. Đặc biệt, chemsex - một đề tài mới - đã được đề cập và thảo luận với nguồn thông tin đa dạng như nghiên cứu đầu tiên về chemsex trong nhóm MSM, và định hướng các hoạt động hỗ trợ và thúc đẩy truyền thông. Với sự hỗ trợ từ Bridging the Gap, Hải Đăng đã phát triển một số can thiệp truyền thông sáng tạo để tiếp cận MSM qua kênh trực tuyến với các thông điệp về chemsex và hỗ trợ, tập huấn về sức khỏe tinh thần cho các tập huấn viên đồng đẳng về chủ đề này. Mô hình đào tạo và hỗ trợ từ các quỹ hoạt động trong lĩnh vực y tế - sức khỏe này có thể là một điển hình tốt mà những tổ chức hoạt động về quyền LGBTIQ có thể học hỏi và cộng tác.

- Trong cộng đồng LGBTI, Covid-19 có tác động tiêu cực đối với cộng đồng phụ nữ chuyển giới lớn tuổi. Họ phải chịu thiệt hại lớn nhất về thu nhập, không thể tiếp cận các dịch vụ chăm sóc sức khỏe và y tế cũng như các gói hỗ trợ phục hồi kinh tế từ nhà nước, bởi vì họ không có giấy tờ tùy thân, không thể chứng minh việc mình bị mất thu nhập (trên giấy tờ), và bị các cơ quan hành chính nhà nước phân biệt đối xử. Điển hình là phụ nữ chuyển giới ở miền Nam Việt Nam, những người kiếm sống bằng nghề hát lô tô[19] , bán hàng rong trên đường phố, bán vé số hoặc kinh doanh nhỏ lẻ quy mô hộ gia đình, v.v.

- Tính đến tháng 10 năm 2020, số lượng các nhóm thúc đẩy quyền của người chuyển giới nữ thấp hơn nhiều so với các nhóm thúc đẩy quyền khác trong cộng đồng. Một số nhóm ủng hộ quyền của phụ nữ chuyển giới thuộc các mạng lưới của SCDI, Hải Đăng và Save the Children ở Việt Nam như Red S, nhóm Quảng Ninh, Gót Hồng hay Ruby là các nhóm MSMTG ban đầu được thành lập từ các dự án dự phòng và điều trị HIV cho MSMTG và hầu hết chỉ tập trung vào các hoạt động liên quan đến sức khỏe tình dục.

  Từ tháng 3 đến tháng 9 năm 2020, Jessica, một cá nhân có tầm ảnh hưởng trong cộng đồng người chuyển giới ở miền Nam Việt Nam, đã tổ chức một loạt các sự kiện từ thiện để phát đồ cứu trợ tại TP. HCM và hơn 10 chuyến từ thiện khác đến các địa phương (tại An Giang, Bình Dương, Bình Phước, Cà Mau, Đồng Nai, Đồng Tháp, Tây Ninh...) để ủng hộ những cộng đồng chuyển giới nữ lớn tuổi ở những địa bàn này.[20]

18 https://www.reuters.com/article/us-vietnam-lgbt-rights-trfn-idUSKBN24400B
19 https://vietnamtimes.org.vn/lgbt-community-in-vietnam-making-both-ends-meet-with-lotto-shows-21783.html
20 Phỏng vấn với Jessica, trưởng Ban nhạc Jessica Band và Cà Boutique, ngày 14/9/2020.

Mức độ tiếp cận không gian an toàn, tài trợ và cơ hội tham gia chính trị của các cộng đồng GBQ, LBQ, Chuyển giới và Liên giới tính.

Không có thông tin

Trong giai đoạn 2016 - 2019, có một số nhóm/tổ chức hoạt động vì quyền của người LBQ và người chuyển giới đã ra đời. Do đó, những tổ chức mới này gặp khó khăn trong việc kết nối và tìm kiếm hỗ trợ cho hoạt động của mình, chẳng hạn như hoạt động tăng cường nguồn lực và khả năng tiếp cận các nguồn lực để hỗ trợ cộng đồng chuyển giới. Điều này bao gồm việc tăng cường khả năng tiếp cận các nguồn hỗ trợ phi tài chính cho các tổ chức người chuyển giới, chẳng hạn như xây dựng kỹ năng, hỗ trợ kỹ thuật và truyền thông; và cung cấp hỗ trợ cho các cá nhân và tổ chức hoạt động phong trào, chẳng hạn như hỗ trợ huấn luyện, chăm sóc sức khỏe và trị liệu sang chấn. Tại thời điểm này, vai trò liên kết của các tổ chức đã đăng ký hoạt động/đối tác tài chính đã được đẩy mạnh.

"It's T Time đã có một cuộc họp với COC để chia sẻ thông tin về các hoạt động của chúng tôi với cộng đồng chuyển giới và tìm được một cơ hội tài trợ khác. Chúng tôi đã trao đổi với iSEE về việc này và iSEE đề xuất rằng chúng tôi nên liên hệ trực tiếp với COC. Kinh phí mà chúng tôi nhận được không quá nhiều nhưng sẽ đủ để trang trải cho các hoạt động của chúng tôi trong một năm. Nếu chúng tôi chỉ triển khai các hoạt động tại Hà Nội, tác động sẽ hạn chế do còn có những người chuyển giới sống ở các thành phố khác. Vì vậy, chúng tôi đã thảo luận với FTM và COC và đề xuất rằng chúng tôi và FTM đều sẽ triển khai các hoạt động tại Hà Nội và TP. HCM. Chúng tôi sẽ soạn thảo một đề xuất chung. FTM tại TP.HCM đã hợp tác với ICS tổ chức Tháng Tự hào Chuyển giới, trong đó có Trans Dot."

"Các nhà tài trợ của chúng tôi đã kết nối chúng tôi với các đối tác tại địa phương và trong khu vực (ví dụ: Mạng lưới COC ở Đông Nam Á) thông qua các hội nghị hoặc sự kiện kết nối. Chúng tôi đã học được rất nhiều điều, nhận thức được những điểm mạnh và điểm yếu ở phong trào của chúng tôi tại Việt Nam, học cách phát huy thế mạnh của cộng đồng chúng ta cũng như có cái nhìn tổng quan về toàn cộng đồng để tạo sự cân bằng và hoạt động chuyên nghiệp hơn. Chúng tôi cũng là một phần của mạng lưới APTN và đó là cơ hội để chúng tôi tiếp cận các chuyên gia trong lĩnh vực này cũng như được hỗ trợ kỹ thuật để thực hiện một nghiên cứu về cộng đồng người chuyển giới tại Việt Nam".

Nữ Yêu Nữ Sài Gòn cũng phối hợp với các tổ chức khác để tận dụng mọi nguồn lực sẵn có từ địa điểm tổ chức đến nguồn nhân lực. *"Ví dụ, khi chúng tôi tổ chức các tọa đàm và chọn chủ đề, chúng tôi kết hợp bạo lực trên cơ sở giới với những chủ đề khác mà các nhóm khác cũng đang thực hiện, chẳng hạn như chủ đề gia đình với sự hợp tác của PFLAG tại Sài Gòn. Điểm yếu của chúng tôi là tiếng Anh và thiếu kết nối. Về cơ hội tài trợ gần đây nhất mà chúng tôi nhận được, chúng tôi nhận được từ đối tác tài chính. Đối tác đó đã hướng dẫn chúng tôi phác thảo đề xuất, hỗ trợ chúng tôi biên dịch và nộp đề xuất. Chúng tôi đã chủ động và tham gia trong nhiều sự kiện kết nối để xây dựng quan hệ và học cách làm quen với các tổ chức xã hội dân sự. Đây là cách chúng tôi duy trì hoạt động mà không quá phụ thuộc vào một tổ chức nhất định."*[21]

Các tổ chức trong phong trào là thành viên của các tổ chức vùng nào?

Không có thông tin

Tính đến tháng 9 năm 2020, Việt Nam có 06 tổ chức/nhóm là thành viên của ILGA ASIA, với đại diện của ICS là thành viên hội đồng quản trị của ILGA từ năm 2017. Việc Hội nghị năm 2021 của ILGA dự kiến được tổ chức tại TP. HCM, Việt Nam là một

21 Phỏng vấn với Girl love Girl Sài Gòn, ngày 4/9/2020.

cột mốc quan trọng cho thấy sự kết nối giữa các tổ chức và hoạt động LGBTI trong nước và khu vực. Các CBO và cá nhân hoạt động trong lĩnh vực HIV/sức khỏe tình dục (Hải Đăng) cũng tham gia vào sáng kiến khu vực như Youth Voices Count.

TÌNH HÌNH TÀI TRỢ VÀ NGUỒN LỰC CHO CÔNG TÁC LGBTI

Phân tích các nhà tài trợ trong nước và lĩnh vực trọng tâm của họ

Các tổ chức quốc tế đang hoạt động tại Việt Nam: UNDP, UN Women, UNAIDS, USAID, Oxfam tại Việt Nam, Save the Children ở Việt Nam

Các nhà tài trợ quốc tế/quỹ tài trợ toàn cầu và các Phái đoàn Ngoại giao tại Việt Nam:

- Thụy Điển là một trong những nhà tài trợ đầu tiên cho phong trào LGBTIQ tại Việt Nam. Kể từ đầu năm 2011, Cơ quan Hợp tác Phát triển Quốc tế Thụy Điển (SIDA) đã ký tài trợ dự án thành lập ICS như một tổ chức hoạt động độc lập và bền vững về quyền LGBTI+. Với sự hỗ trợ của iSEE và Đại sứ quán Thụy Điển, PFLAG Việt Nam được hình thành và phát triển từ năm 2011.
- Đại sứ quán nước ngoài tại Việt Nam hỗ trợ các hoạt động cộng đồng theo nhiều cách khác nhau và theo các chủ đề/vấn đề mà họ đặc biệt quan tâm. Ví dụ: Đại sứ quán Hoa Kỳ ủng hộ dự án Work with Pride trong khuôn khổ Việt Pride 2015-2016, một chiến dịch toàn quốc về nơi làm việc bình đẳng cho người LGBTI của ICS, Đại sự quán Hà Lan tại Việt Nam và AmCham.
- Tuần phim Queer Quốc tế Hà Nội (HIQFW) năm 2017, với sự bảo trợ của Đại sứ quán Hà Lan tại Việt Nam, đã trở thành Liên hoan phim Queer đầu tiên và duy nhất được cấp phép tổ chức tại Việt Nam và là thành viên của Liên minh Liên hoan phim Queer Châu Á - Thái Bình Dương (APQFFA). Sự kiện còn nhận được sự tài trợ của hơn 10 đại sứ quán như Đại sứ quán Thụy Điển, Séc, Canada (về địa điểm tổ chức sự kiến và hoạt động kết nối) và các nhà tài trợ quốc tế.
- Các nhà tài trợ quốc tế/quỹ tài trợ toàn cầu: COC Netherland, Brot für die Welt / Bread for the World, Mạng lưới Người chuyển giới Châu Á Thái Bình Dương (APTN), APCOM (chăm sóc sức khỏe MSM), Quỹ Toàn cầu chống AIDS, EC (Ủy ban Châu Âu), Tự do kết hôn toàn cầu, ASEAN SOGIE Caucus (ASC), PEPFAR (HIV / MPACT)
- Mạng lưới quốc tế: ILGA Global, APTN, APQFFA

Các tổ chức/nhóm/liên minh gây quỹ hỗ trợ LGBTI hoạt động như thế nào bên cạnh nguồn từ các nhà tài trợ chính?

Không có thông tin

TÍNH SẴN CÓ CỦA THÔNG TIN VÀ DỮ LIỆU VỀ NGƯỜI LGBTIQ VÀ CÁC VẤN ĐỀ LIÊN QUAN ĐẾN NGƯỜI LGBTIQ

Dữ liệu và nghiên cứu hoặc mức độ thông tin có sẵn về người LGBTIQ

- Dữ liệu quốc gia dưới mọi hình thức (Điều tra dân số, Chăm sóc sức khỏe, v.v.): Vào tháng 4 năm 2019, Việt Nam đã thực hiện tổng điều tra dân số và nhà ở nhằm thu thập thông tin cơ bản phục vụ cho việc nghiên cứu và đánh giá

kết quả triển khai Kế hoạch Phát triển Dân số và Kinh tế - Xã hội giai đoạn 2011 - 2020, cũng như chuẩn bị xây dựng Chiến lược Phát triển giai đoạn 2021-2030. Đến ngày 1 tháng 4 năm 2019, Việt Nam có dân số khoảng 96.208.000, trong đó 50,2% là nữ và 49,8% là nam. Tỷ lệ giới tính là 112 trẻ trai trên 100 trẻ gái, có nghĩa là Việt Nam sẽ thiếu khoảng 2,3-4,3 triệu phụ nữ vào năm 2050 (tính theo giới tính sinh học).

- Chính sách phát triển dân số, phát triển nguồn lực cho thanh niên, tạo việc làm, chăm sóc sức khỏe tình dục và sinh sản, bình đẳng giới,... sẽ được chú trọng trong giai đoạn 2021-2030 để tận dụng lợi thế "dân số vàng" và đảm bảo tăng trưởng dân số. *"Có cơ hội để đưa ra các chiến dịch về quyền LGBTIQ trong những thảo luận về quyền chăm sóc sức khỏe, tình dục và bình đẳng giới nhằm mở rộng quá trình vận động chính sách và thu hút thêm đồng minh. Tuy nhiên, vì các chính sách dân số bao gồm nhiều vấn đề và liên quan đến một số cơ quan, rất khó để cộng đồng LGBTIQ có thể đưa ra một chiến lược dài hạn nhằm vận động và xây dựng quan hệ với các đối tác nhà nước - bên đóng vai trò chính trong quá trình ra quyết định."*[22]

- Trong phạm vi của báo cáo này, các nhà nghiên cứu không thể tiếp cận bất kỳ nguồn tài liệu tham khảo chính thức nào từ các cơ quan nhà nước về thống kê dân số LGBTIQ ở Việt Nam. Không có nghiên cứu chính thức nào về dân số LGBTIQ được thực hiện bởi các cơ quan chính phủ. Ngoài ra, dữ liệu giám sát thực thi chính sách không đầy đủ và chất lượng hạn chế, đồng thời dữ liệu chương trình do Tổng cục Thống kê Việt Nam công bố cũng hạn chế, cho nên thông tin càng không chắc chắn. Bởi việc thu thập thông tin về giới chỉ dựa trên giới tính sinh học, nhà nước chỉ tập trung tuyên truyền về mô hình gia đình là một cặp vợ chồng dị tính và hai con trên các phương tiện truyền thông và chiến dịch truyền thống về chính sách nhà nước. Do vậy, mặc dù luật pháp, chính sách và nghị định của Việt Nam không trực tiếp phân biệt đối xử đối với các cá nhân LGBTIQ, nhưng quyền của họ không được pháp luật bảo vệ và họ bị gạt ra ngoài lề xã hội (ví dụ, các chương trình tín dụng vi mô dành cho phụ nữ nhưng lại không dành cho phụ nữ chuyển giới). Một số nhóm thiểu số được liệt kê trong số liệu chính thức chủ yếu là dân tộc thiểu số và các nhóm yếu thế khác trong xã hội theo Luật Trợ giúp Pháp lý năm 2017[23] (như người khuyết tật, phụ nữ, trẻ em, người cao tuổi, người nghèo và người có HIV). Trong số này, có một ít dữ liệu liên quan có thể được tìm thấy, chẳng hạn như về nhóm MSM - TG nhiễm HIV (ví dụ, trang web của Bộ Y tế thường cập nhật dữ liệu về những người có HIV, bao gồm cả nhóm MSM[24]).

Ở Việt Nam, cũng như các nước khác trong khu vực, dữ liệu về y tế và sức khỏe toàn diện của người chuyển giới còn hạn chế. Một số nghiên cứu trong nước đã bao gồm quần thể chuyển giới, nhưng chỉ là một nhóm nhỏ trong các nghiên cứu rộng hơn nhằm đến cộng đồng MSM hoặc LGBTI. Trong số những nghiên cứu này, chỉ có một số lượng rất nhỏ áp dụng cách tiếp cận dựa trên quyền để phân tích những thách thức mà cộng đồng người chuyển giới phải đối mặt".[25]

Các tổ chức (CSO dù hoạt động về LGBTI hay không) thu thập dữ liệu hoặc thông tin về người LGBTI và loại thông tin họ đang thu thập:

- Điều tra dân số không báo cáo bất kỳ dữ liệu chính thức nào về tỷ lệ dân số LGBTIQ ở Việt Nam, hoặc đặc điểm xu hướng tính dục và bản dạng giới ở các khu vực khác nhau (thành thị và nông thôn, sự di cư của cộng đồng LGBTI,

22 Phỏng vấn với cán bộ dự án CSAGA, ngày 22/9/2020.
23 http://vbpl.vn/TW/Pages/vbpqen-toanvan.aspx?ItemID=11098
24 https://moh.gov.vn/hoat-dong-cua-lanh-dao-bo/-/asset_publisher/TW6LTp1ZtwaN/content/thu-truong-bo-y-te-o-xuan-tuyen-tham-va-lam-viec-voi-lanh-ao-can-bo-cuc-phong-chong-hiv-aids?inheritRedirect=false#:~:text=Trung%20b%C3%ACnh%20m%E1%BB%97i%20n%C4%83m%20x%C3%A9t,HIV%20%C4%91%C3%A3%20%C4%91%C6%B0%E1%BB%A3c%20ph%C3%A1t%20hi%E1%BB%87n
25 Nghiên cứu của APCOM về dân số chuyển giới và thách thức đối với họ tại TP.HCM, 2015: https://www.apcom.org/wp-content/uploads/2017/04/City-Scape-Ho-ChiMinhCity.pdf

các khu vực có dân số LGBTIQ cao,...). Điều này cho thấy sự thiếu quan tâm đến phân tích nhóm dân số này và các nhóm thiểu số. Vậy nên các chính sách chỉ tập trung vào mục tiêu phát triển và duy trì tốc độ tăng dân số, bình đẳng giới và giáo dục sức khỏe sinh sản cho các nhóm "truyền thống" (phụ nữ, dân tộc thiểu số, thanh niên trong độ tuổi sinh đẻ,...)

- Các phương tiện truyền thông và tổ chức CSO của Việt Nam thường sử dụng tỷ lệ dân số LGBTIQ từ các nghiên cứu quốc tế (CDC và Viện Williams) với ước tính dân số LGBT ở Việt Nam là 3-5%. Nghiên cứu khảo sát là một phương pháp thường được sử dụng để thu thập thông tin về dân số thuộc một cộng đồng LGBT mà họ quan tâm.[26] Báo cáo "Hiện trạng trải nghiệm y tế và Nhu cầu chuyển đổi giới tính của người chuyển giới ở Việt Nam" của iSEE vào năm 2019 đã sử dụng tỷ lệ khoảng 0,3% đến 0,5% dân số là người chuyển giới. Ở cấp địa phương, LGBT Đồng Nai đang tiến hành một cuộc điều tra về sinh kế của lao động chuyển giới tại tỉnh Đồng Nai, nhưng những mẫu này không đại diện cho toàn bộ dân số lao động chuyển giới.[27]

- Loại dữ liệu được thu thập nhiều nhất: giới, xu hướng tính dục, tình trạng sức khỏe, trải nghiệm kỳ thị và phân biệt đối xử, mối quan hệ cá nhân, mối quan hệ gia đình, trình độ học vấn, lạm dụng ma túy.

26 Chẳng hạn: Một số nhà nghiên cứu đã nghiên cứu về tỷ lệ dân số có giới mong muốn với giới tính sinh học ở nhiều quốc gia và khuyến nghị rằng tỷ lệ sát thực nhất có thể là 0,2-0,3% dân số (Winter và Conway, 2011).

27 Nghiên cứu Sinh kế của lao động chuyển giới tại tỉnh Đồng Nai do LGBT Đồng Nai thực hiện, tháng 3/2020.

3. THAM GIA VẬN ĐỘNG HÀNH LANG VÀ VẬN ĐỘNG CHÍNH SÁCH

TỔNG QUAN VỀ VẬN ĐỘNG HÀNH LANG VÀ VẬN ĐỘNG CHÍNH SÁCH

Tổng quan về những nỗ lực vận động hành lang và vận động chính sách trong 5 năm qua.

Đối tượng/mục tiêu chính của vận động chính sách:

Mục tiêu chính của vận động chính sách nhằm ủng hộ i) Hôn nhân bình đẳng, ii) Luật Chuyển đổi giới tính, iii) chống phân biệt đối xử và bắt nạt người thuộc cộng đồng LGBTI trong trường học và iv) thúc đẩy việc thực hiện hiệu quả các quy định bảo vệ quyền LGBTI trong Bộ luật Hình sự, Bộ luật Lao động (chống phân biệt đối xử và đảm bảo an toàn tại nơi làm việc), Bộ luật Dân sự (Luật Hộ tịch và quyền thay đổi họ tên).

"Chúng tôi kêu gọi Quốc hội cần ban hành một văn bản hướng dẫn pháp lý trong vòng 2 năm theo yêu cầu của Bộ luật Dân sự để đảm bảo rằng người chuyển giới và người phi nhị giới có thể được khẳng định về giới và công nhận giới một cách hợp pháp trên cơ sở tự quyết định". Đây cũng là mục tiêu vận động chính sách chủ chốt của C4Trans - một liên minh hoạt động vì quyền của người chuyển giới được thành lập vào năm 2020.[28]

Mục đích chính của việc vận động chính sách là gì?

(i) Nâng cao nhận thức về LGBTI cho toàn xã hội, đặc biệt là những người có thẩm quyền (cha mẹ, giáo viên, cán bộ chính phủ, công an, nhân viên y tế…).

(ii) Tăng cường hoạt động của các hiệp hội, nhóm và tổ chức của cộng đồng LGBTI và thúc đẩy các nhóm LGBTI tham gia vào quá trình hoạch định chính sách công. Tham gia vào các cuộc đối thoại chính sách cũng là cơ hội cho các nhóm thiểu số thể hiện quyền của họ.

Nhân viên của ICS cho biết: "Mặc dù luật chuyển giới vẫn còn đang gây tranh luận trong cộng đồng người chuyển giới vì lý do kỹ thuật (hormone, điều trị y tế, ..), lý do chính khiến luật vẫn chưa được thông qua là do có rất nhiều luật mới được đề xuất trong hai năm gần đây. Hiện tại, luật chuyển giới không phải là ưu tiên của Bộ Y tế. Kể từ năm 2017, dự thảo luật đã được đề xuất tám lần nhưng đến nay vẫn chưa được nằm trong danh sách ưu tiên, rất có thể là do luật này chỉ ảnh hưởng đến một phần nhỏ dân số. Điều đó có nghĩa chúng tôi cần xuất hiện mạnh mẽ hơn để lên tiếng và bày tỏ về nhu cầu của bản thân".

(iii) Lồng ghép giáo dục chống kỳ thị đồng tính và đón nhận sự đa dạng trong trường học

(iv) Tham gia chính trị: Cộng đồng LGBT và các tổ chức phi chính phủ/tổ chức xã hội dân sự tiếp tục tham gia vào các cuộc đối thoại chính sách với các cơ quan nhà nước và các nhà làm luật ở cấp quốc gia

Những nỗ lực vận động chính sách đã được thể hiện như thế nào?

28 Phỏng vấn thành viên của nhóm C4Trans, 13/9/2020.

Vận động hành lang & Vận động chính sách ở cấp địa phương (tố tụng, truyền thông, thực thi pháp luật, các lãnh đạo tôn giáo)

- Các cuộc phỏng vấn cho thấy hầu hết các nhóm LGBTI tại địa phương muốn thực hiện các chương trình mang kiến thức về LGBTI đến các trường học. Một số hội nhóm địa phương đã thường xuyên hợp tác với các trường học trong vùng để tổ chức các hoạt động ngoại khóa về LGBTI. Tuy nhiên, vẫn chưa có sự hợp tác chính thức giữa các tổ chức, hiệp hội và các nhóm này với các đơn vị chính phủ trong lĩnh vực giáo dục tại Việt Nam. Việc tổ chức các chương trình liên quan đến LGBTI trong trường học cần có sự cho phép/chỉ đạo của Sở Giáo dục, trong khi theo thứ bậc cơ cấu tổ chức quản lý, các Sở chỉ được thực hiện theo các nội dung hiện có hoặc các văn bản hướng dẫn của Bộ Giáo dục. Trong một cuộc phỏng vấn vào ngày 5 tháng 9 năm 2020, về phương pháp hợp tác với Save the Children tại Việt Nam[29] với các trường THCS và THPT ở An Giang và Cần Thơ thông qua các đối tác công như Bộ Lao động - Thương binh và Xã hội, Trung tâm Công tác xã hội và Liên hiệp các tổ chức hữu nghị Cần Thơ, đại diện của Save the Children Việt Nam nêu rõ:

  "Các trường học giờ đã cởi mở hơn. Giáo viên có thể nhận ra những vấn đề này sớm, lưu ý và cung cấp hỗ trợ cho học sinh. Trường sẽ sẵn sàng hợp tác hơn khi được kết nối với dự án thông qua các đối tác công - đây là lợi thế của việc hợp tác với các trường thông qua các đối tác công. Dự án hy vọng sẽ nâng cao kiến thức về LGBTI trong trường học, tuy nhiên thách thức được đặt ra là không có văn bản hướng dẫn (ví dụ văn bản hướng dẫn của Bộ) nên các trường không có hướng dẫn rõ ràng từ cơ quan cấp trên và không biết nên đề xuất điều gì khi thảo luận với đối tác. Các trường học có nhu cầu đối với những chương trình như vậy nhưng vẫn còn gặp nhiều lúng túng. Sở cũng cần có hướng dẫn từ cấp quản lý trung ương trước để sau đó có thể hướng dẫn các trường học – đây được gọi là hệ thống thông tin dọc. Hiện không có tài liệu hành chính nào có đề cập đến LGBT, vì vậy rất khó để có thể đưa ra hỗ trợ".[30]

Vận động hành lang & Vận động chính sách ở cấp quốc gia (tố tụng, truyền thông, thực thi pháp luật, các nhà lãnh đạo tôn giáo)

Báo cáo không thảo luận về tính chính xác của các câu trả lời, nhưng những người được hỏi có thể liệt kê tên của các luật chứng tỏ rằng việc vận động chính sách hợp pháp đã và đang đóng góp vào cách thức các cộng đồng bắt đầu nhận thức về quyền của mình và cách luật liên hệ tới cộng đồng. Các luật được quảng bá rộng rãi và liên quan đến các phong trào cụ thể của cộng đồng LGBTIQ là những văn bản luật thường được đề cập tới. Đồng thời, việc đưa ra các luật này trong đó có các quy định liên quan đến LGBTIQ được cộng đồng thừa nhận thể hiện cho việc cộng đồng thực hiện và bảo vệ quyền lợi của bản thân. Tuy nhiên, việc này cũng cho thấy phần lớn cộng đồng LGBTIQ vẫn chưa nắm rõ về những quy định giúp bản thân có thể tự bảo vệ mình trước việc phân biệt đối xử.

Các lãnh đạo trong cộng đồng nắm được những nơi có thể cung cấp hỗ trợ tới đối tượng bị phân biệt đối xử dựa trên xu hướng tính dục, bản dạng giới và thể hiện giới của người đó. Các câu trả lời khác nhau: ICS, iSEE, PFLAG, Việt Pride, FTM, Hà Nội Queer, CSAGA, CCIHP, SCDI, …, một số nhóm về bảo vệ an toàn tình dục cho người đồng tính nam, nhà an toàn,

29 Dự án "Quản trị quyền trẻ em - Thanh thiếu niên và trẻ em LGBT được tiếp cận với các dịch vụ Giáo dục, Y tế và Xã hội" do Save the Children, Liên hiệp các tổ chức hữu nghị Cần Thơ và PFLAG đồng thực hiện với hỗ trợ tài chính từ Tổ chức Đa dạng Giới và Tình dục Na Uy (FRI).

30 Ở cấp quốc gia, Bộ Giáo dục & Đào tạo đã ban hành Quyết định 1876 về công tác tư vấn tâm lý học đường, trong đó nhấn mạnh đến việc nâng cao nhận thức của giáo viên và kỹ năng tư vấn về các vấn đề giới tính và sức khỏe sinh sản. Quyết định này không nêu rõ các mức độ và các triệu chứng cần đến tư vấn tâm lý, định nghĩa về "các vấn đề về giới", cũng như nội dung và kiến thức bổ sung về đa dạng giới tính như một phần trong nỗ lực nâng cao nhận thức trong trường học. Về quy trình ban hành, các văn bản hướng dẫn trên cũng không bắt buộc phải lấy ý kiến từ các tổ chức cộng đồng. Link: https://thuvienphapluat.vn/van-ban/giao-duc/Quyet-dinh-1876-QD-BGDDT-2018-boi-duong-nang-luc-tu-van-cho-giao-vien-phothong- 397252.aspx

nhóm Facebook của các tỉnh khác nhau... UN Women và UNDP nằm trong số các tổ chức được đề cập như một nơi mà những người ủng hộ cộng đồng LGBT có thể tham khảo khi xảy ra trường hợp có người bị phân biệt đối xử. Các bên này thường sẽ quyết định chương trình và kế hoạch làm việc, sau đó các CBO sẽ tham gia: *"Trong vài năm qua, trọng tâm của chúng tôi là làm việc với các trường học và đưa nhận thức về quyền LGBTI vào trường học. Công việc của chúng tôi là đáp ứng nhu cầu của cộng đồng, vì vậy chúng tôi không phân chia hoạt động thành vận động chính sách hay vận động xã hội. Chúng tôi tham gia vào một số phong trào vận động chính sách lớn được khởi xướng bởi iSEE hoặc ICS. Tuy nhiên ở địa phương, chúng tôi chỉ tổ chức các sự kiện trực tiếp và mời PFLAG tham gia các buổi nói chuyện. Chúng tôi chưa bao giờ làm việc với bất kỳ cơ quan hoặc ủy ban nào của Chính phủ."*[31]

- *"Các tổ chức lớn thường chạy các chiến dịch cộng đồng hoặc các chiến dịch xã hội, huy động sự tham gia của cộng đồng và thu thập dữ liệu. Sau đó, chúng tôi tham gia vào các hội thảo tư vấn chính sách, xác định các cơ quan chính phủ có khả năng hỗ trợ chúng tôi, giữ liên lạc với họ, trao đổi thông tin, theo dõi lịch trình của họ và luôn cập nhật thông tin với họ".*

Ví dụ, trong tố tụng, mặc dù Việt Nam đã chính thức công nhận quyền chuyển giới từ năm 2017, nhưng tất cả các nhà chức trách vẫn khá miễn cưỡng khi cân nhắc đến yêu cầu của người chuyển giới (và các trường hợp phụ khác như thay đổi tên cho người chuyển giới) trong thời gian chờ thêm hướng dẫn từ Chính phủ.

- Từ tháng 3 năm 2018, iSEE đã cùng với hai luật sư tham gia dự án "Tố tụng công khai" nhằm tăng cường hoàn thiện quyền con người của cộng đồng LGBTI, đặc biệt là người chuyển giới và đẩy nhanh việc thực hiện quyền đã được công nhận của họ thông qua quá trình tố tụng và làm việc với cộng đồng, truyền thông, luật sư và chính phủ. Trường hợp đầu tiên diễn ra khi một người chuyển giới đã gửi đơn khởi kiện cơ quan chức năng huyện An Biên tại Tòa án nhân dân huyện An Biên (tỉnh An Giang). Để khởi kiện, người khởi kiện được yêu cầu trước tiên phải chính thức thử đổi tên. Khi cơ quan chức năng từ chối đơn xin đổi tên, người này khởi kiện cơ quan chức năng đó nhằm truy đòi và yêu cầu xem xét lại trường hợp xin đổi tên của mình.

- Theo luật Việt Nam, không có khái niệm tố tụng trong đó một vụ kiện có thể bắt buộc thay đổi khung cảnh pháp lý. Tuy nhiên, các luật sư nhận định rằng vụ kiện do người chuyển giới khởi kiện là một việc chưa từng xảy ra tại Việt Nam và sẽ trao quyền rất nhiều cho cộng đồng. Vụ kiện cũng sẽ tạo động lực tích cực cho các phong trào vận động lớn hơn để thực hiện các quyền chuyển giới đã được công nhận. Sau đó, cả cơ quan có thẩm quyền tại huyện An Biên (Tòa án nhân dân huyện An Biên) và cơ quan có thẩm quyền tại Quảng Ngãi đã từ chối đơn trên cơ sở cả hai người chuyển giới đều không đưa ra được bằng chứng cho thấy họ là "người liên giới tính" hoặc người có khuyết tật bẩm sinh về giới tính.[32]

Vận động chính sách ở cấp khu vực

Đến tháng 9 năm 2020, Việt Nam có 06 tổ chức/nhóm là thành viên của ILGA ASIA, với đại diện của ICS là thành viên hội đồng quản trị của ILGA từ năm 2017. Hội nghị năm 2021 của ILGA dự kiến được tổ chức tại TP. HCM, Việt Nam, là cột mốc cho thấy mối liên hệ giữa các tổ chức và hoạt động LGBTI trong nước và khu vực. Hơn nữa, Việt Nam cũng đang hiện diện trong một số mạng lưới riêng trong khu vực và quốc tế khác, chẳng hạn như Mạng lưới Người chuyển giới Châu Á - Thái

31 Phỏng vấn trưởng nhóm LGBT Cần Thơ và Girl love Girl Thái Nguyên.

32 Theo quy định hiện hành, người liên giới tính hoặc người có khuyết tật bẩm sinh về giới tính có quyền xác định lại bản dạng giới của mình khi xuất trình đủ bằng chứng y tế. Quá trình này phổ biến hơn nhưng không giống với quá trình chuyển giới.

Bình Dương. Ngoài các mạng lưới đề cập ở trên, các hoạt động trao đổi ngoại giao khu vực bao gồm Hội nghị các nhà lãnh đạo trẻ châu Á (Nhật Bản) và Diễn đàn Các Mục tiêu Phát triển Bền vững Châu Á - Thái Bình Dương (Đông Timor) chứng kiến sự tham gia của các nhà hoạt động LGBTI địa phương, những người làm sáng tỏ các vấn đề về LGBTI ở Việt Nam.

Vận động chính sách tại các nền tảng nhân quyền trên toàn cầu

Vào tháng 6 năm 2016, iSEE, Trung tâm ICS và PFLAG Việt Nam đã gửi thư kêu gọi đến Phái đoàn Thường trực của nước CHXHCN Việt Nam ở Geneva để ủng hộ "Nghị quyết về Bảo vệ chống lại bạo lực và phân biệt đối xử dựa trên xu hướng tính dục và bản dạng giới" trong Phiên thảo luận lần thứ 32 của Hội đồng Nhân quyền.[33] Vào tháng 1 năm 2019, Nhóm công tác về các vấn đề LGBTI được thành lập bởi iSEE, NextGen Hà Nội, LGBTQ (Nhà hoạt động giáo dục - LEA) đã đệ trình báo cáo chung về Quyền con người của cộng đồng LGBTIQ tại Việt Nam cho UPR chu kỳ 3 của Việt Nam.[34] Ngoài ra, bên cạnh những vấn đề quan trọng là quyền chuyển giới, quyền hôn nhân bình đẳng, iSEE đã nêu ra các vấn đề về quyền được toàn vẹn thân thể của người liên giới tính trong báo cáo chung:

"Mặc dù bị một số cơ quan hiệp ước của Liên hợp quốc (CAT, CRC, CEDAW) coi là vi phạm nhân quyền, các can thiệp y tế vẫn được thực hiện trên trẻ sơ sinh và trẻ em liên giới tính mà không có sự đồng ý của trẻ. Những can thiệp y tế như vậy được luật cho phép thực hiện, cụ thể là Điều 36 Bộ luật Dân sự. Đây là hành vi vi phạm trực tiếp quyền được toàn vẹn cơ thể của những người liên giới tính và có thể gây ra các vấn đề y tế hoặc gây tổn thương nghiêm trọng về thể chất lẫn tinh thần trong suốt cuộc đời."

Trong UPR năm 2019, Việt Nam đã bác bỏ các khuyến nghị đưa xu hướng tính dục và bản dạng giới vào Bộ luật Lao động và hợp pháp hóa hôn nhân cùng giới. Tuy nhiên, Chính phủ đã chấp thuận các khuyến nghị:

- Xây dựng luật chống phân biệt đối xử trên cơ sở xu hướng tính dục và bản dạng giới[35]
- Thực hiện các bước tiếp theo để đảm bảo bảo vệ tất cả các nhóm dễ bị tổn thương trong xã hội bao gồm người đồng tính, người song tính, người chuyển giới và người liên giới tính (Khuyến nghị 38,97 từ Malta)
- Ban hành pháp luật để đảm bảo việc tiếp cận các can thiệp định giới và công nhận giới tính hợp pháp (Khuyến nghị 38,93 từ Iceland)[36]

Vào tháng 9 năm 2019, văn phòng Thủ tướng Chính phủ đã ban hành chỉ thị quy định cụ thể cách thức các cơ quan chính phủ thực hiện Khuyến nghị UPR của Việt Nam[37] , nội dung bao gồm:

- Hướng dẫn Bộ Tư pháp thực hiện: "Ban hành và thực hiện các kế hoạch và chương trình hành động quốc gia nhằm xóa bỏ kỳ thị và phân biệt đối xử đối với phụ nữ (nhằm tăng cường sự tham gia của phụ nữ trong tất cả các lĩnh vực và xóa bỏ bạo lực giới) và các nhóm dễ bị tổn thương... [bao gồm cả] người LGBTI".
- Giao cho Bộ Y tế trách nhiệm "kiểm tra các thủ tục công nhận giới tính hợp pháp mà không cần các yêu cầu về y tế" và "phân bổ đủ nguồn nhân lực và tài chính để thực hiện các kế hoạch hiệu quả, các chương trình hành động quốc gia xóa bỏ định kiến, phân biệt đối xử đối với các nhóm dễ bị tổn thương... [bao gồm cả] người LGBTI."
- Giao cho Bộ Lao động, Thương binh và Xã hội trách nhiệm "rà soát và khuyến nghị cải thiện các tiêu chuẩn pháp lý

33 http://isee.org.vn/en/isee-gui-thu-keu-goi-viet-nam-ung-ho-nghi-quyet-ve-lgbt/
34 https://www.upr-info.org/sites/default/files/document/viet_nam/session_32_-_january_2019/e_1.pdf
35 Hội đồng Nhân quyền Liên hợp quốc, UPR Việt Nam, chu kỳ 3, 2019, Khuyến nghị 38.109, https://www.ohchr.org/EN/HRBodies/UPR/Pages/UPRMain.aspx (truy cập ngày 14 tháng 11 năm 2019).
36 https://vietnam.un.org/en/45681-un-viet-nam-supports-lgbti-persons-who-are-breaking-silence-international-day-against
37 https://dvov.org/wp-content/uploads/2020/01/Decision1252_En-Civil-Polit-Rights.pdf

nhằm đảm bảo bình đẳng nam nữ, không phân biệt đối xử trên cơ sở giới (bao gồm cả LGBTI)."[38]

Tổng quan về các chiến lược vận động hành lang và vận động chính sách được sử dụng.

Phân tích những mặt chưa thành công.

Các hoạt động vận động chính sách liên quan đến quyền của cộng đồng LGBTI: Phân tích các điển cứu và các sáng kiến

Điển cứu về vận động chính sách cho quyền của cộng đồng LGBTI trong Bộ luật Lao động sửa đổi 2012:

> *Trong Bộ luật Lao động 2012 của Việt Nam, một trong những hành vi bị nghiêm cấm là "[p]hân biệt đối xử dựa trên giới, chủng tộc, màu da, tầng lớp xã hội, tình trạng hôn nhân, tín ngưỡng, tôn giáo, tình trạng HIV, tình trạng khuyết tật hoặc vì lý do thành lập, tham gia công đoàn và tham gia các hoạt động của công đoàn." Trên thực tế, một người có thể phải chịu sự phân biệt đối xử vì nhiều lý do khác ngoài những lý do kể trên. Việc liệt kê một cách hạn chế các lý do có thể gây nên sự kỳ thị và phân biệt đối xử dẫn đến thực tế là một số đặc điểm cơ bản của con người không được xét đến và coi trọng trong đời sống xã hội - trong trường hợp này, các đặc điểm đó chính là SOGIE.*

- Từ cuối năm 2016 đến năm 2018, một số tổ chức LGBTIQ (iSEE & ICS) đã có chiến dịch vận động chính sách để đưa thuật ngữ tôn trọng và không phân biệt đối xử dựa trên "thể hiện giới" và "xu hướng tính dục" vào Bộ luật Lao động sửa đổi: mở rộng khái niệm "bản dạng giới" và "xu hướng tính dục" trong các hành vi chống phân biệt đối xử tại nơi làm việc trên "cơ sở giới, chủng tộc, màu da, nguồn gốc quốc gia hoặc xã hội, dân tộc, giới tính, tuổi tác, tình trạng thai sản, tình trạng hôn nhân, (…)"; cũng như ủng hộ việc mở rộng phạm vi áp dụng kỷ luật lao động nếu có hành vi thiếu tôn trọng và phân biệt đối xử dựa trên thể hiện giới và xu hướng tính dục tại nơi làm việc. (Điều 122 - Điều 128 Bộ luật Lao động).[39]

Tuy nhiên, Bộ luật Lao động sửa đổi năm 2019 đã không thừa nhận thuật ngữ "thể hiện giới" và "xu hướng tính dục" vì các lý do sau:

- Bối cảnh: Do Bộ luật Lao động 2012 đã được sửa đổi trong quá trình đàm phán của Việt Nam để tham gia các hiệp định thương mại khác nhau và chuẩn bị thông qua các công ước của ILO, có nhiều điểm nóng cần thảo luận như tiền lương, giờ làm việc, chính sách và mức bảo hiểm xã hội. Do đó, nội dung chống phân biệt đối xử liên quan đến LGBT không được ưu tiên sửa đổi so với các vấn đề kỹ thuật khác.
- Xác định các đối tác công chủ chốt để đánh giá tác động: Bộ Lao động - Thương binh và Xã hội là cơ quan chính phủ chịu trách nhiệm tham vấn và sửa đổi. Tuy nhiên, các vấn đề chống phân biệt đối xử thuộc về một phần khá rộng trong quy định chung nên không có cơ quan chuyên trách (trong khi Vụ Bình đẳng giới phụ trách các vấn đề về giới) và các cơ quan nhà nước chưa được trang bị kiến thức đầy đủ về LGBTIQ.

38 https://dvov.org/wp-content/uploads/2020/01/Decision1252_En-Civil-Polit-Rights.pdf
39 Bộ luật Lao động 2012 sửa đổi, phiên bản tiếng Anh của ILO (phiên bản không chính thức). Link: https://www.ilo.org/dyn/natlex/docs/MONOGRAPH/91650/114939/F224084256/VNM91650.pdf

- Sự tương tác của bản thân cộng đồng và mối liên hệ của cộng đồng với các liên minh: Bên cạnh hai khuyến nghị chính sách của ICS và iSEE, không có nhiều cơ hội cho các nhóm cộng đồng tham gia tham vấn vào liên minh làm việc về quyền lao động. Mặc dù sinh kế luôn là mối quan tâm hàng đầu của cộng đồng LGBTI, nhưng việc khảo sát các hành vi phân biệt đối xử trong lao động và môi trường làm việc không an toàn là rất khó vì không có dữ liệu và bằng chứng về xâm phạm quyền.

- Các trường hợp kỷ luật lao động hoặc các vụ kiện lao động liên quan đến các hành vi phân biệt đối xử không phổ biến trong việc giải quyết các vấn đề dân sự ở Việt Nam, do đó, việc tìm kiếm án lệ hoặc điển cứu để làm tài liệu là gần như không thể.

CÁC PHE ĐỒNG MINH VÀ PHE ĐỐI LẬP CHÍNH

Tổng quan về các đồng minh chính (và quá trình tạo dựng đồng minh) cho phong trào LGBTI trong nước.

Các tổ chức đồng minh (bao gồm các đại sứ quán và các tổ chức đa phương).

- Các trường đại học có mức độ tự chủ cao hơn so với các trường trung học phổ thông địa phương trong việc hợp tác với các tổ chức phi chính phủ và các nhóm cộng đồng. Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn TP. HCM là đối tác chính thức của tổ chức Save the Children Việt Nam trong dự án..., Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn – Đại học Quốc gia Hà Nội đã thành lập Câu lạc bộ Nhân văn - Bình đẳng giới, còn Đại học Công nghệ Thành phố Hồ Chí Minh (HUTECH) phối hợp với tổ chức AIESEC và Lady of Vietnam tổ chức chương trình "Xu hướng tính dục và các ứng dụng liên quan trong tư vấn và trị liệu" cho sinh viên chuyên ngành Tư vấn và Trị liệu Tâm lý. Khoa Luật của Đại học Quốc gia Hà Nội cũng có nhiều nghiên cứu tích cực về quyền của cộng đồng LGBTIQ.
- Hầu hết các Đại sứ quán và các cơ quan Liên hợp quốc tại Việt Nam như UNDP, UN Women, Đại sứ quán Canada, Ireland, Hà Lan, New Zealand, Na Uy, Thụy Điển, Thụy Sĩ, Anh, Mỹ, ... đang tích cực hỗ trợ các nỗ lực của các tổ chức xã hội dân sự thực hiện vì nhân quyền của cộng đồng LGBTIQ tại Việt Nam. Các cơ quan, tổ chức này có nguồn lực kỹ thuật và tài chính mạnh mẽ có thể hỗ trợ các nhóm và tổ chức LGBTIQ trong nước, cũng như có mối liên hệ chặt chẽ với các nhà lập pháp, các tổ chức chính phủ và cơ quan nhà nước khác. Các hoạt động cộng đồng chính mà các đại sứ quán thường tham gia là sự kiện Việt Pride, diễu hành, các hoạt động văn hóa và nghệ thuật, đối thoại chính sách quốc gia và các hoạt động ngoại giao khác.
- Tổ chức UN Women tại Việt Nam tập trung vào thông điệp chính "Để không ai bị bỏ lại phía sau" và đóng góp với Bộ Lao động – Thương binh và Xã hội và Đại sứ quán Australia tại Việt Nam trong Chiến lược quốc gia về bình đẳng giới giai đoạn 2021-2030 nhằm xác định các vấn đề ưu tiên về bình đẳng giới của các nhóm xã hội như thanh niên, LGBTIQ, người khuyết tật, các nhóm thiểu số,...

Các tổ chức xã hội dân sự đồng minh và các phong trào.

- Các đối tác phát triển mạng lưới và các tổ chức xã hội dân sự hỗ trợ cộng đồng LGBTI ngày càng phát triển về cả số lượng lẫn chất lượng. Quyền của cộng đồng LGBTIQ đã trở thành một trong những mục tiêu thúc đẩy trong nhiều sứ mệnh của các tổ chức xã hội dân sự. Ví dụ, Trung tâm Hỗ trợ Sáng kiến Phát triển Cộng đồng (SCDI) có dự án tìm kiếm các cách thức hỗ trợ cộng đồng LGBTI tiếp cận các dịch vụ chăm sóc sức khỏe. SCDI là một tổ chức tích cực kết nối liên minh C4Trans với 12 thành viên.
- Trong mạng lưới NPO tại miền Nam, Trung tâm LIN có vai trò quan trọng trong việc hỗ trợ các nhóm NPO và quảng

bá cho không gian dân sự an toàn. LIN đã gây quỹ cho Quỹ cộng đồng để ứng phó với đại dịch COVID-19 và kêu gọi đề xuất từ các nhóm/tổ chức. Vào tháng 5 năm 2020, ICS và PFLAG đã nhận được một khoản tài trợ nhỏ để ứng phó với COVID-19.[40]

Các chiến lược được sử dụng để phát triển các mối quan hệ.

Tổng quan về phe đối lập với phong trào LGBTI trong nước.

Không có thông tin

Các chiến lược được sử dụng để giảm thiểu các thế lực phản đối.

Không có thông tin

Các tổ chức đối lập

Không có thông tin

40 https://www.thesaigontimes.vn/303391/lin-lap-quy-ho-tro-cac-to-chuc-phi-loi-nhuan-gap-kho-vi-covid-

4. PHÂN TÍCH ĐIỂM MẠNH, ĐIỂM YẾU, CƠ HỘI VÀ MỐI ĐE DOẠ (SWOT)

ĐIỂM MẠNH

- Một thế hệ mới của phong trào này đang xuất hiện và phát triển nhanh chóng: Đã có thêm nhiều nhóm cộng đồng được thành lập và hoạt động tích cực trong các lĩnh vực đa dạng hơn, với nhiều năng lượng hơn và các sáng kiến mới.
- Chủ yếu là học sinh, sinh viên và thanh niên đang dần nâng cao nhận thức về quyền và kiến thức của bản thân về tính dục. Các đối tượng đều có trình độ học vấn và kết nối tốt với cộng đồng LGBT ở các thành phố lớn.
- Các hoạt động cộng đồng đã đa dạng hóa cách tiếp cận để phù hợp với các nhóm xã hội khác nhau, đặc biệt là sự sáng tạo trong hoạt động truyền thông xã hội.
- Các nhóm nhỏ trong cộng đồng LGBTIQ cũng bắt đầu tham gia các phong trào như: Người LGBTIQ Điếc, Cộng đồng người vô tính, Gender fluid (linh hoạt giới), ..

ĐIỂM YẾU

- Giữa các nhóm cộng đồng vẫn còn tồn tại những bất đồng, mâu thuẫn, một trong số đó là mâu thuẫn giữa các lãnh đạo của các nhóm này. Các nhà lãnh đạo có ảnh hưởng đáng kể đến các thành viên trong nhóm của mình, chỉ đạo các nhóm hoạt động và quyết định mối liên hệ giữa các mạng lưới, do đó, những đối tượng này có ảnh hưởng rất lớn đến các hoạt động chung.
- Cộng đồng không có kỹ năng thu thập và ghi lại thông tin hoặc sử dụng bằng chứng để vận động chính sách.
- Mô hình tổ chức cộng đồng chưa đủ đa dạng (về hình thức và cấu trúc...) để các nhóm có thể sử dụng làm mô hình tham khảo hoặc mô hình mẫu.

Một giám đốc từ một tổ chức xã hội dân sự địa phương nhận xét rằng các nhóm không đăng ký sẽ gặp khó khăn khi đăng ký tư cách pháp nhân. Hiện tại, các tổ chức đã đăng ký hoạt động theo quy định của nghị định và nhiều tổ chức đã được đăng ký là doanh nghiệp xã hội, tuy nhiên, vẫn chưa có nhiều thông tư hướng dẫn về doanh nghiệp xã hội. *"Thách thức đầu tiên để tham gia vào quá trình này là tính hợp pháp. Nếu không có tính hợp pháp, các tổ chức sẽ không thể chính thức tham gia vào quá trình tham vấn (với tư cách là đại diện cho cộng đồng của mình) và việc huy động nguồn lực sẽ trở nên khó khăn hơn. Do vậy, hầu hết các tổ chức chưa đăng ký này đang hoạt động dựa trên tình nguyện viên thay vì nhân sự được trả lương, hoặc có ít hơn 5 nhân sự do không đủ nguồn lực, dẫn đến khó khăn trong việc phát triển tổ chức và phát triển nguồn nhân lực. Như vậy, ba khó khăn gặp phải đó là: (1) Tính hợp pháp; (2) Khả năng huy động các nguồn lực; (3) Phát triển tổ chức. Đây là những khó khăn chung không chỉ đối với các nhóm LGBTI+, mà còn với toàn thể cộng đồng địa phương."*[41]

41 Phỏng vấn với Trung tâm LIN, 14/9/2020

CƠ HỘI

- Quyền của cộng đồng LGBTIQ nói riêng và các nhóm thiểu số trong xã hội nói chung gần đây đã được quan tâm đến nhiều hơn và được đề cập trong các cam kết của chính phủ Việt Nam về tôn trọng các cá nhân LGBTI và bảo vệ quyền con người. Các khuyến nghị trong UPR của các quốc gia khác cũng đặc biệt quan tâm đến quyền của cộng đồng LGBTIQ tại Việt Nam.[42]
- Vận động và thúc đẩy quyền LGBTIQ là xu hướng tiến bộ chung của thế giới, được nhiều quốc gia đối tác phát triển của Việt Nam ủng hộ.
- Xuất hiện thêm nhiều đồng minh tiềm năng, các tổ chức phát triển trong nước đã mở rộng các hoạt động vận động quyền bao gồm cả các vấn đề về LGBTIQ.

MỐI ĐE DỌA

- Quan điểm của một số nhà tài trợ và đối tác quốc tế của Việt Nam đã thay đổi. Vào tháng 3 năm 2020, Hoa Kỳ đã đưa Việt Nam ra khỏi danh sách các quốc gia được hưởng quy chế quốc gia đang phát triển trong luật chống trợ cấp của Hoa Kỳ.[43] Chính phủ Việt Nam tuyên bố rằng điều này sẽ không ảnh hưởng đến quan hệ kinh tế song phương giữa hai nước và tiềm năng kinh tế của Việt Nam, tuy nhiên, việc tài trợ cho phát triển bền vững và bảo vệ các nhóm thiểu số trong hoạt động thương mại có thể bị ràng buộc. Thống kê của Ngân hàng Thế giới cũng cho thấy những dấu hiệu tích cực về kinh tế Việt Nam, bất chấp những cảnh báo về "bẫy thu nhập trung bình".[44] Một nhà hoạt động tại Hà Nội đã đưa ra nhận xét: "Về mặt thành tích, nhiều nhà tài trợ truyền thống cho rằng tình hình của Việt Nam sẽ khá ổn, có thể tự duy trì và phát triển mà không cần hỗ trợ. Điều này đúng một phần, nhưng nhìn chung, tiến trình vẫn cần sự cam kết đồng hành và hỗ trợ lâu dài từ các nhà tài trợ. Hiện tại, không có dự án nào có thể đạt được thời hạn 3 năm, trong khi những thành tựu của 10 năm có thể biến mất chỉ trong vòng 6 tháng hoặc một năm. Nếu chúng ta dừng lại ngay bây giờ, những tiến bộ mà chúng ta đã cố gắng rất nhiều để đạt được có thể sẽ bị phá hủy."
- Các hoạt động xã hội dân sự trong nước nhìn chung phải đối mặt với nhiều khó khăn hơn khi các khuôn khổ pháp lý về quyền hiệp hội, tự do hiệp hội, nhận tài trợ từ nước ngoài và các hoạt động có yếu tố nước ngoài đã bị thắt chặt.
- Các phương tiện truyền thông và công chúng có xu hướng bình thường hóa các vấn đề LGBTIQ, các cuộc thảo luận về LGBTIQ hiếm khi đề cập đến quyền và lợi ích hợp pháp của cộng đồng, cũng như đánh giá thấp mức độ nghiêm trọng của các biện pháp hạn chế đối với quyền của cộng đồng LGBTIQ.
- Công việc liên quan trực tiếp đến các nhóm yếu thế và vận động chính sách không được công nhận là một nghề chính thức. Rất ít trường đại học có chuyên ngành Công tác xã hội cung cấp kỹ năng giải quyết các vấn đề cấp bách và hỗ trợ hòa nhập xã hội cho các nhóm yếu thế, không có chương trình đào tạo chuyên nghiệp về phát triển phong trào xã hội và ủng hộ quyền của các nhóm thiểu số. Hơn 90% đại diện của các nhóm và cá nhân tham gia khảo sát đã chia sẻ rằng các thành viên tham gia phong trào LGBTIQ chỉ coi đây là công việc tình nguyện hoặc cộng tác bán thời gian, không phải là công việc chính thức được trả lương một cách công bằng. Việc này đã khiến các đại diện và cá nhân chưa ưu tiên thời gian tham gia và cam kết với các hoạt động cộng đồng trong dài hạn.

42 Trong Phiên họp Nhóm Công tác UPR lần thứ 32, Việt Nam đã nhận được 7 SOGIESC. Link: https://ilga.org/downloads/32st_UPR_Working_Group_Session_SOGIESC_recommendations.pdf. Tr.55.
43 http://hanoitimes.vn/us-drops-vietnam-off-developing-country-status-311131.html
44 https://www.worldbank.org/en/country/vietnam/overview

Tác động của COVID-19 đối với phong trào LGBTIQ.

Một nghiên cứu đã chỉ ra rằng đại dịch COVID-19 và thời gian giãn cách xã hội đã ảnh hưởng đến tất cả các khía cạnh trong cuộc sống của cộng đồng LGBTIQ ở Việt Nam theo cả hai hướng tích cực và tiêu cực, với mức độ nghiêm trọng từ nhẹ đến cực đoan tùy thuộc vào từng bản dạng khác nhau cũng như các đặc điểm khác biệt của các nhóm.[45] Có thể thấy tác động ảnh hưởng trong các lĩnh vực chăm sóc sức khỏe, tiếp cận dịch vụ chăm sóc y tế, việc làm, học tập và gia đình.

- Về hoạt động, tất cả các sự kiện offline đều bị hủy, hoãn lại hoặc chuyển thành sự kiện trực tuyến. Do đó, hầu hết các hoạt động đều không đạt được hiệu quả tối đa, đặc biệt là chăm sóc sức khỏe cộng đồng, xây dựng nhóm, các hoạt động văn hóa và giải trí. Nhiều tổ chức phải vật lộn với các sự kiện trực tuyến do hạn chế về kỹ thuật, thiếu nguồn nhân lực và quỹ cho việc sử dụng công nghệ, đồng thời phải thay đổi kế hoạch hoạt động của mình.

- Về nhân lực và thời gian làm việc, các tổ chức đã đăng ký hoạt động gặp nhiều khó khăn khi dịch bệnh khiến nhiều nơi phải cho nhân sự làm việc tại nhà. Tại các tổ chức chưa đăng ký hoạt động, hầu hết nhân sự là sinh viên hoặc tình nguyện viên làm việc với thời gian biểu linh hoạt, vì vậy trong thời gian xảy ra đại dịch, một số lượng lớn sinh viên chuyển sang học trực tuyến và trở về quê, còn những người khác phải đối mặt với khó khăn về tài chính và các vấn đề khác, gây cản trở các cá nhân tiếp tục các hoạt động cộng đồng. Đối với các dự án phát triển trung hạn và dài hạn, các tổ chức mất nhiều thời gian trong việc chuyển giao công việc cho nhân sự mới, hoặc các tổ chức phải hủy bỏ các dự án này.

- Một số nhóm gặp nhiều khó khăn hơn khi chuyển sang hình thức trực tuyến và công nghệ thay thế như nhóm PFLAG và cộng đồng địa phương của người chuyển giới nữ cao tuổi. Các thành viên của PFLAG nằm trong độ tuổi 49-70, sống ở các vùng nông thôn, không có bất kỳ kỹ năng công nghệ hoặc khả năng sử dụng máy tính hoặc điện thoại thông minh, và không thể dành thời gian cho các hoạt động trực tuyến (vì công việc, chuyện gia đình hoặc các hoạt động khác...).[46]

> Đại diện của FTM chia sẻ: "Trong thời gian diễn ra đại dịch, chúng tôi tiếp nhận tới 50 ca tư vấn mỗi ngày, trong đó có tới 10 ca là trường hợp khẩn cấp. Hiện tại, chúng tôi có một nhóm tư vấn nhỏ hỗ trợ quản trị viên của trang giải quyết các câu hỏi đơn giản (về kiến thức và dịch vụ...). Những thắc mắc khó giải đáp hơn hoặc những trường hợp nghiêm trọng sẽ được áp dụng mô hình sơ cứu tâm lý và chuyển sang các bên khác để được hỗ trợ thêm. Chúng tôi có Happiness tại Hà Nội và danh sách hỗ trợ của Beautiful mind tại Sài Gòn. Những nạn nhân không có tiền có thể ở miễn phí trong nhà văn hóa phụ nữ".[47]

45 iSEE (2020), Khảo sát về tác động của COVID-19 đến Cộng đồng LGBTI+, tr.48.
46 Phỏng vấn với đại diện của PFLAG, 29/8/2020.
47 Phỏng vấn với quản trị viên tổ chức FTM, 14/9/2020.

